Ф.Г. Хисамитдинова
Р.Т. Муратова

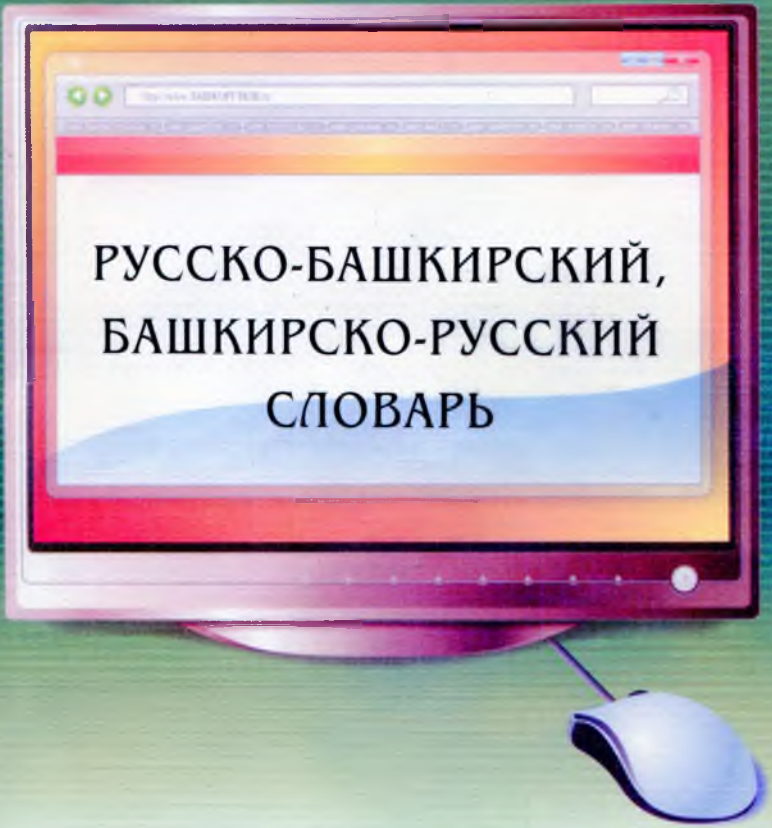

РУССКО-БАШКИРСКИЙ, БАШКИРСКО-РУССКИЙ СЛОВАРЬ

«Маленький гений Башкортостана»
Учебно-методический центр «Эдвис»

УДК 801.32
ББК 81.2 Рус-4
Х 51

Рецензенты: Н. Ф. Суфьянова, Л. Ф. Муталова

Авторы-составители: Ф.Г. Хисамитдинова, Р.Т. Муратова

Х 51 Русско-башкирский, башкирско-русский словарь. – Уфа: «Маленький гений Башкортостана», Учебно-методический центр «Эдвис», 2014. – 192 с.

Словарь состоит из русско-башкирского, башкирско-русского и кратких фразеологических словарей. Кроме этого, в словарь включены в виде таблицы основные грамматические правила башкирского языка. Словарь содержит около 8000 наиболее употребительных слов, словосочетаний и фразеологических единиц, которые представляют трудность в переводе с русского на башкирский язык и наоборот.

«Русско-башкирский, башкирско-русский словарь» предназначен для изучающих башкирский язык как государственный.

ISBN 978-5-88956-072-2

© Хисамитдинова Ф. Г., Муратова Р.Т., составление, 2007
© Учебно-методический центр «Эдвис», оформление, 2007

135

РОССИЙСКАЯ АКАДЕМИЯ НАУК
УФИМСКИЙ НАУЧНЫЙ ЦЕНТР
ИНСТИТУТ ИСТОРИИ, ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

РУССКО-БАШКИРСКИЙ, БАШКИРСКО-РУССКИЙ СЛОВАРЬ

ДЛЯ ИЗУЧАЮЩИХ БАШКИРСКИЙ ЯЗЫК
КАК ГОСУДАРСТВЕННЫЙ

(8000 СЛОВ)

«Маленький гений Башкортостана»
Учебно-методический центр «Эдвис»

Уфа – 2014

СОДЕРЖАНИЕ

Предисловие.. 4

Русско-башкирский словарь.................................6

А................6 **П................ 45**
Б................6 **Р................ 54**
В................9 **С................ 58**
Г................14 **Т................67**
Д................17 **У................70**
Е................20 **Ф................73**
Ё................20 **Х................73**
Ж................20 **Ц................ 74**
З................21 **Ч................ 75**
И................ 26 **Ш................76**
К................ 28 **Щ................77**
Л................ 32 **Э................ 78**
М................34 **Ю................78**
Н................ 36 **Я................ 78**
О................ 40

Башкирско-русский словарь.................................81

А................80 **Ҙ................ 93**
Б................84 **Е................ 94**
В................91 **З................ 95**
Г................91 **И................96**
Ғ................92 **Й................99**
Д................93 **К................ 102**

Ҡ................106
Л................112
М................112
Н................114
О................115
Ө................116
П................118
Р................118
С................118
Т................122
У................130
Ү................132
Ф................134
Х................134
Һ................136
Ш................142
Ы................143
Э................144
Ә................145
Ю................147
Я................147

Краткий русско-башкирский фразеологический словарь.....................................150

Краткий башкирско-русский фразеологический словарь.....................................163

Башкирская грамматика в таблицах...................175

Предисловие

Башкирский язык – один из государственных языков республики Башкортостан. Поэтому с 1 сентября 2006 г. он изучается во всех учебных заведениях республики. К сожалению, органы образования сегодня не смогли полностью обеспечить учебные заведения ни специальными учебниками , ни соответствующими словарями. В этой связи предлагаемый словарь является своевременным и необходимым для всех изучающих башкирский язык как государственный.

Данная работа включает в себя русско-башкирский, башкирско-русский словари наиболее употребительных слов, краткие двуязычные фразеологические словари, а также башкирскую грамматику в таблицах. Словарная часть работы содержит около 8000 наиболее употребительных слов, словосочетаний и фразеологических единиц.

В “Русско-башкирском словаре” личные местоимения приводятся только в беспредложных падежах: меня – мине, тебя – һине. В качестве заглавных слов даются местоимения мужского рода: его (её) – уны, он (она, оно) – ул. Названия народов и некоторых профессий приводятся в форме именительного падежа единственного числа мужского рода: башкир – башҡорт, лётчик – осоусы. Отдельной словарной единицей даны единицы, десятки, сотни имен числительных, а также простые порядковые числительные.

В “Башкирско-русском словаре”, в основном, преобладают корневые слова. Но для полного представления о предмете, даются выражения и словосочетания: вәғәҙә бир-еү – обещать, йәй көнө – летом, киске аш – ужин. В словарь не включены интернациональные слова, у которых основная форма совпадает в обоих языках. Например: депутат, магнитофон, лимон, актер и т.д.

Инфинитивы-глаголы в башкирском языке даются в форме -ыу/-еү, -оу/-өү, перед окончаниями поставлен дефис для разделения основы от окончания; в словах, где наблюдается чередование ҡ-ғ, к-г, п-б, в скобках дана корневая форма глагола. Например: саб-ыу (сап-) – косить, сығ-ыу (сыҡ-) – выходить.

Основное внимание уделяется тем словам и словосочетаниям, которые представляют особую трудность в переводе с русского на башкирский язык и наоборот.

Слова, словосочетания и фразеологические единицы в словаре даны в алфавитном порядке.

Приведенная в работе “Башкирская грамматика в таблицах” поможет быстро освоить систему грамматических явлений башкирского языка, овладеть их формальными признаками и структурными особенностями. А для тех, кто уже давно изучает башкирский язык, таблицы помогут систематизировать свои знания по грамматике изучаемого языка.

РУССКО-БАШКИРСКИЙ СЛОВАРЬ

А

а ә
абрикос өрөк
авторитет абруй, дәрәжә
агентство агентлыҡ
ад тамуҡ
административный административ
администрация хакимиәт
азбука 1) әлифба (алфавит); 2) әлифба (букварь)
аист ҡауҙы
аккуратный бөхтә, йыйнаҡ
активный актив
актуальный әһәмиәтле, мөһим, көнүҙәк
алмаз алмас
алый ал
анекдот көләмәс
апельсин әфлисун
атака һөжүм
аттестат таныҡлыҡ
аттестовать аттестациялау
афиша белдереү, иғлан

Б

бабочка күбәләк
бабушка өләсәй, ҡартәсәй; әбей
базар баҙар
баловаться шаяр-ыу
баня мунса
баран һарыҡ тәкәһе, тәкә
баранина һарыҡ ите
барс ҡаплан
барсук бурһыҡ
бархат бәрхәт, хәтфә
башкир башҡорт, башҡорт кешеһе
башкирский башҡорт ...ы
башкиры башҡорттар, башҡорт халҡы
башня манара, башня
бег йүгереү, уҙыш
бегать йүгер-еү
бегом йүгереп; тиҙ генә
бегство ҡасыу, ҡасып китеү
беда бәлә, бәлә-ҡаза
бедный ярлы; меҫкен
бедро бот; янбаш
бедствие бәлә-ҡаза; һәләкәт
бежать йүгер-еү; ҡас-ыу

без -һыҙ/-һеҙ, -һоҙ/-һөҙ аффиксы
безбилетный билетһыҙ
безветренный елһеҙ
безвольный ихтыярһыҙ
безвредный зарарһыҙ, зыянһыҙ
бездарный һәләтһеҙ; талантһыҙ; булдыҡһыҙ
бездельннк эшлекһеҙ; ялҡау
безденежный аҡсаһыҙ; аҡсаға мохтаж
беззаботный ғәмһеҙ, ҡайғыһыҙ
беззаконие законһыҙлыҡ
беззубый тешһеҙ
безлюдный кешеһеҙ
безнадежный өмөтһөҙ, ышанысһыҙ
безногий аяҡһыҙ
безоблачный болотһоҙ, аяҙ
безобразие тәртипһеҙлек; насар эш
безопасно ҡурҡыныс түгел, ышаныслы
безопасность именлек
безответственность яуапһыҙлыҡ
безработица эшһеҙлек
безработный эшһеҙ
безрукий ҡулһыҙ
безумный аҡылһыҙ, тиле, дыуамал
безусловно һис шикһеҙ
белеть ағар-ыу, ағарып тор-оу (күрен-еү)
белизна аҡлыҡ
белить ағарт-ыу
белка тейен
белок йомортҡа ағы
белокурый аҡһыл һары сәсле
белоручка аҡһөйәк, эш һөймәүсе
белый аҡ
бельё кер
берег яр
бережливый һаҡсыл
берёза ҡайын
березняк ҡайын урманы; ҡайынлыҡ
беременная ауырлы, йөклө
беречь һаҡла-у
беркут бөркөт
берлога айыу өңө
беседа әңгәмә, һөйләшеү
беспокоить борсо-у
беспокоиться борсол-оу; хафалан-ыу
беспокойный тынғыһыҙ, борсоулы
бесполезный файҙаһыҙ
беспорядок тәртипһеҙлек
бесправный хоҡуҡһыҙ
беспризорник ҡарауһыҙ бала; урам балаһы
бессильный көсһөҙ, хәлһеҙ

бессмертный мәңгелек, үлемһеҙ

бессовестный оятһыҙ, намыҫһыҙ

бесспорно бәхәсһеҙ

бесстрашный ҡыйыу, батыр, ҡурҡыу белмәҫ

бесценный ҡиммәтле, баһалап бөткөһөҙ

библиотека китапхана

Библия Тәүрат

битва һуғыш

бить туҡма-у; ват-ыу

биться бәрел-еү; тыпырсын-ыу; тиб-еү

благодарить рәхмәт әйт-еү

благодарность рәхмәт; рәхмәт белдер-еү

благоприятный уңайлы, яйлы

благородный затлы, күркәм, нәзәкәтле

бледнеть ағарын-ыу, сырай кит-еү

бледный төҫһөҙ, ағарынған

блестеть ялтыра-у, балҡла-у

блестящий ялтырап торған

близиться яҡынлаш-ыу, яҡынай-ыу

близкий яҡын

близко яҡын

близнецы игеҙәктәр

близорукий күрәш

блуждать аҙашып йөр-өү; донъя гиҙ-еү

блюдо 1) ҙур тәрилкә; 2) ашамлыҡ

блюдце сынаяҡ аҫты

бобр ҡондоҙ

Бог Алла, Хоҙай, Тәңре

богатеть байы-у

богатство байлыҡ

богатый бай

богатырь батыр; баһадир

бодрый дәртле, теремек

боевой һуғышсан; хәрби

боец һуғышсы, һалдат, ғәскәри

бойкий етеҙ; үткер

боковой эргә (ҡабырға) яҡтағы

болезнь ауырыу, сир

болеть ауыр-ыу, сирлә-ү

болото һаҙлыҡ

болтать ләстит һат-ыу, тел сарла-у

боль ауыртыу

больница хәстәхана

больно ауырта

больной ауырыу

больше ҙурыраҡ, күберәк; бынан һуң

большой ҙур

борец көрәшсе

борода һаҡал

бородавка сөйәл

бороться көрәш-еү

борьба көрәш

босиком ялан аяҡ
бочка мискә
боязнь ҡурҡыу
боярышник энәлек, дуна-ла
бояться ҡурҡ-ыу
браво афарин
брак инках; өйләнеү
браслет беләҙек
брат ағай (старший); ҡусты (младший)
брать ал-ыу
бревно бүрәнә
бровь ҡаш
бросать ташла-у, ырғыт-ыу
брусника ҡыҙыл көртмәле
брюки салбар
будить уят-ыу
будто әйтерһең, кеүек, шикелле; имеш
будущий киләсәк
буква хәреф
букварь әлифба
булка күмәс, булка
бульон һурпа
бумага ҡағыҙ
буря дауыл, буран
бутылка шешә
бывший элекке
бык үгеҙ
быстрый тиҙ, етеҙ
быт көнкүреш
быть бул-ыу

В

в эсенә; эсендә
в частности атап әйткәндә, айырым алғанда
важный мөһим, әһәмиәтле
валенки быйма
валить ауҙар-ыу
валяться ауна-у, аунап ят-ыу
вам һеҙгә
ванная ванна бүлмәһе
варежки бейәләй
вареники эремсек билмәне
варёный бешкән
варенье ҡайнатма
варить бешер-еү, ҡайнат-ыу
вариться беш-еү
вас һеҙҙе
василёк күк сәскә
вата мамыҡ
ватрушка эремсек бәрәмәсе
ваш (ваша, ваше, ваши) һеҙҙең, һеҙҙеке
вбить ҡаҡ-ыу (ҡаҡ-)
вблизи яҡында, эргәлә
вверх өҫкә, юғарыға
вверху өҫтә, юғарыла
ввести индер-еү
вглубь тәрәнгә, эскә (үк)
вдалеке йыраҡта
вдали йыраҡта

вдаль йыраҡҡа
вдвое ике тапҡыр, икеләтә
вдвоём икәүләп, икәү
вдвойне икеләтә, ике ҡат
вдеть һапла-у, күҙлә-ү
вдова тол ҡатын
вдовец тол ир
вдоль 1) буйынан-буйына, буйға; 2) буйлап, буйынса
вдох һулыш алыу
вдохновить илһамландыр-ыу
вдохновение илһам
вдребезги селпәрәмә
вдруг ҡапыл, көтмәгәндә
ведро биҙрә, күнәк
ведь бит
ведьма убырлы ҡарсыҡ
вежливый әҙәпле, ихтирамлы
везде һәр ерҙә
везти тарт-ыу, йөрөт-өү, алып бар-ыу (йөрөт-өү)
век быуат, йөҙ йыл
веко күҙ ҡабағы
велеть ҡуш-ыу, бойор-оу
великий бөйөк, бик ҙур
величина күләм, дәүмәл
вера ышаныс
верба ҡыҙыл тал
верблюд дөйә
верёвка бау, арҡан
верить ышан-ыу
верно дөрөҫ
верность дөрөҫлөк; тоғролоҡ
вернуть кире ҡайтар-ыу
вернуться (кире, әйләнеп) ҡайт-ыу
верный дөрөҫ; тоғро
вероятно ихтимал, моғайын
верх өҫ, юғары
верхний өҫкө, юғарылағы
верховный юғары
верхом һыбай
вершина түбә
вес ауырлыҡ
веселиться күңел ас-ыу
весело күңелле, шат
весёлый күңелле, шат күңелле
весенний яҙғы
весна яҙ
весной яҙын, яҙ көнө
веснушки һипкел
вести алып бар-ыу
весть хәбәр
весы үлсәү
весь (вся, всё, все) бөтә, барлыҡ
ветвь ботаҡ
ветер ел
ветка ботаҡ
вечер кис; кисә
вечером кисен
вечерний киске
вечный мәңгелек
вешалка элгес

вешать эл-еү; аç-ыу
вещество матдә
вещь әйбер
взаимно үҙ-ара
займы бурысҡа
взвесить үлсә-ү
взгляд ҡараш
взорвать шартлат-ыу
взрослый балиғ булған, оло
взрыв шартлау
взятка ришүәт
взять ал-ыу
вид I күренеш; ҡиәфәт
вид II төр
видеть күр-еү
видеться күреш-еү
видно күренә, күренеп тора
видный күренекле
вилка сәнске
вина ғәйеп
винить ғәйеплә-ү
виновник ғәйепле (кеше)
виноград йөҙөм
висок сикә
вишня сейә
включить 1) индер-еү; 2) ҡабыҙ-ыу
вкус 1) тәм; 2) зауыҡ
вкусный тәмле
владелец хужа, эйә
влажный еүеш, дымлы
власть хакимиәт, власть
влево һулға
влияние тәьсир, йоғонто
влиять тәьсир ит-еү, йоғонто яһа-у
влюбиться ғашиҡ бул-ыу
влюблённый ғашиҡ
вместе бергә
вместо урынына
вмиг күҙ асып йомғаисы, тиҙ арала
внезапно кинәт, көтмәгәндә
внести индер-еү, күтәреп индер-еү
внешне тыштан ҡарағанда
внешний тышҡы, тыштағы
внешность ҡиәфәт, тышҡы күренеш
вниз аçҡа, түбәнгә
внизу аçта, түбәндә
внимание иғтибар
внимательный иғтибарлы
вновь яңынан
внук ейән
внутренний эске
внутри эстә
внутрь эскә
внучка ейәнсәр
вовремя ваҡытында
вовсе бөтөнләй
во-вторых икенсенән
вода һыу
водить йөрөт-өү, алып йөрөү

воевать һуғыш-ыу
военный хәрби
вождь юлбашсы
воз йөк, ылау
возвратить ҡайтар-ыу, кире бир-еү
возвратиться ҡайт-ыу, кире (әйләнеп) ҡайт-ыу
воздух һауа
возить таш-ыу
возле янында
возможно ихтимал, бәлки
возможность мөмкинлек
возраст йәш
возрастать үҫә бар-ыу, үҫ-еү, арт-ыу
война һуғыш
войско ғәскәр
войти ин-еү
вокруг тирә-яҡта, яҡын-тирәлә
волк бүре
волна тулҡын
волнение тулҡынланыу
волноваться тулҡынлан-ыу
волос сәс
волочить һөйрә-ү, һөйрәт-еү
волчица инә бүре
волчонок бүре балаһы
волшебник тылсымсы, сихырсы, күрәҙәсе
волшебный тылсымлы
вольный ирекле, азат; бәйһеҙ
воля 1) ихтыяр; 2) ирек
вонючий һаҫыҡ
вообще ғөмүмән
вооружение ҡорал
вооружить ҡоралландыр-ыу
во-первых беренсенән
вопрос һорау
вопросительный знак һорау билдәһе
вор ҡараҡ, бур
воробей турғай
воровать урла-у; урлаш-ыу
ворон ҡоҙғон
ворона ҡарға
ворот яға
ворота ҡапҡа
восемнадцать ун һигеҙ
восемь һигеҙ
восемьдесят һикһән
восемьсот һигеҙ йөҙ
воскресенье йәкшәмбе
воспитание тәрбиә, тәрбиәләү
воспитательница тәрбиәсе ҡатын-ҡыҙ
воспитать тәрбиәлә-ү
воспоминание хәтирә
восстановить тергеҙ-еү
восток көнсығыш, шәреҡ
восхищать һоҡландыр-ыу
восхищаться һоҡланыу
восьмой һигеҙенсе
вот бына

воткнуть ҡаҙа-у, сәнс-еү
впервые беренсе тапҡыр
вперёд алға
впереди алда
враг дошман
враждовать дошманлаш-ыу
врасплох көтмәгәндә, кинәт
вратарь ҡапҡа һаҡсыһы
врать алда-у, ялғанла-у
врач табип, врач
вращать әйләндер-еү
вращаться әйлән-еү
вред зарар, зыян
вредный зарарлы, зыянлы
время ваҡыт, осор, заман
вручить тапшыр-ыу, бир-еү
всадник һыбайлы
всё барыһы ла
все бөтәһе лә
всегда һәр ваҡыт, гел
всего барыһы, бөтәһе
всемирный бөтә донъя
вскоре тиҙҙән, тиҙ арала
вскочить һикереп тор-оу; мен-еү
вскрыть ас-ыу
вслед артынан
вслух ҡысҡырып
вспомнить иҫкә төшөр-өү (ал-ыу); хәтергә төшөр-өү
вспотеть тирлә-ү, тиргә төш-өү
вспыльчивый ҡыҙыу ҡанлы, ҡыҙып китеүсән
встать тор-оу
встреча осрашыу
встречать ҡаршы ал-ыу, осрат-ыу
встречаться осраш-ыу, күреш-еү
вступать ин-еү, аяҡ баҫ-ыу, тотон-оу
всюду бөтә ерҙә
всякий һәр, һәр бер
вторник шишәмбе
второй икенсе
в-третьих өсөнсөнән
втрое өс тапҡыр, өсләтә
вход инеү (урыны)
входить инеү
вчера кисә
вы һеҙ
выбор һайлау
выборы һайлау
выбрать һайла-у, һайлап ал-ыу
вывезти сығар-ыу, алып сығ-ыу (сыҡ-)
вывесить элеп ҡуй-ыу
вывод йомғаҡ, һығымта
выгнать ҡыуып сығар-ыу
выгода табыш, файҙа
выгодно файҙалы
выгодный файҙалы, табышлы
выдумать уйлап сығар-ыу
вызвать саҡырып ал-ыу

выиграть от-оу; еӊ-еү
выйти сығ-ыу (сыҡ-)
выйти замуж кейәүгә сығ-ыу (сыҡ-)
выключить һүндер-еү
вымыть йыу-ыу, йыуып ал-ыу
вынести сығар-ыу, алып сығ-ыу (сыҡ-)
выносливый сыҙам, түҙемле
вынуть тартып сығар-ыу
выпить эс-еү, эсеп бөтөр-өү
выпускник сығарылыш класс (курс) уҡыусыһы (студенты)
выпускной вечер сығарылыш кисәһе
выпустить 1) сығар-ыу; 2) етештер-еү; 3) баҫтырып сығар-ыу
вырасти үҫ-еү, арт-ыу
вырастить үҫтер-еү
выскочить һикереп сығ-ыу (сыҡ-), килеп сығ-ыу (сыҡ-)
выслать ебәр-еү, һал-ыу
высокий 1) бейек; 2) юғары
высота 1) бейеклек; 2) юғарылыҡ
высохнуть киб-еү (кип-), ҡоро-у
выставка күргәҙмә
выстирать йыу-ыу
выстрел атыу, атыу тауышы
выступить сығыш яһа-у
высший юғары, иӊ юғары
вытащить сығар-ыу, алып сығ-ыу (сыҡ-)
вытереть һөрт-өү; һөртөп ал-ыу
выучить 1) өйрән-еү, ят-лау; 2) өйрәт-еү
выучиться 1) өйрән-еү; 2) уҡып бөтөр-өү
выход сығыу
выходной день ял көнө
вышивать сиг-еү (сик-)
вьюга буран
вяз ҡарама
вязать бәйлә-ү
вянуть шиӊ-еү, һулы-у

Г

гадать 1) күрәҙәлек ит-еү; 2) юра-у
гадюка ҡара йылан
галка сәүкә
гарантировать гарантия бир-еү
гасить һүндер-еү
гвоздика ҡәнәфер сәскәһе
гвоздь сөй, ҡаҙаҡ
где ҡайҙа
где-либо ҡайҙа булһа ла
где-нибудь ҡайҙа ла булһа

где-то ҡайҙалыр, әллә ҡайҙа
гениальный даһи
гений даһи
герб герб
герой ҡаһарман, батыр
геройство батырлыҡ, геройлыҡ
гибель һәләкәт
гибкий һығылмалы
гнбнуть һәләк бул-ыу, үл-еү
глава I башлыҡ, етәксе
глава II бүлек
главный 1) иң мөһим, төп; 2) өлкән, баш
глагол ҡылым
гладить 1) үтеклә-ү; 2) һыйпа-у
гладкий шыма, тигеҙ
глаз күҙ
гласный һуҙынҡы
глотать йот-оу
глоток йотом
глубина тәрәнлек
глубокий тәрән
глубоко тәрән
глупость аңралыҡ
глупый аңра
глухарь һуйыр
глухой һаңғырау
глядеть ҡара-у, ҡарап тор-оу
гнать ҡыу-ыу, ҡыуып ебәр-еү
гнаться ҡыу-ыу, ҡыуыш-ыу
гнездо оя
гнилой серек, серегән
говорить һөйләш-еү, һөйләү
говядина һыйыр ите
год 1) йыл; 2) йәш
годиться яра-у, яраҡлы бул-ыу
годный яраҡлы
голова баш
головокружение баш әйләнеү
головоломка башватҡыс
голод аслыҡ
голодать асығ-ыу (асыҡ-)
голодный ас
голос тауыш
голосование тауыш биреү
голосовать тауыш бир-еү
голубой зәңгәр, күк
голубь күгәрсен
голый яланғас
гонка уҙыш, бәйге
гонщик уҙышсы, бәйғесе
гонять ҡыу-ыу, баҫтыр-ыу
гора тау
горбатый көмрө, бөкрө
гордиться ғорурлан-ыу, маҡтан-ыу
гордость ғорурлыҡ
гордый ғорур
горе ҡайғы, хәсрәт
горевать ҡайғыр-ыу

гореть 1) ян-ыу; 2) балҡы-у, ялтыра-у
горло тамаҡ, боғаҙ
город ҡала
горох борсаҡ
горшок көршәк
горький әсе
горячий ҡайнар, ҡыҙыу, эҫе
гостеприимный ҡунаҡсыл
гостиная ҡунаҡ бүлмәһе
гостинец күстәнәс
гостиница ҡунаҡхана
гость ҡунаҡ
государственный дәүләт ...ы
государство дәүләт
готовить әҙерлә-ү
готовиться әҙерлән-еү
готовый әҙер
грабить тала-у
грабли тырма
грамота 1) уҡый-яҙа белеү; 2) белем, грамота
грамотный 1) грамоталы; 2) белемле
граница сик
грач ҡара ҡарға
греметь күкрә-ү, күк күкрә-ү
греть йылыт-ыу
греться йылын-ыу
грех гөнаһ
гречиха ҡарабойҙай
гречневая каша ҡарабойҙай бутҡаһы
грешный гөнаһлы, ғәйепле
гриб бәшмәк
гроб табут
гроза йәшен
грозный ҡанһыҙ, уҫал; ҡурҡыныс
гром күк күкрәү
громкий көслө, ҡаты
грубый тупаҫ, ҡаты
грудь күкрәк, түш
груз йөк
грузить тейә-ү
грузовик йөк машинаһы
грузчик йөк тейәүсе
группа төркөм
грустить күңелһеҙлән-еү, яманһыула-у
грустный моңһоу, яманһыу, күңелһеҙ
грусть һағыш, эс бошоу, бошонҡолоҡ
грызть кимер-еү
грядка түтәл
грязный бысраҡ
грязь бысраҡ
губа ирен
губить һәләк нт-еү
гулять 1) йөр-өү, ял нт-еү; 2) күңел ас-ыу
густой ҡуйы, ҡалын
гусь ҡаҙ
гусятина ҡаҙ ите

Д

да эйе
давай(те) әйҙә(геҙ)
давать бир-еү
давний күптәнге
давно күптән, әллә ҡасан
даже хатта
далекий алыҫ
далеко алыҫ
дальний алыҫ, алыҫтағы
дар 1) бүләк; 2) һәләт
дарить бүләк ит-еү
даром I бушҡа, бушлай, түләүһеҙ
даром II файҙаһыҙға, юҡҡа
дать бир-еү
два ике
двадцать егерме
дважды ике тапҡыр (ҡат, мәртәбә)
двенадцать ун ике
дверь ишек
двести ике йөҙ
двигаться ҡуҙғал-ыу, хәрәкәт ит-еү
движение хәрәкәт, йөрөш
двое икәү
двоечник икелегә уҡыусы
двойка ике, икеле
двойня игеҙәк балалар, игеҙ
двор йорт, ишек алды
дворец һарай
двухгодичный ике йыллыҡ
двухнедельный ике аҙналыҡ
двухчасовой ике сәғәтлек
двухэтажный ике ҡатлы
двуязычие ике теллелек
девочка ҡыҙ, ҡыҙ бала
девушка еткән ҡыҙ
девяносто туҡһан
девятнадцать ун туғыҙ
девятый туғыҙынсы
девять туғыҙ
девятьсот туғыҙ йөҙ
Дед Мороз Ҡыш бабай
дедушка олатай, ҡартатай
дежурить дежур бул-ыу (ит-еү)
дежурный дежур
действие эш, хәрәкәт
действительно ысынлап та
действительность ысынбарлыҡ
действовать эш ит-еү; тәьҫир ит-еү
делать эшлә-ү, яһа-у
делить 1) бүл-еү; 2) бүлеш-еү, уртаҡлаш-ыу
дело эш
деловой эшлекле, булдыҡлы
день көн
деньги аҡса

деревня ауыл
дерево ағас
деревянный ағас (һауыт, өй)
держать 1) тот-оу; 2) һаҡла-у; 3) аҫра-у
десна теш ҡаҙиаһы
десятилетний 1) ун йәшлек; 2) ун йыллыҡ
десятка унлыҡ
десяток тиҫтә
десятый унынсы
десять ун
детвора балалар, бала-саға
детдом балалар йорто
дети балалар
детский бала(лар) ...ы
детство бала саҡ
дешёвый осһоҙ, арзан
деятель эшмәкәр
дикий ҡырағай
дитя бала
длина оҙонлоҡ, буй
длинный 1) оҙон; 2) оҙаҡ, йыраҡ
длиться һуҙыл-ыу, дауам ит-еү
для өсөн
дневник көндәлек
дневной көндөҙгө
днём көндөҙ
дно төп
до тиклем, хәтлем, саҡлы
добавить өҫтә-ү, ҡуш-ыу
добро яҡшылыҡ, изгелек, игелек
добро пожаловать рәхим итегеҙ
добросовестный намыҫлы
добрый изге, изгелекле
добывать 1) табыу; 2) сығарыу
добыча табыш
довезти илтеп ҡуй-ыу
доверие ышаныс
доверху мөлдөрәмә, тулғансы
довольный ҡәнәғәт
догадаться төшөн-өү, һиҙен-еү, һиҙ-еү
догадливый зирәк, һиҙгер
договор килешеү
договориться килеш-еү
доехать килеп (барып) ет-еү
дождь ямғыр
дойти барып (килеп) ет-еү
доказательство дәлил
доказать дәлиллә-ү, иҫбат ит-еү
должен тейеш
долг бурыс
долгий оҙаҡ; оҙон
долго оҙаҡ
должность вазифа
доложить еткер-еү, хәбәр ит-еү
доля өлөш, киҫәк
дом өй; йорт

дома өйҙә
домашний 1) өйҙәге; 2) йорт ...ы
домой өйгә
донести I хәбәр ит-еү, ошаҡла-у
донести II алып бар-ыу (еткер-еү)
доплатить түләп бөтө-ү
дорога юл
дорого ҡыйбат, ҡиммәт
дорогой 1) ҡыйбатлы, ҡиммәтле; 2) ҡәҙерле
дорожить ҡәҙерен бел-еү, һаҡлап тот-оу
доска таҡта
достаточный етерлек
достать 1) ал-ыу; 2) таб-ыу
достичь иреш-еү, ет-еү
досуг буш ваҡыт
доход табыш
дочка ҡыҙ(ым)
дочь ҡыҙ
дошкольник мәктәпкәсә йәштәге бала
драгоценный 1) ҡиммәтле, затлы, аҫыл; 2) кәрәкле, әһәмиәтле
драка һуғыш
дракон аждаһа
драть 1) йырт-ыу; 2) туна-у
драться һуғыш-ыу
древний боронғо
дремать йоҡомһора-у
друг дуҫ
другой 1) башҡа, бүтән; 2) икенсе
дружба дуҫлыҡ
дружить дуҫлаш-ыу, дуҫ бул-ыу
дружный 1) дуҫ, татыу; 2) берҙәм
дуб имән
дума уй, уйланыу
думать уйла-у
дурак иҫәр, ахмаҡ, тиле
дурной алама, йәмһеҙ
дуть иҫ-еү, өр-өү
дух рух
духи хушбуй
духовное лицо дин әһеле
духовный рухи; дини
душа 1) йән; 2) күңел
душистый хуш еҫле
душица мәтрүшкә
душно бөркөү, тынсыу
дым төтөн
дыня ҡауын
дыра тишек, йыртыҡ, ярыҡ
дырявый тишек
дыхание һулыш
дышать тын (һулыш) ал-ыу, һула-у
дядя ағай, олатай, бабай
дятел тумыртҡа

Е

Египет Мысыр
египтяне мысырлылар, мысыр халҡы
его (её) уның, уныҡы; уны
еда 1) аш, ашау; 2) ашамлыҡ, ризыҡ
едва көскә, саҡ
единица 1) бер, берле; 2) берәмек
единственный берҙән-бер, бер генә
единый берҙәм
ежевика ҡара бөрлөгән
ежегодно йыл һайын
ежедневно көн һайын
ежемесячно ай һайын
еженедельно аҙна һайын
ездить бар-ыу, йөр-өү
еле көскә, саҡ
ель шыршы
ему (ей) уға
если әгәр (ҙә)
естественный тәбнғи
есть I аша-у
есть II бар
ехать бар-ыу, йөрө-ү (атта, машинала)
ещё 1) тағы; 2) әле

Ё

ёж терпе
ёлка шыршы, шыршы байрамы

Ж

жаба әрмәнде
жаворонок һабан турғайы
жадность ҡомһоҙлоҡ, һаранлыҡ
жадный һаран
жалеть ҡыҙған-ыу, йәллә-ү; үкен-еү
жалко ҡыҙғаныс, йәл
жалоба 1) зар; 2) шикәйәт, ялыу
жаловаться зарлан-ыу; ошаҡла-у
жаль ҡыҙғаныс, йәл
жарить ҡыҙҙыр-ыу, ҡур-ыу
жаркий эҫе, ҡыҙыу, ҡайнар
жарко ҡыҙыу, эҫе
жар-птица бәхет ҡошо, ут-ҡош
жатва ураҡ; ураҡ өҫтө
жать I 1) ҡыҫ-ыу; 2) һығ-ыу (һыҡ-)
жать II ур-ыу
ждать көт-өү

же I ә, иһә
же II һуң, инде, бит; уҡ, үк
жевать сәйнә-ү
желание теләк, дәрт
желать телә-ү
желающие теләүселәр, теләк белдереүселәр
железная дорога тимер юл
железнодорожник тимер юлсы
железо тимер
желтеть һарғай-ыу
желток йомортҡа һарыһы
желтуха һары ауырыуы
жёлтый һары
желудок ашҡаҙаи
жемчуг ынйы
жена ҡатын
женатый өйләнгән
женить өйләндер-еү
женитьба өйләнеү, кәләш алыу
жениться өйлән-еү, кәләш ал-ыу
жених кейәү
женский ҡатын-ҡыҙ-ҙар
женственный нәзәкәтле, зифа, нәфис
женщина 1) ҡатын; 2) ҡатын-ҡыҙ
жеребёнок ҡолон
жертва ҡорбан
жест ым, ишара
жёсткий ҡаты
жестокий аяуһыҙ, ҡаты күңелле
жестокость ҡанһыҙлыҡ, шәфҡәтһеҙлек
жечь яндыр-ыу
живой тере
живот эс
животное хайуан
животный мир хайуандар донъяһы
жидкий шыйыҡ, һирәк
жизнь ғүмер, тормош
жилище торлаҡ
жильё торлаҡ
жир май
жирный һимеҙ, майлы
житель йәшәүсе, тороусы
жить йәшә-ү, тор-оу, ғүмер ит-еү
жребий йәрәбә
жук ҡуңыҙ
журавль торна
жутко ҡурҡыныс, ҡот осҡос

З

за 1) артында, артынан; 2) өсөн; 3) урынына
забавный ҡыҙыҡ, ҡыҙыҡлы
забег йүгереү, уҙыш
заблудиться аҙаш-ыу, юлдан яҙ-ыу

заболеть ауыр-ыу, ауырый башла-у, ауырып кит-еү
забота 1) иғтибар, хәстәрлек; 2) мәшәҡәт
заботиться ҡайғырт-ыу, хәстәрлек күр-еү
заботливый ҡайғыртыусаи
забрать алып кит-еү
забыть онот-оу, иҫтән (хәтерҙән) сығар-ыу
заварить бешер-еү; иретеп йәбештер-еү
заведение ойошма, йорт
заведовать идара ит-еү, етәкселек ит-еү
заведующий мөдир
завернуть 1) төр-өү; 2) борол-оу
завершить тамамла-у
завещание васыят
завещать васыят нт-еү
завидовать көнләш-еү
зависимый бойондороҡло
завистливый көнсөл
зависть көнсөллөк
завтра иртәгә
завтрак иртәнге аш
завязать бәйләп ҡуй-ыу
загадка йомаҡ
заглавие исем, баш
заголовок исем, баш
заготовить әҙерлә-ү
заграница сит ил
задание бирем; йөкләмә, эш
задача 1) мәсьәлә; 2) бурыс
задеть тей-еү; эләг-еү
задний артҡы, арттағы
задолженность бурыс, бирәсәк
задумать уйла-у, ниәтлә-ү
задуть I өрөп һүндер-еү
задуть II тоҡандыр-ыу
зажечь ҡабыҙ-ыу, тоҡандыр-ыу
зайти ин-еү
заказать заказ бир-еү
закат солнца ҡояш байыу
заклеить йәбештер-еү, йәбештереп ҡуй-ыу
заключать 1) яб-ыу (яп-), ултырт-ыу; 2) тамамла-у
заключать договор килешеү төҙ-өү
закон ҡанун, закон
закончить тамамла-у, бөтөр-өү
закончиться тамамлан-ыу
закройщик кейем бесеүсе
закрыть 1) яб-ыу (яп-); 2) йом-оу (күҙ); 3) туҡтат-ыу; 4) ҡапла-у; 5) биклә-ү
закрыться 1) ябыл-ыу; 2) ҡаплан-ыу; 3) бикләнеү; 4) туҡтал-ыу
закурить тәмәке тоҡандыр-ыу; тарта башла-у
закусить ҡапҡылап ал-ыу; тешлә-ү

залезть үрмәләп мен-еү
заменить алмаштыр-ыу
замёрзнуть туң-ыу, өш-өү
замесить (тесто) ҡамыр баҫ-ыу
заместитель урынбаҫар
заметить күреп ҡал-ыу, иғтибар ит-еү
заметка 1) билдә, тамға; 2) яҙма
заметно шаҡтай, һиҙелерлек
замечание 1) иҫкәрмә, күрһәтмә; 2) иҫкәртеү
замечательный иҫ киткес, бик яҡшы, шәп
замок йоҙаҡ, бик
заморозки ҡырау
замочить сылат-ыу, ебет-еү
замужняя ирле (ҡатын)
занавеска шаршау, пәрҙә
занести индер-еү, индереп сығ-ыу (сыҡ-)
занимательный ҡыҙыҡлы
заниматься шөғөлләнеү
заново яңынан
занимать 1) алып тор-оу; 2) урын ал-ыу
заочник ситтән тороп уҡыусы
запад көнбайыш
запасать әҙерлә-ү, хәстәрлә-ү
запах еҫ
запереть бикләү, бикләп ҡуй-ыу
записать яҙ-ыу, яҙып ҡуй-ыу
записка яҙыу; яҙма
заплакать илап ебәр-еү
заплатить түлә-ү
заповедник ҡурсаулыҡ
запомнить хәтерҙә ҡалдыр-ыу, иҫтә ҡалдыр-ыу
заправить(ся) тығ-ыу; һал-ыу, яғыулыҡ һал-ыу
запретить тый-ыу
запятая өтөр
заработать эшләп таб-ыу (тап-)
заработок эш хаҡы, хеҙмәт хаҡы
заразить йоҡтор-оу
заразный йоғошло
заранее алдан (уҡ)
зарезать һуй-ыу, сал-ыу
зарплата эш хаҡы, хеҙмәт хаҡы
зарубежный сит илдәге, сит ил ...ы
заря таң (утренняя), шәфәҡ (вечерняя)
заседание ултырыш
заслуга хеҙмәт, ҡаҙаныш
заслуженный 1) урынлы; 2) атҡаҙанған; 3) атаҡлы, танылған
заслужить лайыҡ бул-ыу, ҡаҙан-ыу
засмеяться көлөп ебәр-еү

заснуть йоҡоға кит-еү

засохнуть ҡор-оу, һул-ыу, киб-еү (кип-)

заставить I 1) тултыр-ыу; 2) ҡаплап ҡуй-ыу, кәртәлә-ү

заставить II мәжбүр ит-еү

застегнуть эләктер-еү, ҡаптыр-ыу

застенчивый оялсаи

застрелить атып үлтер-еү

засунуть тығ-ыу (тыҡ-); тығып ҡуй-ыу

засуха ҡоролоҡ

затем унан һуң

затихнуть тынып ҡал-ыу, тын ҡал-ыу

затмение луны ай тотолоу

затмение солнца ҡояш тотолоу

зато уның ҡарауы, әммә, шулай ҙа

затопить I һыу баҫ-ыу

затопить II яғып ебәр-еү

затрата 1) түг-еү (түк-), тот-оу; 2) сығым

заурядный ғәҙәти, ябай

зафиксировать теркәп ҡуй-ыу

захлопать ҡул саба башла-у

заходить ин-еү, инеп сығ-ыу (сыҡ-)

захоронить күм-еү, ерлә-ү

захотеть телә-ү

зацвести сәскә ата башла-у

зачем ни өсөн, ниңә

зачем-то ниңәлер, ни өсөндөр

зачётная книжка зачёт кенәгәһе

зачислить ҡабул ит-еү

защита 1) һаҡлау, яҡлау; 2) терәк, таяныс

защитить 1) һаҡла-у; 2) яҡла-у

защитник һаҡлаусы, яҡлаусы; һаҡсы

заявить белдер-еү, хәбәр ит-еү, әйт-еү

заявление ғариза

заяц ҡуяи

звание 1) исем; 2) дәрәжә

звать саҡыр-ыу; исемлә-ү, ата-у

звезда йондоҙ

звенеть сыңла-у, яңғыра-у, шалтыра-у

зверь йәнлек, кейек, яиуар

звонить 1) шылтырат-ыу; 2) шылтыра-у

звонкий яңғырау

звонок ҡыңғырау

звук 1) өн; 2) тауыш

звучать яңғыра-у

здание бина, йорт

здесь бында, ошонда

здороваться иҫәнләш-еү, күреш-еү

здорово I нихәл, һаумы

здорово II бик яҡшы, бик шәп

здоровый сәләмәт, иҫән-һау

здоровье һаулыҡ, сәләмәтлек

здравоохранение һаулыҡ һаҡлау

зеленеть йәшәр-еү

зелёный йәшел

зелень йәшеллек, йәшел үлән; йәшелсә

землевладелец ер хужаһы, ер биләүсе

земледелие игенселек

землетрясение ер тетрәү

земля 1) Ер, Ер шары; 2) ер, ҡоро ер; 3) тупраҡ

земляк яҡташ

земляника ҡайын еләге

земной шар Ер шары

зеркало көҙгө

зерно 1) орлоҡ, бөртөк; 2) ашлыҡ, иген, бөртөклө ашлыҡ

зима ҡыш

зимний ҡышҡы

зимовать ҡышла-у

зимой ҡышын, ҡыш көнө

злиться асыу кил-еү, асыулан-ыу

зло 1) уҫаллыҡ, яуызлыҡ; 2) асыу

злой 1) яуыз, яман; 2) уҫал, асыулы

змея йылан

знак 1) билдә, тамға; 2) ым, ишара

знакомить таныштыр-ыу

знакомиться таныш-ыу

знакомство танышыу

знакомый таныш

знаменитый атаҡлы, данлыҡлы, күренекле

знамя байраҡ

знание белем

знаток белгес, күп белеүсе

знать бел-еү

значение 1) мәғәнә; 2) әһәмиәт

значит тимәк, шулай булғас

зола көл

золото алтын

золотой алтын

зрачок күҙ ҡараһы

зрелище күренеш; тамаша

зрелость өлгөргәнлек; балиғ булыу

зрелый 1) бешеп еткән; 2) балиғ булған

зрение күреү, күреү һәләте

зритель тамашасы

зря юҡҡа

зуб теш

зубная боль теш һыҙлау

зубная щетка теш щеткаһы

зубной врач теш табибы

И

и һәм; менән

ива тал

игла 1) энә; 2) сәнскәк;

игра уйын

играть 1) уйна-у, шаяр-ыу; 2) башҡар-ыу

игрок уйынсы, уйында ҡатнашыусы

игрушка уйынсыҡ

идти 1) кил-еү, бар-ыу; 2) яу-ыу; 3) йөр-өү, эшлә-ү

из эсенән

изба өй

избиратель һайлаусы

избранный 1) һайланған; 2) һайланма

избирать һайлау

известить хәбәр ит-еү

известно билдәле, мәғлүм

известность дан, билдәлелек

известный 1) билдәле, таныш; 2) танылған, мәшһүр

извещение 1) хәбәр, белдереү; 2) хәбәр итеү ҡағыҙы

извините ғәфү итегеҙ

извинить ғәфү ит-еү, кисер-еү

извиниться ғәфү үтенеү

изготовитель әҙерләүсе

издавна күптән, күптәнән бирле, элек-электән

издалека алыҫтан

издательство нәшриәт

издавать баҫтырып сығарыу, баҫтыр-ыу

издеваться мәсхәрә (мыҫҡыл) ит-еү

изделие әйбер

из-за 1) артынан, аръяғынан; 2) арҡаһында, сәбәпле

измена хыянат, хыянат итеү, һатыу, һатылыу

изменение үҙгәреш

изменить I үҙгәрт-еү

изменить II хыянат ит-еү, һат-ыу, һатыл-ыу

измениться үҙгәр-еү

изнутри эстән

изобилие муллыҡ

изображать һүрәтлә-ү, тасуирла-у

изображение һүрәт, рәсем

изобрести уйлап таб-ыу (тап-)

изобретатель уйлап табыусы (сығарыусы)

из-под аҫтынан

изредка һирәкләп, аратирә, һирәк-һаяҡ

изумруд зөбәржәт

изучать 1) өйрән-еү; 2) тикшер-еү

изысканный нәзәкәтле, ҡупшы

изящный нәфис, зифа
икать оҫколоҡ тот-оу, тамаҡ саҡыр-ыу
икра ыуылдырыҡ
или йә, йәки
им уларға
именно 1) нәҡ, тап; 2) атап әйткәндә
иметь эйә бул-ыу; бар
имущество милек, мал-мөлкәт
имя 1) исем, ат; 2) дан, шөһрәт
имя прилагательное сифат
имя существительное исем
имя числительное һан
иначе 1) юҡһа; 2) башҡаса, икенсе төрлө
индивидуальный 1) шәхси; 2) айырым
индийский һинд
индюк күркә
иней бәҫ
иногда ҡайһы саҡта, ҡайһы берҙә
иностранец сит ил кешеһе
иностранный сит, сит ил ...ы
инструмент ҡорал, инструмент
интеллигент зыялый
интеллигентный зыялый, уҡымышлы
интерес ҡыҙыҡһыныу, мәнфәғәт
интересный ҡыҙыҡ, ҡыҙыҡлы
интересовать ҡыҙыҡһындыр-ыу
интересоваться ҡыҙыҡһын-ыу
интернациональный халыҡ-ара
информация мәғлүмәт, хәбәр
иск дәғүә
искажать боҙоп күрһәт-еү, боҙ-оу
искать эҙлә-ү
исключить сығар-ыу, сығарып ташла-у
искренний эскерһеҙ, саф күңелле
искусный 1)оҫта; 2) оҫта эшләнгән
искусственный яһалма
искусство 1) сәнғәт; 2) оҫталыҡ
искусствовед сәнғәт белгесе
искусствоведение сәнғәт фәне
испачкать буяп (бысратып) бөтөр-өү
испачкаться буялып (бысранып) бөт-өү
испечь бешер-еү
исповедь тәүбә (итеү)
исполнитель башҡарыусы, үтәүсе

исполнительный башҡарма

исполнить башҡар-ыу, эшлә-ү

исполниться 1) үтәл-еү, башҡарыл-ыу; 2) тул-ыу

использовать файҙалан-ыу, ҡуллан-ыу

испортить боҙ-оу, эштәи сығар-ыу

испортиться боҙол-оу, эштән сығ-ыу

испорченный боҙоҡ, боҙолғаи

исправиться төҙәл-еү

испугать ҡурҡыт-ыу

испугаться ҡурҡ-ыу

испытание һыиау, имтихан

испытать 1) һыиа-у, тикшер-еү; 2) баштан кисер-еү

исследование тикшеренеү, фәнни хеҙмәт

исследовать өйрән-еү, тикшерен-еү

истина хәҡиҡәт, дөрөҫлөк, хаҡлыҡ

истинный дөрөҫ, ысын, хаҡ

историк тарихсы

исторический 1) тарих ...ы; 2) тарихи

история тарих

источник 1) шишмә; 2) сығанаҡ

исчезнуть юҡҡа сығ-ыу (сыҡ-), юғал-ыу

итак шулай итеп, тимәк

итог йомғаҡ, һығымта, нәтижә

итого барыһы, бөтәһе

их уларҙың, уларҙыҡы; уларҙы

К

к табан, ҡарай

кабан ҡабаи суҫҡаһы

кабачок таш ҡабаҡ

кавычки тырнаҡтар

каждый 1) һәр, һәр ҡайһы; 2) һәр кем

кажется буғай, ахыры, ахрыһы

казаться 1) күрен-еү; 2) кеүек тойол-оу

казна 1) ҡаҙна; 2) милек, хазина, аҡса

как I нисек

как II кеүек, төҫлө, шикелле, һымаҡ

как будто әйтерһең; кеүек, төҫлө, шикелле, һымаҡ

каким образом ни рәүешле

как-нибудь нисек тә

какой ниндәй, ҡайһы

какой-нибудь иbackground ниндәй ҙә булһа

какой-то ниндәйҙер, ҡайһылыр, әллә ниндәй

как-то 1) нисектер, 2) нисек; 3) бер ваҡыт

калач аҡ икмәк, ҡалас

калека ғәрип, зәғиф

калина балан

каменщик ташсы

камень таш

камыш ҡамыш

канава канау

капать 1) там-ыу, тамсыла-у; 2) тамыҙ-ыу

капкан ҡапҡан

капля тамсы

капризный көйһөҙ, кире, үҙ һүҙле

капуста кәбеҫтә

каравай карауай, түңәрәк икмәк

караван каруан

карандаш ҡәләм

карать язала-у

караул ҡарауыл

карий ҡуңыр

карман кеҫә

картина 1) рәсем, һүрәт; 2) күренеш

картофель бәрәңге, картуф

кастрюля кәстрүл

катать 1) тәгәрәт-еү; 2) йөрөт-өү

кататься 1) шыу-ыу; 2) йөр-өү

катиться тәгәрә-ү

катушка кәтүк

качать 1) бәүет-еү; 2) һелкет-еү

качели бәүелсәк

качество сифат; һыҙат

каша бутҡа

кашель йүтәл

кашлять йүткер-еү

каяться үкен-еү

квартира фатир

квас кеүәҫ

кидать ырғыт-ыу, ташла-у

кинжал хәнйәр

кипеть ҡайна-у

кипятильник ҡайнатҡыс, һыу ҡайнатҡыс

кипяток ҡайнар һыу

кирпич кирбес

кисель кеҫәл

кислый әсе

китайский ҡытай ...ы

кишка эсәк

клад хазина

кладбище зыярат, ҡәберлек

кланяться баш эй-еү; буйһон-оу

класс синыф

класть 1) ҡуй-ыу, урынлаштыр-ыу; 2) һал-ыу

клевета яла, ошаҡ

клеветать яла яғ-ыу (яҡ-), ошаҡла-у

клеить йәбештер-еү

клей елем

клеймо тамға
клён саған
клещ талпан
клоп ҡандала
клубника ер еләге
клубок йомғаҡ
клюква мүк еләге
ключ асҡыс
клясться ант ит-еү
клятва ант
книга 1) китап; 2) кенәгә
кнут сыбыртҡы
коварный мәкерле
ковёр келәм
ковш сүмес
когда ҡасан
когда-то ҡасандыр
кого кемде
кого-нибудь кемде булһа ла
кого-то кемделер
коготь тырнаҡ
кожа 1) тире; 2) күн
кожаный күн
коза кәзә
козлёнок кәзә бәрәсе
колдун сихырсы
колено тубыҡ
колесо тәгәрмәс
колодец ҡоҙоҡ
колокол ҡыңғырау
колос башаҡ
колоть I сәнс-еү, ҡаҙа-у
колоть II яр-ыу, ваҡла-у
колыбель бишек
колючий сәнскеле
комар серәкәй
комната бүлмә
кому кемгә
кому-нибудь кемгә булһа ла
кому-то кемгәлер
конец сик; аҙаҡ; тамам
конечно әлбиттә
конина ат (йылҡы) ите
конкретный конкрет, аныҡ
контроль күҙәтеү, тикшереү
контрольная работа контроль эш
контрольный контроль
конфета кәнфит
кончить тамамла-у, бөтөр-өү
конь ат, йылҡы
копать ҡаҙ-ыу
копейка тин
копировать күсермә ал-ыу
копить йый-ыу, тупла-у
копия күсермә
копыто тояҡ
корабль карап
корень 1) тамыр; 2) нигеҙ
корзина кәрзин
коричневый көрән
кормить ашат-ыу
коробка ҡап, ҡумта
корова һыйыр

коромысло көйәнтә
короткий ҡыҫҡа
коса I салғы
коса II толом
косить бесән саб-ыу (сап-)
космос ғаләм, йыһан
коснуться тей-еү, тейеп ал-ыу
косой 1) ҡыя, ауыш; 2) ҡылый күҙле
костёр усаҡ, ут, костер
кость һөйәк
кот ата бесәй
котёл ҡаҙан
котёнок бесәй балаһы
который ҡайһы, нисәнсе
кошелёк янсыҡ
кошка бесәй
край 1) ҡырый, сит; 2) ер, яҡ
крайний 1) ҡырыйҙағы, ситтәге; 2) иң һуңғы
крапива кесерткән
красивый матур, һылыу, гүзәл
красить 1) буя-у; 2) матурла-у, биҙә-ү
краска буяу
краснеть ҡыҙар-ыу
красный ҡыҙыл
красота матурлыҡ, сибәрлек, гүзәллек
краткий 1) ҡыҫҡа; 2) ҡыҫҡаса
крепить нығыт-ыу, беркет-еү
крепкий 1) ныҡ; 2) ҡаты, көслө
кресло ҡәнәфи, кресло
крест тәре
крестить суҡындыр-ыу
креститься суҡын-ыу
кривой кәкре, ҡыйыш
крик тауыш
кричать ҡысҡыр-ыу
кровать карауат
кровь ҡан
кроме башҡа, бүтән
крот һуҡыр сысҡан
кроткий баҫалҡы, сабыр, йыуаш
крошить ваҡла-у, тура-у
круг түңәрәк, әйләнә
круглый 1) түңәрәк; 2) йомро
кругом тирә-яҡта
кружево селтәр
кружок түңәрәк
крупа ярма
крупный эре, ҙур
крутой текә
крыло ҡанат
крыса ҡомаҡ
крыть яб-ыу (яп-)
крыша түбә
крышка ҡапҡас
кто кем, кемдәр
кто-либо кем дә булһа
кто-нибудь кем дә булһа
кто-то кемдер, берәү, әллә кем

кувшинка томбойоҡ

куда ҡайҙа

куда-либо ҡайҙа булһа ла

куда-нибудь ҡайҙа булһа ла

куда-то ҡайҙалыр, әллә ҡайҙа

кудрявый бөҙрә

кузнец тимерсе

кузнечик сиңерткә

кукла ҡурсаҡ

кукушка кәкүк

кулак йоҙроҡ

культура мәҙәниәт

культурный культуралы, мәҙәниәтле

купальник һыу инеү кейеме

купать һыу индер-еү, йыуындыр-ыу

купаться һыу ин-еү

купить һатып ал-ыу

курить тарт-ыу, тәмәке тарт-ыу

курица тауыҡ

курятина тауыҡ ите

кусать тешлә-ү

кусок 1) киҫәк, өлөш; 2) телем, һыныҡ

куст ҡыуаҡ

куча 1) өйөм; 2) бик күп

Л

ладить 1) килеш-еү; 2) көйлә-ү

ладно ярай, ярар

лазить үрмәлә-ү, мен-еү, төш-өү

лакомство тәм-том

ландыш ынйы сәскә

лапа тәпәй, табан

лапша туҡмас, туҡмаслы аш

ласка наҙ, иркәләү, һөйөү

ласкать иркәлә-ү, наҙла-у, һөй-өү

ласковый яғымлы, һөйкөмлө, мөләйем

ласточка ҡарлуғас

лаять өр-өү

лгать алда-у, ялғанла-у

лгун алдаҡсы

лебедь аҡҡош

лев арыҫлан

левша һулаҡай

левый һул

лёгкие үпкә

лёгкий еңел

легко еңел, анһат

лёд боҙ

лежать ят-ыу

лезть 1) (үрмәләп) мен-еү; 2) төш-өү

лекарство дарыу

ленивый ялҡау

лениться ялҡаулан-ыу, ирен-еү
лента таҫма
лень ялҡаулыҡ
лес урман
лесник урман ҡараусы, урмансы
лесной урман ...ы
лестница баҫҡыс
лет 1) йыл; 2) йәш
летать ос-оу, осоп йөр-өү
летний йәйге
лето йәй
летом йәйен, йәй көнө
лётчик осоусы
лечение дауалау, дауаланыу
лечить дауала-у
лечь 1) ят-ыу; 2) йоҡларға ят-ыу
либо йә, йәки
лизать яла-у
ликвидировать бөтөр-өү, юҡ ит-еү
линия 1) һыҙыҡ; 2) йүнәлеш, юл
липа йүкә, йүкә ағасы
липнуть йәбеш-еү, һыр-ыу, һылаш-ыу
лиса төлкө
лист 1) япраҡ; 2) табаҡ
литература әҙәбиәт
литературный әҙәби
лить ағыҙ-ыу, ҡой-оу
литься ағыл-ыу, түгел-еү
лицо 1) бит, йөҙ; 2) шәхес, кеше
лично үҙе
личность шәхес
личный шәхси
лишать мәхрүм ит-еү, яҙҙыр-ыу
лишний 1) артыҡ; 2) кәрәкһеҙ
лишь бары тик; ғына/генә, ҡына/кенә
лоб маңлай
ловить 1) тот-оу, аула-у; 2) тура килтер-еү
ловкий оҫта, сая
лодка кәмә
лодырь ялҡау
ложка ҡалаҡ
ложный ялған, яһалма
ложь ялған
локоть терһәк
ломать ват-ыу, емер-еү
лопата көрәк
лопнуть ярыл-ыу, шартла-у
лось мышы
лошадь ат
лук һуған
луна ай
луч нур
лучше яҡшыраҡ, һәйбәтерәк
лыжи саңғы
лыжник саңғысы
лысый 1) пеләш; 2) яланғас, шәрә, асыҡ

любимый 1) һөйгән, ятраткан; 2) һөйөклө
любить ярат-ыу, һөй-өү
любоваться һоҡлан-ыу
любовь мөхәббәт, яратыу, һөйөү
любой теләһә ниндәй, теләһә ҡайһы
люди кешеләр, халыҡ
лягушка баҡа, тәлмәрйен

М

мазать һыла-у, һөрт-өү
мазь май, мазь
мак мәк
маленький бәләкәй
малина ҡурай еләге
мало аҙ
малыш сабый
мальчик малай
мама әсәй
манная каша манный бутҡаһы
манная крупа манный ярмаһы
масло май
мать әсә, инә
мать-и-мачеха үгәй инә үләне
мачеха үгәй әсә
мгновение күҙ асып йомған ара, бик ҡыҫҡа ғына ваҡыт
мебель йыһаз, йорт йыһазы
мёд бал
медведь айыу
медленно яй, аҡрын
медный баҡыр
медь баҡыр
междометие ымлыҡ
между араһында, араһына, араһыиан
междугородный ҡала-ара
международный халыҡ-ара
мел аҡбур
мелкий 1) ваҡ; 2) һай
мелко 1) ваҡ; 2) һай
мелочь ваҡ-төйәк; ваҡ аҡса
мель һай урын
мельник тирмәнсе
мельница тирмән
меньше аҙыраҡ, кәмерәк; бәләкәйерәк
меня мине
менять алмаштыр-ыу, үҙгәрт-еү
мера 1) үлсәм; 2) сама; 3) дәрәжә; 4) сара
мёрзлый туң, туңған, өшөгән
мёрзнуть өшө-ү, туң-ыу
мерить үлсә-ү
мерка үлсәү, үлсәм
меркнуть һүн-еү
мёртвый үлгән, йәнһеҙ

месить иҙ-еү, баҫ-ыу, болға-у

месить тесто ҡамыр баҫ-ыу

мести һепер-еү

местность урын, ер

местный ерле, урындағы

место урын

местожительство йәшәү (тороу) урыны

местоимение алмаш

месть үс, үс алыу

месяц ай

месячник айлыҡ

метель буран

меткий 1) мәргән; 2) тапҡыр

метла һепертке

метать ырғыт-ыу, сөй-өү

мех тире

мечта өмөт, хыял

мечтать хыяллан-ыу, уйға бат-ыу

мешать I ҡамасаула-у, уңайһыҙла-у

мешать II 1) болғат-ыу; 2) ҡатнаштыр-ыу, ҡуш-ыу

мешок тоҡ

милый һөйкөмлө, яғымлы; һөйөклө

мимо янынан, эргәһенән

мимоходом юл ыңғайында, уҙышлай

минута минут

мир I 1) донъя; 2) Ер йөҙө

мир II 1) тыныслыҡ, солох; 2) татыулыҡ

мирить яраштыр-ыу

мириться килеш-еү, яраш-ыу

мирный 1) тыныс; 2) татыу

мировоззрение донъяға ҡараш

младший кесе, йәш, кинйә

мне миңә

мнение уй, фекер

много күп

могила ҡәбер

могучий ҡеүәтле

может быть бәлки

можно мөмкин, ярай

мозг мейе

мозоль һөйәл, сөйәл

мой (моя, моё, мои) минең, минеке

мокнуть еүешлән-еү, һыулан-ыу

мокрый еүеш, һыулы, дымлы

молитва доға, намаҙ

молиться доға уҡы-у, намаҙ уҡы-у

молния йәшен

молодёжь йәштәр, йәш-елкенсәк

молодой 1) йәш; 2) яңы

молодость йәшлек, йәш саҡ

молоко һөт

молотить ашлыҡ һуғ-ыу (һуҡ-)

молоток сүкөш

молочный 1) һөтлө; 2) һөт ...ы

молча өндәшмәйенсә, бер һүҙһеҙ

молчаливый һүҙһеҙ, өндәшмәҫ, аҙ һүҙле

молчать өндәшмә-ү, һөйләшмә-ү

море диңгеҙ

морковь кишер

мороженое туңдырма

мороз һалҡын, һыуыҡ

мост күпер

мочалка йыуғыс

мощный ҡеүәтле, көслө

мрамор мәрмәр

мрачный ҡараңғы; ауыр, шомло

мстить үс ал-ыу

мудрый аҡыллы

муж ир

мужественный батыр, ҡыйыу, ғәйрәтле

мужество батырлыҡ, ғәйрәтлелек

мужчина ир кеше, ир-ат

мука I он

мука II ғазап

муравей ҡырмыҫҡа

мусор сүп, сүп-сар

мутный болғансыҡ, буръяҡ, тоноҡ

муха себен

мучить ғазапла-у

мчаться саб-ыу (сап-), ел-еү

мы беҙ

мыло һабын

мыльница һабын һауыты

мысль фекер, уй

мыть йыу-ыу

мыться йыуын-ыу

мышь сысҡан

мягкий йомшаҡ

мясо ит

мясорубка ит турағыс

мята бөтнөк

мять иҙ-еү

мяч туп

Н

на I 1) өҫтөнә; 2) өҫтөндә

на II мә

наблюдать күҙәт-еү

навеки ғүмергә, мәңгегә

наверное моғайын, ихтимал

наверх өҫкә, юғарыға

наверху өҫтә, юғарыла

навещать хәл белергә барыу

навоз тиреҫ

навсегда ғүмергә, бөтөнләйгә, мәңгегә

навстречу ҡаршыға, ҡаршы, ҡаршыһына

наглый оятһыҙ, битһеҙ
награда бүләк
наградить бүләкләү
над өҫтөндә, өҫтөнән
надвое икегә
надежда өмөт, ышаныс
надежный ышаныслы, өмөтлө
надеть кей-еү, кейҙер-еү
надеяться ышан-ыу, өмөт ит-еү
надо кәрәк
надолго оҙаҡҡа, оҙаҡ ваҡытҡа
назад артҡа
название исем, атама
назло юрамал, үс итеп
назначить билдәлә-ү, тәғәйенлә-ү
называться атал-ыу
наиболее иң, айырыуса, бигерәк тә
наивный бер ҡатлы, хәйләһеҙ
наизусть яттан, күңелдән
найти таб-ыу (тап-)
наказание яза
накануне һуңғы көндәрҙә, был арала
наконец ниһайәт
наладить тәртипкә һал-ыу, яйла-у, көйлә-ү
налево һулға, һулда
налог һалым, түләү
нам беҙгә
намазать 1) һыла-у, һөрт-өү; 2) быхрат-ыу
наметить 1) күҙә-ү, тоҫҡа-у, төбә-ү; 2) билдәлә-ү
наоборот киреһенсә
напасть һөжүм ит-еү
напев көй
напёрсток уймаҡ
напечатать баҫ-ыу, баҫып сығар-ыу
написание яҙылыш
написать яҙ-ыу
напиток эсемлек
наполнять тултыр-ыу
напомнить 1) иҫкә төшөр-өү; 2) хәтерләт-еү
направить 1) йүнәлт-еү; 2) ебәр-еү
направо уңға, уңда
напрасно юҡҡа, бушҡа
например мәҫәлән
напротив I ҡаршыла, ҡаршыһында
напротив II киреһенсә
наравне бер тигеҙ, бер үк дәрәжәлә
нарезать киҫ-еү, тура-у
наречие рәүеш
нарисовать һүрәт төшөр-өү
народ халыҡ
народное творчество халыҡ ижады
народный халыҡ ...ы
народный артист халыҡ артисы

нарочно юрамал, күрәләтә
нарушить боҙ-оу
нарушить порядок тәртип боҙ-оу
наряд (ҡупшы) кейем, кейем-һалым
наряжать кейендер-еү; биҙә-ү
нарядный матур, ҡупшы
наряду бергә, бер рәттән
нас беҙҙе
насекомое бөжәк
население халыҡ, кешеләр
наследник вариҫ, мираҫ алыусы
наследство мираҫ
насморк тымау
настигнуть ҡыуып тот-оу
настойчивый ныҡышмал
настоять үҙ һүҙен һүҙ ит-еү, иреш-еү
настоящий 1) хәҙерге; 2) ысын
настроение кәйеф
наступать I баҫ-ыу, өҫтөнә баҫ-ыу
наступать II кил-еү, ет-еү, башлан-ыу
насчёт тураһында, хаҡында
натуральный тәбиғи
натянуть тарт-ыу
наука фән, ғилем
научить 1) өйрәт-еү; 2) аҡыл бир-еү, аҡыл өйрәт-еү
научиться өйрән-еү
научный фәнни, ғилми
нахальный оятһыҙ, әрһеҙ
находить таб-ыу (тап-)
находчивый тапҡыр
национальность милләт
нация милләт
начало баш
начальник түрә, башлыҡ
начальный башланғыс
начать башла-у, башлап ебәр-еү
начаться башлан-ыу, башланып кит-еү
наш (наша, наше, наши) беҙҙең, беҙҙеке
не 1) түгел; 2) -ма/-мә
не то..., не то әллә..., әллә
небо күк, күк йөҙө; һауа
небольшой бәләкәй, ҙур булмаған
небрежный илтифатһыҙ, ихтирамһыҙ
невежа тупаҫ, әҙәпһеҙ
невежда наҙан, белемһеҙ
невеста кәләш, йәрәшкән ҡыҙ
невестка килен, еңгә
невинный ғәйепһеҙ, гөнаһһыҙ
невозможно мөмкин түгел
негде урын юҡ

недавно күптән түгел, яңыраҡ ҡына

недалеко алыҫ түгел

неделя аҙна

недостаток етешһеҙлек, кәмселек

нежный яғымлы, мөләйем, наҙлы

незабудка күгәрсен күҙе

независимость үҙаллылыҡ, бойондороҡһоҙлоҡ

независимый үҙ аллы, бойондороҡһоҙ

незаметно һиҙҙермәйенсә

некогда I ваҡыт юҡ

некогда II ҡасандыр

некрасивый йәмһеҙ, матур түгел

некто кемдер

некуда (идти) (барыр) ер юҡ

неловко уңайһыҙ, яйһыҙ

нельзя ярамай, мөмкин түгел

немедленно хәҙер үк, ашығыс рәүештә

немного бер аҙ, күп түгел

немой телһеҙ

ненавидеть күрә алма-у

ненастье йонсоу көн

необходимый кәрәкле, кәрәк булған

необходимо кәрәк, тейеш

неожиданно көтмәгәндә

неотложный кисектергеһеҙ, ашығыс

неподалёку яҡында, ошо тирәлә

неряха бысраҡ, шаҡшы

несколько бер нисә, аҙ ғына

несмотря ҡарамаҫтан

нести (күтәреп) алып барыу (кил-еү)

несчастье бәхетһеҙлек

нет юҡ

неужели шулаймы ни

нечаянно 1) осраҡлы рәүештә, көтмәгәндә; 2) абайламаҫтан

нечего (сказать) (әйтеп) тораһы ла юҡ

нечто нимәлер

нигде бер ҡайҙа ла

нижний аҫҡы, түбәнге

низ аҫ, түбән

низкий 1) түбән; 2) тәпәш

низко түбән

никак бер нисек тә, һис тә

никакой бер ниндәй ҙә, һис бер

никогда бер ҡасан да

никто бер кем дә, берәү ҙә, һис кем

никуда һис ҡайҙа, бер ҡайҙа ла

нисколько бер ҙә, һис тә, һис бер

нить еп

ничего бер нимә лә

ничей бер кемдеке лә түгел

ничто бер нәмә лә
нищий 1) фәҡир, бик ярлы; 2) теләнсе, хәйерсе
но ләкин, әммә
новогодний яңы йыл ...ы
новоселье өй туйы
новость яңылыҡ
новый яңы
нога аяҡ
ноготь тырнаҡ
нож бысаҡ
ножик бәке
ножницы ҡайсы
ножовка ҡул бысҡыһы
нора өң
нос танау
носить 1) таш-ыу, күтәр-еү; 2) кей-еү; 3) йөрөт-өү
носки ойоҡбаш
носовой платок ҡулъяулыҡ
ночевать йоҡла-у, ҡун-ыу
ночной төнгө
ночь төн
ночью төндә, төнөн
нрав холоҡ, ҡылыҡ, ғөрөф-ғәҙәт, йола, ғәҙәт
нравиться оҡша-тыу, оҡша-у
нравственный 1) әхлаҡи, 2) әхлаҡлы, әҙәпле; 3) рухи
нужда 1) ярлылыҡ, фәҡирлек; 2) ихтыяж
нуждаться мохтаж бул-ыу
нужно кәрәк
нужный кәрәкле
иутро 1) эс, эс-ҡарын; 2) күңел
нынче 1) хәҙер, бөгөн; 2) быйыл
нюхать еҫкә-ү
нянчить бала ҡара-у
няня бала ҡараусы

О

о (об, обо) тураһында, хаҡыида
оба (обе) икеһе лә
обаятельный һөйкөмлө, яғымлы
обвенчаться иикахлаш-ыу
обвинять ғәйепләү, ғәйеп тағ-ыу (таҡ-)
обгон уҙыш
обед төшкө аш
обеденный перерыв төшкө аш ваҡыты
обезьяна маймыл
обернуться 1) борол-оу, әйлән-еү; 2) үҙгәр-еү, әйлән-еү
обеспечить тәьмин ит-еү
обещать вәғәҙә ит-еү, һүҙ бир-еү
обзор күҙәтеү
обида үпкә, хәтер ҡалыу

обидеть үпкәләт-еү, рәнйет-еү

обидеться үпкәлә-ү, хәтер ҡал-ыу

обильный бик күп, мул

обладать эйә бул-ыу

облако болот

область өлкә

облачный болотло

облик килбәт, ҡиәфәт

обложка тыш, тышлыҡ

обман алдау, ялған

обмануть алда-у

обманщик алдаҡсы

обмен алмашыу

обнаружить таб-ыу, ас-ыу

обновлять яңырт-ыу

обнимать ҡосаҡла-у

обобщать йомғаҡла-у, дөйөмләштер-еү

обогатить байыт-ыу

обогатиться бай-ыу

обозначить билдәлә-ү

оборудование йыһаз, ҡорамал

оборудовать йыһазландыр-ыу

образ 1) йөҙ, ҡиәфәт, һын, күренеш; 2) образ

образец үрнәк, елге

образование 1) белем; 2) мәғариф, уҡыу-уҡытыу; 3) ойоштороу, барлыҡҡа килеү

образовать 1) тәшкил ит-еү, барлыҡҡа килтер-еү; 2) ойоштор-оу

обращать 1) йүнәлт-еү; 2) әйләндер-еү

обращать внимание иғтибар ит-еү

обратно кире

обращение мөрәжәғәт

обряд йола, ғөрөф-ғәҙәт

обследовать тикшер-еү

обслуживать хеҙмәтләндер-еү

обстоятельство 1) хәл, ваҡиға; 2) шарт

обсуждение тикшереү

обувь аяҡ кейеме

обуть аяҡ кейемен кейҙер-еү

обучение уҡытыу

обучить өйрәт-еү, уҡыт-ыу

обширный киң, ҙур

общаться аралаш-ыу

общежитие ятаҡ

общественный ижтимағи

общество йәмғиәт

общий уртаҡ, дөйөм

объединение берләшмә, ойошма

объединить берләштер-еү

объём күләм

объявление белдереү, иғлан

объявлять белдер-еү, иғлан ит-еү

объяснять аңлат-ыу, төшөндөр-өү

обыкновенный ғәҙәти, көндәлек

обычай ғөрөф-ғәҙәт, йола

обычно ғәҙәттә

обязанность бурыс, вазифа

обязательно мәжбүри, мотлаҡ

обязать мәжбүр ит-еү

овод күгәүен

овощи йәшелсә

овощной йәшелсә ...ы

овраг соҡор, йырғанаҡ

овсяная каша һоло бутҡаһы

овсяный һоло ...ы

овца һарыҡ

огонь ут, ялҡын

огород йәшелсә баҡсаһы

огорчать кәйефте боҙ-оу

ограбить тала-у

ограда кәртә, ҡойма

огромный бик ҙур

огурец ҡыяр

одарённый һәләтле, талантлы

одевать кейендер-еү

одеваться кейен-еү

одежда кейем, кейемһалым

одетый кейенгән

одеяло юрған

один бер

одинаковый бер төрлө

одиннадцать ун бер

одинокий яңғыҙ

однажды бер ваҡыт

однако әммә, ләкин

одновременно бер үк ваҡытта, бер юлы

одобрить хупла-у, рөхсәт бир-еү

одолеть ең-еү, еңеп сығыу (сыҡ-)

одолжить бурысҡа бир-еү

оживить терелт-еү, йәнләндер-еү

оживиться йәнлән-еү

ожидание көтөү

ожидать көт-өү, көтөп тор-оу

ожог (утҡа, ҡайнар һыуға) бешеү

озеро күл

озимь ужым

окно тәҙрә

около тирәһендә, янында

окончание I 1) бөтөү, тамамланыу; 2) аҙағы

окончание II ялғау

окрестность тирә-яҡ, әйләнә-тирә

окружить ҡама-у, уратып ал-ыу

окунь алабуға

оладья ҡоймаҡ, ҡалын ҡоймаҡ

олень болан

омлет йомортҡа тәбейәһе

он (она, оно) ул
они улар
опаздывать һуңла-у, һуңға ҡал-ыу
опасаться ҡурҡ-ыу, һаҡлан-ыу
опасность ҡурҡыныс
опасный ҡурҡыныс, хәтәр
оперировать операция яһа-у
оплата түләү
оправдывать аҡла-у
определять билдәлә-ү, асыҡла-у
опускать төшөр-өү
опухоль шеш, ҡоро шеш
опыт тәжрибә, һынау
опытный тәжрибәле
опять тағы
оранжевый ҡыҙғылт һары
орган ағза
организация ойошма
организовать ойоштор-оу
орех сәтләүек
оригинал төп нөсхә
оружие ҡорал, һуғыш ҡоралы
оса һағыҙаҡ
осадки яуым-төшөм
осветить яҡтырт-ыу
освободить азат ит-еү, иреккә сығар-ыу
освободиться иреккә сығ-ыу (сыҡ-)
освоить үҙләштер-еү
осёл ишәк
осенний көҙгө
осень көҙ
осенью көҙөн, көҙ көнө
осина уҫаҡ
оскорблять рәнйет-еү, хурла-у
оскорбиться рәнйе-ү
основа нигеҙ
основать нигеҙ һал-ыу, ойоштор-оу
основной төп, иң әһәмиәтле
особенно бигерәк тә, айырыуса
особенность үҙенсәлек
оставить ҡалдыр-ыу
остановить туҡтат-ыу
остановиться туҡта-у
остановка туҡталыш
остаться ҡал-ыу
осторожный һаҡ
острый 1) үткер; 2) осло
остывать (остыть) һыуын-ыу
осуществить тормошҡа ашыр-ыу, үтә-ү
от янынан
от вас һеҙҙән
от меня минән
от нас беҙҙән
от него (от нее) унан
от них уларҙан
от тебя һинән
отважный ҡыйыу, батыр

ответ яуап

отвечать яуап бир-еү

ответственный яуаплы

отвлекать 1) ҡамасаула-у; 2) бүлдер-еү, айыр-ыу

отвыкнуть онот-оу, күңел биҙ-еү

отдавать бир-еү, ҡайтар-ыу

отдельный айырым

отдых ял, ял итеү

отдыхать ял нт-еү

отец ата, атай

отечество Ватан, Тыуған ил

отзывчивый кеше хәленә кереүсән, ярҙамсыл

отказать кире ҡаҒ-ыу (ҡаҡ-)

отказаться баш тарт-ыу

откровенный ихлас, ысын күңелдән

открытка ҡотлау хаты

открытый асыҡ

открыть ас-ыу

открыться асыл-ыу

откуда ҡайҙан

откуда-то ҡайҙандыр

отличие айырма

отличить айыр-ыу

отличник бишлегә генә уҡыусы

отлично бик яҡшы, һәйбәт

отличный бик яҡшы, һәйбәт

отменить булдырма-у

отмечать билдәләп үт-еү, билдәлә-ү

отметка билдә, тамға

отнести алып бар-ыу, илт-еү, илтеп ҡуй-ыу

отношение мөнәсәбәт, бәйләнеш

отнять тартып ал-ыу

отовсюду һәр яҡлап, һәр ерҙән

отомстить үс ал-ыу

отправить ебәр-еү

отпуск (түләүле) ял

отпустить ебәр-еү

отрасль тармаҡ

отрицать кире ҡаҒ-ыу (ҡаҡ-), инҡар ит-еү

отрывок өҙөк

отставать артта ҡал-ыу

отстаивать 1) һаҡлап алып ҡал-ыу; 2) яҡла-у

отступать сиген-еү

отсутствовать булмау

отсюда бынан, ошонан

оттенок төҫмөр, төҫ

оттого что шунлыҡтан, сөнки

оттуда шунан, тегенән

отчего 1) ни өсөн; 2) шунлыҡтан

отчего-то ни сәбәптәндер, ни өсөндөр

отчёт иҫәп-хисап, отчёт

отчизна атан

отчим үгәй атай

официальный рәсми

охлаждать һыуыт-ыу

охота I һунар, һунарсылыҡ

охота II теләк, дәрт

охотиться һунар ит-еү, аула-у

охотник һунарсы, аусы

охрана һаҡ

охранник ҡарауылсы, һаҡсы

очаг 1) усаҡ; 2) урын, сығанаҡ

очаровательный һоҡландырғыс, иҫ киткес

очевидно асыҡ; күрәһең, моғайын

очевидный асыҡ, асыҡтан-асыҡ

очень бик

очередь сират

очищать 1) таҙарт-ыу; 2) әрсе-ү

очки күҙлек

очнуться 1) уянып кит-еү; 2) иҫкә кил-еү

ошибиться яңылыш-ыу, хаталан-ыу

ошибка хата, яңылышлыҡ

ощутить той-оу, һиҙ-еү

П

паводок ташҡын

павший һәләк булған

падать ҡол-ау, йығыл-ыу

палатка сатыр, палатка

палец бармаҡ

палить өт-өү, яндыр-ыу

памятник һәйкәл

память 1) хәтер, зиһен; 2) иҫтәлек, хәтирә

папа атай

папоротник ҡаҙаяҡ, абаға

пар боҫ, пар, быу

пара пар

парень егет

парить быҡтыр-ыу, парҙа бешер-еү

париться мунсала сабын-ыу

парус елкән

пасека умарталыҡ

пасечник умартасы

пасмурный болотло, йонсоу

пастбище көтөүлек

пасти көт-өү

пасти скот мал көт-өү

пастух көтөүсе

пасть 1) ҡола-у, йығыл-ыу; 2) һәләк бул-ыу; 3) еңел-еү

паук үрмәксе

пахать һөр-өү

пахнуть еҫ кил-еү

пачка төргәк, ҡап

пачкать быcрат-ыу

певец йырсы

педагогический педагогик
пекарь икмәк бешереүсе
пелёнка йүргәк
пельмени билмән
пена күбек
пение йыр йырлау
пень төп, ағас төбө, түңгәк
пепел көл
первый беренсе, тәүге
перевод тәржемә
переводить тәржемә ит-еү
переводчик тәржемәсе
переговоры һөйләшеүҙәр, кәңәшләшеүҙәр
перед 1) ал; 2) алдында, ҡаршыһында; 3) алдынан
передать 1) тапшыр-ыу; 2) белдер-еү, хәбәр ит-еү
передача тапшырыу
передний алғы, алдағы
передовой алдынғы
перейти үт-еү, аша сығ-ыу (сыҡ-)
перекрёсток юл саты, урам саты
перекусить тамаҡ ялға-у, ашап ал-ыу
перемена 1) үҙгәреш; 2) тәнәфес
переписать күсереп яҙ-ыу
перепись халыҡ һаныин иҫәпкә ал-ыу
переправа кисеү
перерыв тәнәфес
переселиться яңы ергә күс-еү, күсен-еү
перестать туҡта-у, тын-ыу
переход күсеү, аша сығ-ыу (сыҡ-)
перец борос
перина түшәк, мамыҡ түшәк
период осор
перо 1) ҡауырһын, ҡаурый; 2) ҡәләм
персидский фарсы ...ы
пёс эт
песец аҡ төлкө
песок ҡом
пёстрый сыбар
петля элмәк
петух әтәс
петь 1) йырла-у, көйлә-ү; 2) һайра-у
печаль хәсрәт, көйөнөс
печатать баҫ-ыу, баҫып сығар-ыу
печать мисәт
печёный бешкән
печень бауыр
печь I мейес
печь II бешер-еү
пешеход йәйәүле
пешком йәйәү
пиво һыра
пила бысҡы
пилить быс-ыу
пирог бәлеш

писатель яҙыусы, әҙип
писать яҙ-ыу
письменный яҙыу ...ы
письмо хат
питание ашау, туҡланыу
питаться аша-у, туҡлан-ыу
пить эс-еү
пища аҙыҡ, ашамлыҡ
плавать йөҙ-өү
плакать ила-у
пламя ялҡын
плата түләү, хаҡ
платить түлә-ү
платный түләүле
платок яулыҡ, шәл
платье күлдәк
племянник бер туғандың улы
племянница бер туғандың ҡыҙы
плен әсирлек
плечо иңбаш, ҡулбаш
плешивый пеләш
плов былау
пловец йөҙөүсе
плоский 1) яҫы, ялпаҡ; 2) йәйенке, һай
плот һал
плотник балта оҫтаһы
плотный тығыҙ, ҡуйы
плохо насар, яман
площадь майҙан
плуг һабан
пляска бейеү
пнуть тиб-еү (тип-)
по 1) буйынса; 2) буйлап
по направлению к табан, ҡарай
по причине сәбәпле, арҡаһында
победа еңеү
победить ең-еү
побережье яр буйы
побледнеть ағарын-ыу, ағарынып кит-еү
поблизости яҡында, яҡын тирәлә
повар аш бешереүсе
поведение ҡылыҡ, үҙ-үҙеңде тотоу
поверить ышан-ыу
повесить элеп ҡуй-ыу, эл-еү, аҫ-ыу
повиноваться буйһон-оу
повод һылтау, сәбәп
поворот 1) боролош; 2) киҫкен үҙгәреш
повсюду бөтә ерҙә
повторять ҡабатла-у
повысить күтәр-еү, арттыр-ыу
погасить 1) һүндер-еү; 2) түлә-ү
погибнуть һәләк бул-ыу
поговорить һөйләшеп ал-ыу
поговорка әйтем
погода һауа, һауа торошо
погоди бер аҙ көт, сабыр ит

погреб баҙ
под аҫтында, төбөндә
подарить бүләк ит-еү
подарок бүләк
подать алып бир-еү, килтереп бир-еү
подвал иҙән аҫты
подвиг батырлыҡ, ҡаһарманлыҡ
подвижный теремек, етеҙ
подводный һыу аҫты ...ы
поджог ут төртөү
подлежащее эйә
подлинник төп нөсхә
подлый ҡәбәхәт, яуыз
подмести һепер-еү
поднять 1) күтәр-еү; 2) торғоҙ-оу, ҡуҙғат-ыу
подняться 1) күтәрел-еү; 2) тор-оу; 3) ҡуҙғал-ыу
подобный бындай, оҡшаш
подозревать шикլән-еү
подозрение шик, шөбһә
подойти яҡын кил-еү
подоконник тәҙрә төбө
подолгу бик оҙаҡ
подписчик гәзит-журналға яҙылыусы
подпись ҡултамға
подражать эйәр-еү, оҡшарға тырыш-ыу
подробный ентекле, тулы
подросток үҫмер
подруга иптәш ҡыҙ
подснежник умырзая
подушка яҫтыҡ, мендәр
подхалим ялағай, ҡуштан
подчеркнуть аҫтына һыҙыу
подчинять буйһондор-оу
подчиняться буйһон-оу
подъём 1) үр; 2) үҫеш, алға китеш
поесть ашап ал-ыу
поехать (ултырып) кит-еү
пожалуй моғайын, ахыры, буғай
пожалуйста 1) рәхим итегеҙ; 2) зинһар
пожар янғын
пожарить ҡыҙҙыр-ыу
пожарник янғын һүндереүсе
пожелание теләк
пожениться өйләнеш-еү
пожертвовать ҡорбан ит-еү, аяма-у
пожилой өлкән, өлкән йәштәге
позавчера элекке (өсөнсө) көн
позади 1) артта, артынан; 2) артында
позвать саҡыр-ыу, саҡырып ал-ыу
позволять мөмкинселек бир-еү
позвонок умыртҡа һөйәге
поздний һуңғы
поздно һуң

поздороваться күреш-еү, һаулыҡ һораш-ыу
поздравление ҡотлау
поздравлять ҡотла-у
позже һуңғараҡ
познакомить таныштыр-ыу
познакомиться таныш-ыу
позор хурлыҡ, оят
пока әлегә, хәҙергә, әле
показательный үрнәк
показывать күрһәт-еү
показаться күрен-еү
покой тыныслыҡ, тынлыҡ
покойник мәйет, үлек
поколение быуын
покорять 1) буйһондор-оу, еҥ-еү; 2) үҙенә ҡарат-ыу
покорный буйһоноусан, тыңлаусан
покраснеть ҡыҙар-ыу
покрывало япма, ябыу
покрыть яб-ыу (яп-), ҡапла-у
покупатель һатып алыусы
покупать һатып ал-ыу
пол I енес
пол II иҙән
полдень төш ваҡыты
поле баҫыу, ялан, ҡыр
полевой ялан ...ы
полевые цветы ялан сәскәләре
полезный файҙалы
ползать шыуыш-ыу, үрмәлә-ү
политик сәйәсмән
политика сәйәсәт
полить һыу һиб-еү (һип-)
полка кәштә
полно тулы, туп-тулы
полночь төн уртаһы
полный 1) тулы; 2) йыуан
половина ярты
положение 1) урын, торош; 2) хәл; 3) ҡағиҙәләр
положительный ыңғай
положить һал-ыу, ҡуй-ыу
полосатый буйлы
полоскать сайҡа-у
полотенце таҫтамал
полтинник илле тинлек, илле һум
полтора бер ярым
получать ал-ыу
полчаса ярты сәғәт
полынь әрем
польза файҙа
поляна аҡлан
помада ирен буяуы
помета билдә
помещать урыналаштыр-ыу
помещение урын, бина, бүлмә
помимо тыш, башҡа
помнить иҫтә тот-оу, хәтерлә-ү
помогать ярҙам ит-еү

помощник ярҙамсы
помощь ярҙам
помыть йыу-ыу
помыться йыуын-ыу
понедельник дүшәмбе
понижать төшөр-өү, кәмет-еү, түбәнәйт-еү
понимать аңла-у, төшөн-өү
понос эс китеү
понравиться оҡша-у
понятие төшөнсә
понятно аңлашыла
понятный аңлайышлы, асыҡ
поощрять хупла-у, ҡыҙыҡһындыр-ыу
попадать эләг-еү (эләк-)
поперёк арҡыры
попозже һуңғараҡ
попугай тутыйғош
популярный танылған, билдәле
пора ваҡыт, мәл
порог тупһа
порода нәҫел, тоҡом
поросёнок сусҡа балаһы
порочить ғәйеплә-ү, яманла-у, хурла-у
портить боҙ-оу
портной тегенсе
портрет һүрәт
поручать тапшырыу
порядок тәртип
посадить ултырт-ыу
посвящать бағышла-у
поседеть сәс ағар-ыу
поселить урынлаштыр-ыу
посередине уртала, уртаһында
посещать бул-ыу
после I һуң
после II һуңынан, аҙаҡ
последний һуңғы
послезавтра иртәнән һуң(ға)
послелог бәйләүес
пословица мәҡәл
послушный тыңлаусан
посол илсе
посолить тоҙла-у
поспеть өлгөр-өү, бешеп ет-еү
поспешно ашығыс рәүештә
посреди уртаһында, уртала
постель урын-ер
постепенно әкренләп, яйлап
постоянно һаман, даими
поступать 1) эшлә-ү; 2) ин-еү, урынлаш-ыу
поступок эш, ғәмәл
посуда һауыт-һаба, һауыт
пот тир
потерять юғалт-ыу
потеряться юғал-ыу, юҡ бул-ыу
потеть тирлә-ү
потолок түбә, түшәм

потом һуңынан, аҙаҡ
потомок нәҫел, тоҡом
потому что сөнки, шуға күрә
похищать урла-у
похожий оҡшаш, оҡшаған
похоронить күм-еү, ерлә-ү
похудеть ябығ-ыу (ябыҡ-)
поцеловать үб-еү (үп-)
почва тупраҡ, ер
почём ни хаҡ
почему ни өсөн, ниңә
почему-то ниңәлер, ни өсөндөр
почёт хөрмәт, ихтирам
почётный хөрмәтле, маҡтаулы
почка I бөйөр
почки II бөрө
почтальон хат ташыусы
почти тип әйтерлек
пошутить шаярт-ыу
поэт шағир
поэтесса шағирә
поэтому шуға күрә, шунлыҡтан
пояс 1) билбау; 2) бүлкәт
поясница бил
поясиять аңлат-ыу, аңлатып бир-еү
правда 1) дөрөҫлөк, хәҡиҡәт; 2) дөрөҫ, ысын
правило ҡағиҙә
правильно дөрөҫ
правильный дөрөҫ
правительство хөкүмәт
править I төҙәт-еү
править II хакимлыҡ ит-еү
правление идара
правнук бүлә
правнучка бүләсәр
право 1) хоҡуҡ; 2) хаҡ
правый уң
праздник байрам
превратиться әйлән-еү, әүерел-еү
превращать әйләндер-еү
превышать арттыр-ыу, күбәйт-еү
преграда кәртә, ҡаршылыҡ
предание риүәйәт
преданный тоғро
предатель һатлыҡ йән, хыянатсы
предать хыянат ит-еү, һат-ыу
предварительно алдан
предвидеть алдан күр-еү, һиҙен-еү
предлагать тәҡдим итеү
предложение 1) һөйләм; 2) тәҡдим
предмет әйбер
предприимчивый эшлекле, булдыҡлы, йүнсел
председатель рәйес
предсказать алдан әйт-еү, юра-у

представлять 1) таныштыр-ыу; 2) күҙ алдына килтер-еү

предупреждать иҫкәрт-еү, киҫәт-еү

предчувствие һиҙенеү, алдан һиҙеү

прежде башта, тәүҙә

прежний элекке, үткән

презирать ерәнеп (нәфрәт менән) ҡара-у

преимущество өҫтөнлөк

прекрасный гүзәл, һылыу, бик матур

прекратить туҡтат-ыу

преподаватель уҡытыусы

преподавать уҡыт-ыу, дәрес бир-еү

преподнести бүләк ит-еү, тапшыр-ыу

препятствовать ҡамасаула-у, тотҡарлыҡ яһа-у

прерывать туҡтат-ыу, өҙө-ү

преследовать эҙәрлеклә-ү

пресный сөсө

преступление енәйәт

преступник енәйәтсе

претворять тормошҡа ашыр-ыу

при янында, тирәһендә

прибавлять ҡуш-ыу, өҫтә-ү

приблизительно яҡынса

приблизить яҡынайты-у

прибыль табыш

прибыть кил-еү, килеп ет-еү

привезти алып кил-еү, килтер-еү

привет сәләм

приветствовать сәләмлә-ү, сәләм бир-еү

привлекательный һөйкөмлө, сибәр, күркәм

привычка ғәҙәт

приглашать саҡыр-ыу

приготовить әҙерлә-ү

приготовиться әҙерлән-еү

приём ҡабул итеү

приёмная ҡабул итеү бүлмәһе

приехать (ултырып) кил-еү, ҡайт-ыу

признак сифат, билдә

признанный танылған

прийти кил-еү, ҡайт-ыу

приказ бойороҡ, фарман

приказывать бойор-оу

прилежный тырыш

приличие әҙәп, тәрбиә

пример миҫал, үрнәк

примета һынамыш

примечание иҫкәрмә

принуждать мәжбүр итеү

принимать ҡабул ит-еү

природа тәбиғәт

природный тәбиғи

присвоить үҙләштер-еү, хужа бул-ыу

прислать ебәр-еү
прислонять һөйәп ҡуй-ыу
приставать 1) бәйлән-еү; 2) һәбеш-еү
приступ өйәнәк
присутствовать бул-ыу
присяга ант
присягать ант ит-еү
притвориться һалыш-ыу
приятный күңелгә ятышлы
про хаҡында, тураһында
пробежать йүгереп үт-еү
проблема мәсьәлә, проблема
пробовать һына-у, һынап ҡара-у
проверять тикшер-еү
проверка тикшереү
провод сым
провожать оҙат-ыу, оҙатып ҡуй-ыу
проводы оҙатыу
прогноз күҙаллау
прогресс алға китеш, үҫеш
продавец һатыусы
продажа һатыу
продавать һат-ыу
продовольственный аҙыҡ-түлек ...ы
продолжаться дауам ит-еү
продолжение дауамы
продолжать дауам ит-еү
проездом үтеп барышлай
прозвище ҡушамат
прозрачный үтә күренмәле
проиграть еңел-еү, отол-оу
произведение әҫәр
производить етештер-еү
производство етештер-еү, производство
промышленность сәнәғәт
проникать үтеп ин-еү
пропадать юғал-ыу
просить үтен-еү, һора-у
проснуться уян-ыу
проспать йоҡлап ҡал-ыу
простой ябай
пространство яҫылыҡ, киңлек
простудиться һалҡын тей-еү
простыня япма
просьба үтенес
против ҡаршы
противник дошман
прохладно һалҡынса
проход үтеү урыны
прочь 1) ситкә; 2) юғал
прощать ғәфү ит-еү
прощаться хушлаш-ыу
проявлять күрһәт-еү
пруд быуа
прыгать һикер-еү
пряжа иләнгән еп
прямо тура, тураға

прямой тура
прясть илә-ү
прятать йәшер-еү
прятаться йәшен-еү, ҡас-ыу
птенец ҡош балаһы
птица ҡош
пугать ҡурҡыт-ыу
пугаться ҡурҡ-ыу
пуговица төймә
пуповина кеидек
пускать 1) ебәр-еү; 2) индер-еү
пустой 1) буш; 2) мәғәнәһеҙ, буш
пустыня сүллек
пустяк юҡ-бар
путать бута-у
путешествие сәйәхәт
путешествовать сәйәхәт ит-еү
путь юл
пух мамыҡ
пучок бәйләм, тотам, шәлкем
пушистый мамыҡлы, йомшаҡ йөнлө
пчела бал ҡорто
пчеловод умартасы
пшеница бойҙай
пшено тары
пылать дөрләп яныу
пыль саң, туҙан
пытать язала-у
пытаться тырышып ҡар-ау
пытка ғазап
пьяный иҫерек
пятёрка бишле
пятка үксә
пятнадцать ун биш
пятница йома
пятно тап
пятый бишенсе
пять биш
пятьдесят илле
пятьсот биш йөҙ

Р

работа эш
работать эшләү
работник эшсе, хеҙмәткәр
рабочий эшсе
равенство 1) тигеҙлек; 2) тиң хоҡуҡлыҡ
равнина тигеҙлек
равнодушный вайымһыҙ, битараф
равный тигеҙ
рад шат
ради өсөн
радовать шатландыр-ыу
радоваться шатлан-ыу, ҡыуан-ыу
радость шатлыҡ, ҡыуаныс
радуга йәйғор

раз бер тапҡыр, мәртәбә
разбирать емер-еү, һүт-еү
разбитый ватыҡ, емерек
разбнть ват-ыу,емер-еү
разбогатеть бай-ыу, байып кит-еү
разве ...-ме ни/-мы ни, әллә
разведка эҙләү, разведка
развешать элеп ҡуй-ыу
развивать үҫтер-еү
развитие үҫеш
развод айырылыу
разводить 1) тарат-ыу; 2) айыр-ыу; 3) үрсет-еү
разводиться айырылыш-ыу
развязать сис-еү, һүт-еү
разгадать сис-еү, яуап таб-ыу (тап-)
разговаривать һөйләшеү
разговор һөйләшеү, әңгәмә
разговорник һөйләшмә
разгромить тар-мар (юҡ) ит-еү, емер-еү, юҡҡа сығар-ыу
раздавать тарат-ыу, өләш-еү
раздаться яңғыра-у, ише-тел-еү
раздевалка сисенеү бүлмәһе
раздеваться сисен-еү
раздел бүлек, өлөш
разделение бүленеш
разделить бүл-еү; айыр-ыу
раздеть сисендер-еү
различать айыр-ыу
различие айырма
различный төрлө, төрлө-төрлө
разложить таратып һал-ыу (ҡуйыу)
разлука айырылыу
разлучать айыр-ыу
разлюбить яратмай баш-ла-у
разменять ваҡла-у, ваҡлат-ыу
размер үлсәм
разница айырма
разный төрлө
разоблачать фаш ит-еү, асып һал-ыу
разовый бер(генә) тапҡыр
разогреть 1) йылыт-ыу; 2) ҡыҙҙыр-ыу
разозлиться бик ҡаты асыулан-ыу
разойтись тарал-ыу
разом бер юлы
разорвать 1) өҙгөл-әү, йыртҡылап ташла-у; 2) шартлат-ыу
разоружать ҡоралһыҙландыр-ыу
разорять 1) бөлдөр-өү; 2) емер-еү
разочарование ышаныс бөт-өү, күңел ҡайт-ыу

разработать эшкәрт-еү
разредить һирәклә-ү, һирәклэт-еү
разрезать киç-еү, тур-ау
разрешать рөхсәт ит-еү
разрешение рөхсәт
разрушать емер-еү
разрыв өҙөү, өҙөлөү
разум аҡыл, аң
разумный аҡыллы
разуть аяҡ кейемен сис-тер-еү
разучить ятла-у; өйрән-еү
разъяснять аңлат-ыу, төшөндөр-өү
разыскивать эҙлә-ү
рай ожмах
рак I ҡыçала
рак II яман шеш
рана яра, йәрәхәт
ранее элегерәк
раненый яралы
ранить ярала-у
ранний 1) иртәнге; иртә килгән; 2) башланғыс
рано иртә
раньше элегерәк, быға тиклем, алда
расканваться үкенеү
расколоть ярыу, ваҡлау
раскроить бес-еү
раскрыть ас-ыу, асып һал-ыу
расписание теҙмә
расплачиваться түләү, иçәпләш-еү
расплетать һүт-еү, һүтеп ташла-у
расположить 1) урын-лаштыр-ыу; 2) йәлеп ит-еү, үҙенә ҡарат-ыу
расположиться урынлаш-ыу
распорядиться ҡуш-ыу, бойор-оу
распорядок тәртип
расправа язалау, ҡаты яза
распределять бүл-еү, бүлеп бир-еү
распространять тарат-ыу
распускать тарат-ыу
распуститься асылыу, сәскә атыу, япраҡ ярыу
рассказ хикәйә
рассказать һөйлә-ү
расставить ҡуй-ыу; урын-лаштыр-ыу
рассуждать уйла-у, фекер йөрөт-өү
рассчитывать иçәп тот-оу; иçәплә-ү
растаять ир-еү
раствор иретмә
растворять I ирет-еү
растворять II асып ҡуй-ыу
растение үçемлек
растереть ыу-ыу, ышҡы-у
растерянный ҡаушаған, юғалып ҡалған

расти үҫ-еү
растить үҫтер-еү
растянуть тар-тыу, һуҙ-ыу
расход сығым
расцвести сәскә ат-ыу
расчёска тараҡ
расчёт иҫәп-хисап
рвать өҙ-өү, йырты-у
рвота ҡоҫоу
ребёнок бала, сабый
ребро ҡабырға
ребята 1) балалар; 2) егеттәр
реветь үкереп ила-у
ревнивый көисөл
ревновать көнләш-еү
регистрировать теркә-ү
редактор мөхәррир
редкий һирәк
резать киҫ-еү
резкий киҫкен
резко кииәт, ҡапыл
река йылға
рекомендовать тәҡдим ите-ү
религия дин
ремень ҡайыш
ремесло һөнәр
репа шалҡан
репетировать репетиция яһа-у
ресница керпек
речь телмәр
решать 1) хәл ит-еү; 2) сис-еү
решительный 1) тәүәккәл, ҡыйыу; 2) хәл иткес
ржаветь тутыҕ-ыу (тутыҡ-)
ржавчина тутыҡ
ржаной арыш ...ы
рис дөгө
риск хәүеф, ҡурҡыныс
рисковать тәүәккәллә-ү
рисовать һүрәт төшөр-өү
рисунок һүрәт, рәсем
робеть оял-ыу, ҡыйма-у, шөрлә-ү
робкий ҡыйыуһыҙ, йыуаш
ровесник йәштәш
ровно 1) тигеҙ; 2) теүәл
ровный тигеҙ; төҙ
ровня тиң, иш
ровнять тигеҙлә-ү
рог мөгөҙ
рогатый мөгөҙлө
род ырыу
родина Ватан, Тыуған ил
родинка миң
родить таб-ыу (тап-), тыуҙырыу
родиться тыу-ыу, барлыҡҡа кил-еү
родник шишмә
родной бер туған; туған
родственник туған, ҡәрҙәш
роды бала табыу
рождество Раштыуа

рожь арыш
розовый алһыу, ал
рой күс
ромашка аҡ сәскә
роса ысыҡ
рослый оҙон буйлы
рост буй
рот ауыҙ
роща өйкөм урман, бәләкәй урман
ртуть терегөмөш
рубашка күлдәк
рубеж сик
рубец йөй, эҙ
рубин ҡыҙыл яҡут
рубить ҡырҡ-ыу, киҫ-еү
рубль һум
ругать әрлә-ү
ругаться әрләш-еү
ружьё мылтыҡ
рука ҡул
рукав еҙ
рукавицы бейәләй
руководитель етәксе
руководить етәклә-ү. етәкселек ит-еү
рукоделие ҡул эше, ҡул һөнәре
рукопись ҡулъяҙма
румяный алһыу
русалка һыу инәһе
русский рус ...ы
ручка 1) тотҡа, һап; 2) ручка, ҡәләм
ручной ҡул ...ы
рыба балыҡ
рыбак балыҡсы
рыжий ерән
рынок баҙар
рысь һеләүһен
рыть ҡаҙ-ыу
рябина миләш
рябой шаҙра
ряд рәт, саф
рядом янында, эргәһендә; йәнәшә

С

с менән; алып, һуң
сабантуй һабантуй
сад баҡса
садиться ултыр-ыу
садовник баҡсасы
садовод баҡсасы
сажа ҡором
сажать ултырт-ыу
сам (сама, само) үҙем, үҙең, үҙе
сами үҙебеҙ, үҙегеҙ, үҙҙәре
самовар самауыр
самодеятельность үҙешмәкәрлек
самолюбие мин-минлек
самостоятельный үҙ аллы
самочувствие хәл-торош, кәйеф
самый иң

сани сана
сапог итек
сапожник итексе
сарай һарай
сахар шәкәр
сахарница шәкәр һауыты
сберегательный һаҡлыҡ ...ы
сбоку ситтән, ҡабырғанан
сбор йыйыу
сборник йыйынтыҡ
свадьба туй
свалиться ҡолап төш-өү
свалка сүплек
сварить бешер-еү
свариться беш-еү
свежий яңы бешкән (икмәк), яңы һауған (һөт), яңы өҙөлгән (сәскә)
свёкла сөгөлдөр
сверкать ялтыра-у, емелдә-ү
сверлить быраула-у, тиш-еү
сверло бырау
свернуть 1) төр-өү; 2) борол-оу
сверстник ҡорҙаш, йәштәш
свёрток төйөнсөк
сверх өҫтөнән; артыҡ
сверху өҫтән, юғарынан
сверчок өй сиңерткәһе
свет I донъя, ер йөҙө
свет II яҡтылыҡ
светать яҡтыр-ыу, таң ат-ыу
светить яҡтырт-ыу
светло яҡты
светлый яҡты; асыҡ
свеча шәм
свидетель шаһит
свидетельство 1) танытлыҡ; 2) дәлил
свинина сусҡа ите
свинья сусҡа
свирепый рәхимһеҙ, ҡанһыҙ, мәрхәмәтһеҙ
свистеть һыҙғыр-ыу
свисток һыҙғыртмаҡ
свобода азатлыҡ
свободный азат; иркен
свой үҙ
свысока өҫтән
связать бәйлә-ү, ялға-у; тоташтыр-ыу
связаться бәйләнешкә кер-еү
связь бәйләнеш, элемтә
святой изге
священный изге, мөҡәддәс
сгореть ян-ыу, янып бөт-өү; көй-өү
сгоряча ҡыҙыулыҡ менән
сдать тапшыр-ыу, бир-еү, ҡайтар-ыу
сдаться бирел-еү, еңел-еү
сдача 1) тапшырыу; 2) ҡайтарып бирелгән аҡса
сделать эшлә-ү, яһа-у

сдержанный тотанаҡлы, сабыр
себе үҙемә, үҙеңә, үҙенә
себя үҙемде, үҙеңде, үҙен
сев сәсеү
север төньяҡ
северо-восток төньяҡ-көнсығыш
северо-запад төньяҡ-көнбайыш
сегодня бөгөн
седина сал сәс
седой сал, сал сәсле
седьмой етенсе
сейчас хәҙер
секрет сер
сельский ауыл ...ы
сельское хозяйство ауыл хужалығы
семьдесят етмеш
семеро етәү
семнадцать ун ете
семь ете
семьсот ете йөҙ
семья ғаилә
семя орлоҡ
сено бесән
сердитый асыулы
сердиться асыулан-ыу
сердце йөрәк
серебро көмөш
серебряный көмөш
середина урта
серп ураҡ
серый һоро
серьга алҡа
серьёзно етди рәүештә
серьёзный етди
сестра апай (старшая); һеңле (младшая)
сесть ултыр-ыу
сетка селтәр
сеть тоҙаҡ; селтәр
сеялка сәскес
сеять сәс-еү
сжать ур-ыу, урып ал-ыу
сжечь яндыр-ыу
сзади арттан, артта
сибирский Себер ...ы
сидеть ултыр-ыу
сила көс, ҡеүәт
сильный көслө
симпатичный һөйкөмлө
синеть күгәр-еү; зәңгәрлән-еү
синий күк; зәңгәр
синица ҡарабаш турғай
сирота етем
сиять балҡ-ыу
сказать әйт-еү
сказка әкиәт
сказуемое хәбәр
скакать 1) һикер-еү, ырғы-у; 2) саб-ыу (сап-)
скакун йүгерек ат
скала ҡая
скалка уҡлау
скатерть ашъяулыҡ, өҫтәл ябыуы
скачки бәйге, ат сабышы

сквозь аша, арҡыры
скворец сыйырсыҡ
скирда эҫкерт
скисать әс-еү, ой-оу
склеить йәбештер-еү
сковорода таба
скользить тай-ыу
скользко тайғаҡ
сколько нисә, күпме
сколько-нибудь нисә булһа ла
сколько-то күпмелер, әллә нисә
скорлупа ҡабыҡ
скоро тиҙҙән
скорость тиҙлек
скорый тиҙ, тиҙ йөрөшлө
скот мал тыуар
скромный тыйнаҡ
скрывать йәшер-еү
скряга һаран, һыҡмыр
скука күңелһеҙлек, эс бошоу
скупой һаран
скучать һағын-ыу, юҡһын-ыу
скучно күңелһеҙ
слабеть көсһөҙләнеү, хәлһеҙлән-еү
слабый көсһөҙ, хәлһеҙ
слава дан, шөһрәт
сладкий татлы
слева һулда, һулдан
слегка еңелсә, бер аҙ
след эҙ
следить I күҙәт-еү
следить II быҫрат-ыу, эҙ ҡалдыр-ыу
следователь тәфтишсе
следом артынан, эҙенән
следствие тикшереү, тәфтиш
следующий киләһе; түбәндәге
слеза күҙ йәше
слезать төш-өү
слепой һуҡыр
сливки һөт өҫтө
сливочное масло аҡ май
слишком бигерәк, сиктән тыш
слобода биҫтә
словарь һүҙлек
словно кеүек, шикелле, төҫлө, һымаҡ
слово һүҙ
слог ижек
сложить 1) ҡуш-ыу; 2) өй-өү
сложный ҡатмарлы
слой ҡатлам, ҡат
сломать һындыр-ыу, ват-ыу
слон фил
слуга хеҙмәтсе
служащий хеҙмәткәр, хеҙмәт итеүсе
служба хеҙмәт, эш, хеҙмәт итеү
служить хеҙмәт ит-еү
слух 1) ишетеү; 2) хәбәр, ғәйбәт

случай ваҡиға, осраҡ, хәл
случайно осраҡлы рәүештә
случиться бул-ыу, килеп сығ-ыу (сыҡ-)
елушать тыңлау
слышать ишетеү
слышно ишетелә
слюна һеләгәй, шылағай
смелый ҡыйыу, тәүәккәл
смеркаться ҡараңғы төш-өү
смерть үлем, әжәл
смерч өйөрмә, көслө ҡойон
сметана ҡаймаҡ
емех көлөү
смешать бута-у, ҡатнаштыр-ыу
смешно ҡыҙыҡ, көлкө
смеяться көлөү
смолоду йәштән
смородина ҡарағат
смотреть ҡара-у
смысл мәғәнә
смыть йыу-ыу, йыуып төшөр-өү
снаружи тыштан
сначала башта, тәүҙә; баштан
енег ҡар
снегирь ҡыҙылтүш
снегопад ҡар яуыу
снегурочка Ҡарһылыу
снежинка ҡар бөртөгө
снижать төшөр-өү
снизу аҫтан, түбәндән
снимок рәсем, һүрәт
сниться төшкә ин-еү
снова яңынан
сновидение төш күреү
сноха килен
снять сисе-ү; алыу
собака эт
собирать йый-ыу
соболезнование ҡайғы уртаҡлашыу
собрание йыйылыш
собрать йый-ыу
собраться йыйыл-ыу; йыйын-ыу
собственник хосуси милек эйәһе
собственность милек
событие ваҡиға
сова өкө
совершеннолетний бәлиғ булған
совершить башҡар-ыу; эшлә-ү
совесть намыҫ
совет кәңәш
советовать кәңәш бир-еү
совещание кәңәшмә
совместно бергә, уртаҡ
совпасть тура кил-еү
современник замандаш
современность хәҙерге заман
совсем бөтөнләй
согласие килешеү

согласиться килеш-еү, ризалаш-ыу
согласный I тартынҡы
согласный II риза
согреть йылыт-ыу
согреться йылын-ыу
содействовать булышлыҡ ит-еү
соединять берләштер-еү, ҡуш-ыу, ялға-у
сожалеть үкен-еү, ҡыҙған-ыу
созвучный ауаздаш
создавать булдыр-ыу, барлыҡҡа килтер-еү, ижад ит-еү
сознавать аңла-у, таны-у
сознание аң, зиһен
сознательно аңлы рәүештә
сок һут
сокращать ҡыҫҡарт-ыу
сокровище хазина
солёный тоҙло, тоҙланған
солидарный теләктәш
солить тоҙла-у
солнечный ҡояшлы
солнце ҡояш
соловей һандуғас
солома һалам
солонка тоҙ һауыты
соль тоҙ
сом йәйен
сомневаться шикләнеү
сомнительный шикле
сон йоҡо; төш
сообщать хәбәр ит-еү
сооружать төҙ-өү, ҡор-оу
соперник көндәш
сопоставлять сағыштыр-ыу, йәнәшә ҡуй-ыу
сопровождать оҙатып йөр-өү
сопротивляться ҡаршылаш-ыу
сор сүп, сүп-сар
сорвать өҙ-өү
соревнование ярыш
соревноваться ярыш-ыу
сорить сүплә-ү
сорок ҡырҡ
сорока һайыҫҡан
сорочка эске күлдәк
сосать им-еү, һур-ыу
сосед күрше
сосна ҡарағай
составлять 1) төҙөү; 2) тәшкил ит-еү
состояние хәл-торош
состоять тор-оу, бул-ыу
состязаться ярыш-ыу
сотня йөҙ, йөҙлөк
сотовый мёд кәрәҙле бал
сотрудник хеҙмәткәр
сотрудничать хеҙмәттәшлек ит-еү
сохнуть киб-еү (кип-), ҡоро-у
сохранять һаҡла-у
сохраняться һаҡлан-ыу

социальный ижтимағи
сочетать берләштер-еү
сочинять ижад ит-еү
сочувствовать (ҡайғы) уртаҡлаш-ыу, ҡыҙған-ыу; теләктәшлек күрһәтеү
союз I берләшмә
союз II теркәүес
спалить өт-өү, көйҙөр-өү
спальня йоҡо бүлмәһе
спасать ҡотҡар-ыу
спасибо рәхмәт
спать йоҡлау
сперва башта, тәүҙә
спереди алдан
спеть йырла-у
специалист белгес
специальный махсус
специфика үҙенсәлек
спешить ашығ-ыу (ашыҡ-), ҡабалан-ыу
спина арҡа
списать күсер-еү, күсереп ал-ыу
список исемлек
спица энә
спичка шырпы
сплетник ғәйбәтсе
сплетничать ғәйбәт һөйлә-ү (һат-ыу)
сплошь тотош; тулыһынса
спокойно тыныс
спокойный тыныс
сполна тулыһынса
спор бәхәс
спорить бәхәсләш-еү
способ алым, ысул, юл
способный һәләтле
справа уңда, уңдан
справедливый ғәҙел; хаҡлы
справиться I булдыра ал-ыу
справиться II белеш-еү
справка белешмә
справочник белешмә
спрашивать һора-у
спрятать йәшер-еү
спрятаться йәшен-еү, ҡас-ыу
спускать төшөр-өү
спустя -дан һуң, үткәс
спутник юлдаш
сравнение сағыштырыу
сравнивать сағыштыр-ыу
сравнительно сағыштырмаса
сражаться һуғышыу
сражение алыш, һуғыш
сразу 1) хәҙер үк, шунда уҡ; 2) бер юлы
среда I тирә-яҡ, мөхит
среда II шаршамбы
среди араһында; уртаһында
средний урта, уртансы, урталағы
средство сара, әмәл, юл
срезать киҫ-еү, киҫеп ал-ыу

сроду бер ҡасан да
срок ваҡыт
срочный ашығыс, кисектергеһеҙ
ссора ыҙғыш, талаш
ставить ҡуй-ыу, баҫтырып ҡуй-ыу
стадо көтөү
стальной ҡорос
стараться тырыш-ыу
стареть ҡартай-ыу, олоғай-ыу; иҫкер-еү
старик ҡарт, бабай
старинный боронғо, иҫке
старость ҡартлыҡ
старуха әбей, ҡарсыҡ
старшекурсник юғары курс студенты
старший оло, өлкән
старый ҡарт; иҫке
стать тор-оу, баҫ-ыу; бул-ыу
статья мәҡәлә
стая көтөү, өйөр; туп
ствол олон; көбәк
стебель һабаҡ
стекло быяла
стеклянный быяла, быяланан яһалған
стелить йәй-еү
степень дәрәжә
степь дала
стереть һөрт-өү, юй-ыу
стеречь һаҡла-у
стеснительный оялсан
стесняться оял-ыу, тартын-ыу
стирать кер йыу-ыу
стихотворение шиғыр
стлать йәй-еү, түшә-ү
сто йөҙ
стог кәбән
стоимость хаҡ, баһа
стоить тор-оу
стол өҫтәл
столб бағана
столетие быуат
столица баш ҡала
столкновение бәрелеш
столовая ашхана
столько шул тиклем, шул ҡәҙәр
стонать ыңғыраш-ыу
стопа табан
сторож ҡарауылсы
сторожить ҡарауылла-у, һаҡла-у
сторона яҡ, тараф
стоя аяғүрә
стоянка туҡтау урыны; туҡталыш
стоять баҫып тор-оу; тор-оу
страдать ғазаплан-ыу, интег-еү, ыҙалан-ыу
страна ил
странный сәйер, ғәжәп
страсть дәрт, көслө теләк
страх ҡурҡыу, ҡурҡыныс
страховать страховкала-у

страшить ҡурҡыт-ыу
страшный ҡурҡыныс, ҡот осорлоҡ
стрекоза энәғараҡ
стрелять ат-ыу
стремительный тырыш
стремиться ашҡын-ыу, ынтыл-ыу, тырыш-ыу
стремление ынтылыш
стричь ҡырҡ-ыу, киҫ-еү
строгий талапсан, ҡаты
строитель төҙөүсе
строить төҙ-өү, һал-ыу
строиться төҙөл-өү; теҙел-еү
строй I ҡоролош
строй II саф
стройка төҙөлөш
стройный һомғол
строка юл
струна ҡыл
стручок ҡуҙаҡ
стужа сатлама һыуыҡ
стук шаҡылда-у
стул ултырғыс
ступень баҫҡыс
ступить баҫ-ыу, аяҡ баҫ-ыу
стучать шаҡ-ыу (шаҡ-), ҡағ-ыу (ҡаҡ-)
стыдиться оял-ыу
стыдно оят
суббота шәмбе
субботник өмә
сувенир (иҫтәлекле) бүләк
суверенитет үҙаллылыҡ, мөстәҡиллек
сугроб көрт
суд 1) хөкөм; 2) суд
судить 1) хөкөм ит-еү; 2) фекер йөрөт-өү
судорога көҙән йыйыр-ыу, тартыш-ыу
судьба яҙмыш, тәҡдир
судья хаким, судья
суждение фекер, уй
сук ботаҡ
сумасшедший аҡылдан яҙған
суматоха ығы-зығы
сумерки эңер
сундук һандыҡ
суп аш, һурпа
суровый ҡырыҫ, уҫал
суслик йомран
сухой ҡоро
сушить киптер-еү, ҡорот-оу
существо I асыл, төп, нигеҙ
существо II зат
существовать бул-ыу; йәшә-ү, ғүмер ит-еү
схватить тотоп ал-ыу
сходить барып кил-еү
схожий оҡшаш
сцена сәхнә
счастливый бәхетле
счастье бәхет
счёт һан, иҫәп; иҫәп-хисап

считать һана-у; иҫәплә-ү
сшить тег-еү (тек-)
съедать аша-у; ашап бөтөр-өү
съедобный ашарға яраҡлы
съездить барып ҡайт-ыу
сыграть уйна-у
сын ул
сынок улым
сыпаться ҡойол-оу, һибел-еү, сәсел-еү
сыро дымлы, еүеш
сырой еүеш, дымлы; бешмәгән, сей
сытный туҡлыҡлы
сытый туҡ
сюда бында

Т

табун көтөү, өйөр
таган таған
таинственный серле
таить һаҡлап (йәшереп) тот-оу
тайком йәшерен рәүештә, һиҙҙермәйенсә
тайна сер
тайник йәшерен урын (ер)
тайный йәшерен, серле
так шулай
так как сөнки
также шулай уҡ, тағы
таки тәки; барыбер
такой шундай
талия бил
талый ирегән
там шунда, тегендә
танец бейеү
танцевать бейе-ү
тарелка тәрилкә
таскать таш-ыу
тащить таш-ыу, алып бар-ыу, һөйрәү
таять ир-еү
твердеть ҡат-ыу
твердить тылҡ-ыу; ҡабатла-у
твёрдый ҡаты; ныҡлы
твой (твоё, твоя, твои) һинең, һинеке
творог эремсек
творческий ижади
творчество ижад
те тегеләр, шулар, улар
тебе һиңә
тебя һине
телега арба
тело 1) тән, кәүҙә; 2) есем
телохранитель һаҡсы
темнеть 1) ҡараңғы төш-өү; 2) ҡарай-ыу
темно ҡараңғы
темнота ҡараңғылыҡ
тёмный ҡараңғы, ҡара
тень күләгә
теперь хәҙер
тепло йылы

теплота йылылыҡ
тёплый йылы
тереть 1) ышҡы-у; 2) ҡыр-ыу
тёрка ҡырғыс
терпение түҙемлек, сабырлыҡ, сыҙамлыҡ
терпеть түҙ-еү, сыҙа-у
терять юғалт-ыу
тесно тар, ҡыҫтау
тесный тар, ҡыҫтау; тығыҙ
тесто ҡамыр
тетрадь дәфтәр
тётя апай; инәй
течение ағым
течь ағ-ыу (аҡ-), ағып ятыу
тигр юлбарыҫ
тире һыҙыҡ
тихий 1) тын, тыныс; 2) әкрен, аҡрын
тихо 1) тын, тыныс; 2) әкрен, аҡрын
тише әкренерәк, шымыраҡ
тишина тынлыҡ
ткань туҡыма
тлеть быҫҡып ят-ыу
то есть йәғни
то ли..., то ли әллә..., әллә
то..., то әле..., әле, берсә
товар тауар
товарищ иптәш
тогда ул ваҡытта, ул саҡта
тоже шулай уҡ
толкать эт-еү, төрт-өү
толковать аңлат-ыу, төшөндөр-өү
толковый аҡыллы, башлы; аңлатмалы
толком иплəп, рәтләп
толпа халыҡ төркөмө
толстый йыуан, ҡалын
только ни бары, ғына/генә; ҡына/кенә; фәҡәт
тонкий йоҡа, нәҙек
тонуть бат-ыу
топить I яғ-ыу (яҡ-)
топить II батыр-ыу
топливо яғыулыҡ
тополь тирәк
топор балта
топот аяҡ тауышы
топтать тапа-у
топтаться тапан-ыу
торговать һатыу, һатыу ит-еү
торговаться һатыулаш-ыу
торговля һат-ыу, сауҙа
торжественный тантаналы
торопить ҡабаландыр-ыу, ашыҡтыр-ыу
торопиться ашығ-ыу (ашыҡ-)
тоска һағыш, һағыныу
тот (та, то, те) теге, шул, ул
то-то шулай шул

тотчас шунда уҡ

точилка 1) ҡәләм ослағыс, 2) ҡайраҡ

точить үткерлә-ү

точка нөктә

точно I 1) нәҡ, тап; 2) теүәл, дөрөҫ

точно II әйтерһең, кеүек, һымаҡ

точный теүәл, дөрөҫ

точь-в-точь иәҡ, тап, дөрөҫ

тошнить күңел болған-ыу, ҡоҫҡо кил-еү

тощий 1) ябыҡ, арыҡ; 2) ас, буш

трава үлән

травма яра

тратить тотон-оу, әрәм ит-еү, бөтөр-өү

требование талап, һорау

требовательный талапсан

требовать талап ит-еү

тревожить борсо-у

трезвый 1) айныҡ; 2) айыҡ аҡыллы

треугольник өсмөйөш

трещина ярыҡ

три өс

тридцать утыҙ

трижды өс тапҡыр

тринадцать ун өс

триста өс йөҙ

трогать тей-еү, ҡағыл-ыу

тронуться ҡуҙғал-ыу

тропинка һуҡмаҡ

труба 1) торба; 2) мөрйә

труд хеҙмәт, эш

трудиться эшлә-ү, хеҙмәт ит-еү

трудно ауыр, ҡыйын

трудный ауыр, ҡыйын

трудовой хеҙмәт ...ы

трун үлек, мәйет

трус ҡурҡаҡ

тряпка сепрәк

трясти 1) һелкет-еү, һелкеү; 2)ҡағ-ыу (ҡаҡ-)

тугой ҡыҫыиҡы, ныҡ ҡыҫылған, ныҡ тартылғаи

туда шунда, тегендә

туловище кәүҙә

тупой 1) үтмәҫ; 2) мәғәнәһеҙ

турецкий төрөк ...ы

турки төрөктәр

Турция Төркиә

тут бында

туча болот

тушёный быҡтырылған

тушить I һүндер-еү

тушить II быҡтыр-ыу

тщательно ентекләп

ты һин

тыква ҡабаҡ

тысяча мең

тьма ҡараңғылыҡ

тюрьма төрмә

тяжёлый ауыр; ҡыйын

тяжееть ауырлыҡ

тянуть тарт-ыу; үткәр-еү; һуҙ-ыу

У

у янында, буйында, алдында

у вас һеҙҙә

у меня миндә

у нас беҙҙә

у него (у нее) унда

у них уларҙа

у тебя һиндә

убавнть кәмет-еү, аҙайт-ыу

убежать ҡасып кит-еү

убедить ышандыр-ыу, инандыр-ыу

убеждать ҡараш, фекер

уберечь һаҡлап ҡал-ыу, һаҡла-у

убийство үлтереш, үлтереү

убийца кеше үлтереүсе

убить үлтер-еү

уборка 1) йыйыштыр-ыу; 2) ураҡ өҫтө

уборщица йыйыштырусы

убрать йыйыштыр-ыу; йыйып ал-ыу; алып ҡуйы-у

уважаемый хөрмәтле

уважать ихтирам ит-еү, хөрмәт ит-еү

уважение ихтирам, хөрмәт

уведомлять хәбәр ит-еү, белдер-еү

увеличить арттырыу, ҙурайт-ыу, күбәйт-еү

уверенно ышаныслы

уверенный ышаныслы

уверять ышандыр-ыу

увндеть күр-еү, күреп ҡал-ыу

увидеться күреш-еү, осраш-ыу

увлекательный мауыҡтырғыс, ҡыҙыҡлы

увлекать мауыҡтыр-ыу, ҡыҙыҡһындыр-ыу

увольнять сығар-ыу, эштән сығар-ыу

угадать бел-еү, алдан бел-еү

углублять 1) тәрәнәйтеү; 2) арттыр-ыу

угнать ҡыу-ыу

угнетать иҙ-еү, ғазапла-у, йәберлә-ү

угодливый ялағай, ярамһаҡ

угол мөйөш

уголовник енәйәтсе

уголь күмер

угостить һыйла-у, ҡунаҡ ите-ү

угощение һый, һый-хөрмәт

удалять алып ташла-у
ударение баҫым
удариться бәрел-еү, һуғыл-ыу, төкө-ү
удача уңыш, бәхет
удачный уңышлы
удвоить икеләтә арттыр-ыу
удивительный иҫ киткес
удивить ғәжәпләндер-еү, аптырат-ыу
удивиться ғәжәплән-еү, аптыра-у
удить ҡармаҡ һал-ыу, балыҡ тот-оу
удлинить оҙайт-ыу, һуҙ-ыу
удобный уңайлы, яйлы
удобство уңайлылыҡ
удовольствие рәхәт, шатлыҡ, ләззәт
удостоверение таныҡлыҡ
удочка ҡармаҡ
удрать ҡасып кит-еү
уехать кит-еү, китеп бар-ыу
уж туҙбаш йылан
ужалить сағ-ыу (саҡ-)
ужас ҡурҡыныс, имәнес
ужасный ҡот осҡос, ҡурҡыныс
уже инде
ужин киске аш
ужинать киске аш аша-у
узел төйөн
узкий тар
узнавать тан-ыу; бел-еү, ишет-еү
узор биҙәк
уйти кит-еү, сығып кит-еү
указатель күрһәткес
украшать биҙә-ү, матурла-у
украшения биҙәүестәр, биҙәү әйберҙәре
уксус һеркә
укусить 1) тешлә-ү; 2) сағ-ыу (саҡ-)
улей умарта
улетать осоп кит-еү
улица урам
улыбаться йылмай-ыу
улыбка йылмайыу
ум аҡыл
умелый оҫта, маһир
уменьшать кәмет-еү, аҙайт-ыу
умеренный уртаса
уместный урынлы, ваҡытлы
уметь бел-еү, булдыра ал-ыу
умирать үл-еү, вафат бул-ыу
умный аҡыллы, башлы
умолять ялбар-ыу, үтен-еү
умывальник йыуынғыс, ҡулйыуғыс
умывать йыу-ыу, йыуындыр-ыу

умыться йыуын-ыу, йыуынып ал-ыу
унести алып кит-еү
унижать кәмһет-еү, түбәнһет-еү
унижаться кәмһен-еү, түбәнһен-еү
уничтожать юҡ ит-еү
упасть йығыл-ыу, ҡола-у
уплатить түлә-ү
упорный ныҡыш, ныҡышмал; ҡаты
употреблять ҡуллан-ыу, файҙалан-ыу
управлять идара ит-еү, йөрөт-өү; етәкселек итеү
упражнение күнегеү, күнекмә
упрекать үпкә белдер-еү, шелтәлә-ү
упругий һығылмалы
упрямый кире, тиҫкәре, үҙ һүҙле
уравнять тигеҙлә-ү
ураган ҡойон, көслө дауыл
уровень кимәл
урожай уңыш
урок дәрес
усатый мыйыҡлы
усвоить үҙләштер-еү
усиливать көсәйт-еү, арттыр-ыу
ускорять тиҙләт-еү
условие шарт
усложнять ҡатмарландыр-ыу
уснуть йоҡлап кит-еү
успеть өлгөр-өү
успех уңыш
успешный уңышлы
успокаивать тынысландыр-ыу, йыуат-ыу
усталый арыған, хәлһеҙ
устанавливать урынлаштыр-ыу
устареть иҫкер-еү
уставать ар-ыу
устный телдән
устойчивый тотороҡло, ныҡ
устранять алып ташла-у, бөтөр-өү, юҡҡа сығар-ыу
устройство 1) төҙөү, төҙөлөш; 2) ҡоролма, йайланма
уступать юл бир-еү, буйһон-оу, ризалаш-ыу
устье тамаҡ
усы мыйыҡ
утвердить раҫлау
утёнок өйрәк бәпкәһе
утешить йыуат-ыу
утка өйрәк
утонуть бат-ыу
утренний иртәнге
утро иртә
утром иртән
утюг үтек
утятина өйрәк ите
ухаживать ҡара-у, тәрбиәлә-ү
ухо ҡолаҡ

уход I кит-еү

уход II ҡара-у, тәрбиәлә-ү

участвовать ҡатнаш-ыу

участь яҙмыш, тәҡдир

учащийся уҡыусы

учёба уҡыу

учебник дәреслек

учение 1) уҡыу; 2) тәғлимәт

ученик уҡыусы

учёный 1) ғалим; 2) фәнни,ғилми

учесть иҫәпкә (иғтибарға) ал-ыу

учёт иҫәп-хисап, хисап, барлау, теркәү

учитель уҡытыусы

учить уҡыт-ыу, өйрәт-еү

уютный рәхәт, уңайлы, яйлы

Ф

фиалка миләүшә

фиксировать теркә-ү, яҙып ҡуй-ыу

фиктивный алдаҡ, ялған

филин ябалаҡ

финик хөрмә

фрукт емеш

Х

халва хәлүә

хамство оятһыҙлыҡ, тупаҫлыҡ

характер холоҡ, тәбиғәт

хвалить маҡта-у

хвалиться маҡтан-ыу

хвастун маҡтансыҡ

хватать эләктер-еү, тотоп ал-ыу, йәбеш-еү

хвататься тотон-оу, йәбеш-еү

хватить ет-еү

хворать ауыр-ыу, сирлә-ү, сырха-у

хвост ҡойроҡ

хвоя ылыҫ

хилый хәлһеҙ

хитрость хәйлә

хитрый хәйләкәр

хищник йыртҡыс

хладнокровный һалҡын ҡанлы, тыныс

хлеб икмәк

хлев аҙбар

хлопать 1) сәпәкәйлә-ү, ҡул саб-ыу (сап-); 2) һуғ-ыу (һуҡ-)

хлопнуть бәр-еү, һуғ-ыу (һуҡ-)

хлопок мамыҡ

хлопоты мәшәҡәт

хмель ҡомалаҡ

хмуриться ҡаш йыйыр-ыу; ҡараңғыланып тор-оу

ход йөрөш; барыш; алым, ысул

ходить йөр-өү, бар-ыу, барып йөрө-ү

ходьба йөрө-ү

хозяин хужа, эйә

хозяйка хужабикә

хозяйство хужалыҡ

холм ҡалҡыулыҡ, түбә

холод һыуыҡ, һалҡын

холодец ҡойҡа

холодильник һыуытҡыс

холодно һыуыҡ, һалҡын

холодный һыуыҡ, һалҡын

холостой буйҙаҡ, өйләнмәгән

хомут ҡамыт

хомяк алйырҙан

хоронить ерлә-ү, күм-еү

хороший яҡшы, һәйбәт

хотеть телә-ү

хоть булһа ла, ҡарамаҫтан; исмаһам

хотя гәрсә

хотя бы исмаһам

хохотать ҡысҡырып көл-өү

храбрость батырлыҡ, ҡыйыулыҡ

храбрый ҡыйыу, батыр йөрәкле

хранилище һаҡлау урыны

хранить һаҡла-у, тот-оу, һаҡлап тот-оу

храниться һаҡлан-ыу, тотол-оу

храпеть хырылда-у

хромой сатан, аҡһаҡ

хрупкий мурт, ватылыусан

хрусталь гәлсәр

худеть ябыҡ-ыу (ябыҡ-)

художественный матур; нәфис

художник рәссам

худой ябыҡ, арыҡ, ҡаҡса

хуже насарыраҡ

Ц

цапля селән

царапать тырна-у

царь батша

цвести сәскә ат-ыу

цвет төҫ

цветной төҫлө

цветок сәскә

целебный шифалы, файҙалы

целиком тулыһынса, тулайым, бөтөн көйө

целина сиҙәм

целиться төҙә-ү, төбә-ү, тоҫҡа-у

целовать үб-еү (үп-)

целоваться үбеш-еү

целый бөтөн, тулы

цель маҡсат

цельный бөтөн

цементировать цементла-у

цена баһа, хаҡ

ценить баһала-у, ҡәҙерен бел-еү

ценный ҡиммәтле, ҡәҙерле

центр үҙәк

центральный үҙәк, үҙәктәге, төп

цепенеть ҡатып ҡал-ыу

цепочка сылбыр

цепь сынйыр

церковь сиркәү

цифра һан

цыплёнок сепей, себеш

Ч

чай сәй

чайка аҡсарлаҡ

чайная сәйхана

чайник сәйнүк

чайница сәй һауыты

чак-чак сәксәк

час сәғәт

часовой һаҡсы

частица киҫәксә

частный айырым, хосуси; шәхси

часто йыш

частый йыш, ҡуйы

часть өлөш, бүлек; часть (хәрби)

часы сәғәт

чаша кәсә; сеүәтә, туҫтаҡ

чашка сынаяҡ

чей (чья, чьё, чьи) кемдең, кемдеке

чёлка маңлай сәсе

человек кеше, әҙәм

человечество кешелек

челюсть яңаҡ

чем ҡарағанда

червь селәүсен, ҡорт

чередовать сиратлаштыр-ыу, аралаштыр-ыу

через аша, арҡыры

черёмуха муйыл

череп баш һөйәге

черепаха гөбөргәйел, ташбаҡа

чересчур артыҡ, саманан тыш

чернеть ҡарай-ыу

чернила ҡара

черновик ҡаралама

чернозём ҡара тупраҡ

чернослив ҡара емеш

чёрный ҡара

черпать һоҫоп ал-ыу, батырып ал-ыу

чёрствый 1) ҡатҡан, иҫкергән; 2) тупаҫ

чёрт шайтан, ен

черта 1) һыҙыҡ, һыҙат; 2) сифат, холоҡ

чертёж һыҙма

чертить һыҙ-ыу

чесать 1) тара-у;
2) тырна-у
чеснок һарымһаҡ
чествовать тәбриклә-ү
честный намыҫлы, ғәҙел, тоғро
честь намыҫ
четверг кесаҙна, кесе йома
четверть сирек, дүрттән бер
чётки тәсбих, тиҫбе
чёткий асыҡ, аныҡ
чётный йоп
четыре дүрт
четыреста дүрт йөҙ
четырнадцать ун дүрт
чешуя ҡабырсаҡ, тәңкә
чин дәрәжә
чинить төҙәт-еү, йүнәт-еү, яма-у
чирей сиҡан, шешек, һыҙлауыҡ
число һан
чистить таҙарт-ыу
чисто таҙа, саф
чистота таҙалыҡ; сафлыҡ
чистый таҙа; саф
читать уҡы-у
чихать сөскөр-өү
член ағза
чрезвычайный ғәҙәттән тыш
чтение уҡыу
чтить хөрмәтлә-ү, олола-у, иҫкә ал-ыу
что нәмә, ни
что делать нимә эшлә-ү
чтобы өсөн, тип
что-либо берәй нимә, нимә лә булһа
что-нибудь берәй нимә, нимә булһа ла
что-то нимәлер
чувство хис, тойғо
чувствовать той-оу, һиҙ-еү, хис ит-еү
чугун суйын
чудесный иҫ киткес, ғәжәп
чудный сәйер, әкәмәт
чудо мөғжизә
чудовище албаҫты, аждаһа
чужбина ят (сит) ер
чуждый ят; сит, башҡа
чужой сит, ят
чулки ойоҡ
чуткий һиҙгер, һаҡ, уяу
чуть саҡ-саҡ, саҡ ҡына, бер аҙ
чутье һиҙеү, тойоу
чучело ҡараҫҡы
чушь юҡ-бар, сафсата

Ш

шаг аҙым
шагать атла-у
шакал сүл бүреһе

шалаш ҡыуыш, шалаш
шалить шаяр-ыу, уйна-у
шалун шаян, шуҡ
шапка бүрек, кәпәс
швея тегенсе
швырять ырғыт-ыу, атып бәр-еү
шевелить һелкет-еү, ҡуҙғат-ыу
шевелиться һелкен-еү, ҡыбырла-у, ҡыймылда-у
шелестеть ҡыштырла-у
шёлк ебәк
шептать бышылда-у
шёпот бышылдау, шыбырла-у
шептаться бышылдаш-ыу
шерсть йөн
шестнадцать ун алты
шесть алты
шестьдесят алтмыш
шестьсот алты йөҙ
шея муйын
шипеть ыҫылда -у, ышылда-у
шиповник гөлйемеш
ширина киңлек
широкий киң, яҫы
шить тег-еү (тек-)
шишка шешек, шеш, оро
школа мәктәп
школьник мәктәп уҡыусыһы
шкура тире
шляпа эшләпә
шмель иңкеш
шнур бау, шнур
шов йөй
шорох ҡыштырлау
шрам яра эҙе, йөй
штаны ыштан
штора пәрҙә, ҡорған
шторм дауыл
штука дана, баш, бөртөк
штукатурить штукатурла-у, һыла-у
шуба тун
шум тауыш, шау-шыу
шуметь шаула-у, тауышлан-ыу
шумный тауышлы, шаушыулы
шуршать ҡыштырла-у
шутить шаярт-ыу
шутка шаяртыу, уйын
шутя шаярып

Щ

щавель ҡуҙғалаҡ
щебень ваҡ таш, ҡырсын таш
щедрый йомарт
щека яңаҡ
щекотать ҡытыҡла-у
щель ярыҡ, тишек
щенок көсөк
щетина шырау йөн, шырт

щи кәбеҫтә ашы
щипать семте-ү; суҡы-у
щипцы ҡыҫҡыс
щит ҡалҡан
щука суртан

Э

экзамен имтихан, һынау
экономика иҡтисад
экономить һаҡ тот-оу, экономияла-у
эпоха дәүер
этаж ҡат
эти былар
этичный әҙәпле, әхлаҡлы
этот (эта, это, эти) был, ошо
эффективный нәтижәле, һөҙөмтәле
эхо яңғырауыҡ, шаңдау

Ю

юбка итәк
юг көньяҡ
юго-восток көньяҡ-көнсығыш
юго-запад көньяҡ-көнбайыш
южный көньяҡ ...ы
юность йәшлек, йәш саҡ
юноша үҫмер, йәш егет
юный йәш
юридический юридик
юркий теремек, етеҙ, йылдам
юрта тирмә

Я

я мин
ябеда ошаҡсы, яла яғыусы
яблоко алма
яблоня алмағас
яблочный алма ...ы
являться бул-ыу
явный асыҡ, асыҡтан-асыҡ
ягнёнок һарыҡ бәрәсе
ягода еләк
яд ағыу
ядовитый ағыулы
ядро төш; үҙәк; туп
язва йәрәхәт, яра
язык тел
язычок кесе тел
яичница йомортҡа тәбейәһе, ҡурылған йомортҡа
яйцо йомортҡа
якобы имеш, йәнәһе
яма соҡор, баҙ
ямочка соҡорса, бәләкәй соҡор
январь ғинуар

янтарь гәрәбә
яркий яҡты, яп-яҡты
ярмарка йәрминкә
яростный ярһыу, асыулы
ярус ҡатлам, ярус
ясно асыҡ, асыҡ итеп
ясный аяҙ, асыҡ
ястреб ҡарсыға
ячмень арпа
ящерица кеҫәртке
ящик йәшник, тартма

БАШҠОРТСА-РУССА ҺҮҘЛЕК

А

абруй авторитет; достоинство

ағай 1) старший брат; 2) дядя

ағарт-ыу белить

ағарын-ыу побледнеть

ағар-ыу побелеть, побледнеть, поседеть

ағас дерево

ағза член

ағыҙ-ыу лить; сплавлять, пускать воду

ағым течение

ағыу яд, отрава

ағ-ыу (аҡ-) течь; плыть

ағыулан-ыу отравиться

ағыула-у отравить

ағыулы ядовитый

аҙ мало, недостаточно

аҙай-ыу уменьшаться, убавляться

аҙаҡҡы последний

аҙаҡта(н) в конце, напоследок; после, потом

аҙаш тёзка

аҙаш-ыу заблудиться

аҙғын развратный, распутный

аҙ-маҙ понемногу, мало-помалу

аҙмы-күпме более-менее, немного, сколько-то

аҙна неделя

аҙналыҡ недельный; еженедельный; неделя

аҙыҡ пища, еда

аҙыҡ-түлек продукты

аҙым шаг

аҙ-ыу развращаться, развратничать

аждаһа дракон

азат свободный, независимый, вольный

азатлыҡ свобода, воля

ай луна, месяц

айғыр жеребец

айлы лунный

айлыҡ 1) месячный; ежемесячный; 2) месячник

айны-у трезветь, прийти в себя

айыҡ трезвый, здравый

айырма разница

айырылмаҫ неразлучный

айырыл-ыу 1) отделяться; 2) разлучаться; 3) разводиться

айырылыш-ыу расставаться, разлучаться

айырым отдельный, отдельно; особый

айыр-ыу 1) разделять; 2) отнимать; 3) лишать

айырыуса особенно, наиболее, в особенности

айыу медведь

айыу балаhы медвежонок

айыу ите медвежатина

аҡ белый

аҡбур мел

аҡкош лебедь

аҡлан-ыу оправдываться

аҡла-у оправдать

аҡhаҡ хромой

аҡhаҡал аксакал, старейшина

аҡhа-у хромать, прихрамывать

аҡhыл беловатый, белёсый, светлый

аҡhым белок

аҡрын медленный

аҡса деньги

аҡсалата деньгами

аҡсарлаҡ чайка

аҡ сәскә ромашка

аҡтар-ыу рыть, ворошить, перелистывать

аҡтыҡ крайний, последний

аҡыл ум, разум; мудрость

аҡыллы умный, разумный

аҡылhыҙ глупый, неразумный

аҡыр-ыу орать; реветь, рычать

ал I перед, передняя часть

ал II розовый

ала пегий, пёстрый, пятнистый

алабуға окунь

алға вперёд

алғы передний

алда впереди

алдағы передний; предстоящий, будущий

алдаҡсы лгун, лжец

алдан спереди; предварительно

алда-у обманывать

алдынан перед

алдында перед

алдынғы передовой

алиhә богиня

алҡа серьга

алҡыш аплодисменты

алҡышла-у аплодировать

алла бог, аллах, господь

аллы-артлы друг за другом

алма яблоко

алмағас яблоня

алмас алмаз, бриллиант

алмаш I смена; сменный

алмаш II местоимение

алмашлап поочерёдно

алмаштыр-ыу менять; заменять

алмашыныусан переменный

алтмыш шестьдесят

алтмышынсы шестидесятый

алты шесть
алты йөҙ шестьсот
алтын золото; золотой
алтынсы шестой
алһыу розовый
алъяпҡыс фартук, передник
алым приём, способ
алып с, со
алыпһатар спекулянт
ал-ыу брать, взять
алып бар-ыу нести, везти, вести
алып бир-еү подать
алып бөтөр-өү добрать
алып ин-еү ввести, заводить
алып кил-еү принести
алып кит-еү унести
алып ҡуй-ыу убрать
алып сығ-ыу (сыҡ-) вынести, вывезти
алып тор-оу занять, взять взаймы
алыш-биреш купля-продажа, торговля
ант клятва, присяга
анһат легко, легкий
аныҡ точно, точный; определенно, определенный
аныҡлыҡ точность; определенность
аң сознание; ум, разум
аң-белем знание, просвещение
аңҡау нёбо, нёбный
аңлайышлы понятный, понятно
аңлайышһыҙ непонятный, невнятный; непонятно, невнятно
аңламайынса не понимая; без умысла
аңлатма пояснение, объяснение, толкование
аңлатмалы һүҙлек толковый словарь
аңла-у понимать, осознавать
аңлаш-ыу объясняться
аңлы сознательный; сообразительный
аңһыҙ бестолковый; несознательный
апай сестра; тётя
аптырат-ыу удивлять; надоедать, донимать
аптыра-у удивляться
ара промежуток, расстояние
араҡы водка
аралашыу общение
аралаш-ыу общаться
арба телега
арзан дёшево, недорого
арзанлы дешёвый, недорогой
арҡа спина
арҡала по причине, из-за
арҡан толстая верёвка, канат
арҡаһында по причине; из-за

арҡыры через, поперёк
арпа ячмень
арт зад, задняя сторона; спинка
артка назад
артҡы задний
арттағы задний
артта сзади, позади
арттан сзади, позади
арттыр-ыу увеличивать, повышать
артыҡ слишком, чересчур; больше; лишний, ненужный
артынан за, из-за
артынан йөрө-ү хлопотать, ходатайствовать
артында позади
арт-ыу увеличиваться, повышаться
аръяҡ заречная сторона
арыҡ I худой
арыҡ II арык
арыҫлан лев
ары-у уставать, утомляться, изнуряться
арыш рожь
ас голодный
асҡыс ключ
аслыҡ голод
асы кислый, горький
асыға-ыу (асыҡ-) проголодаться
асыл-ыу открываться
асыл суть, сущность
асыу гнев, злоба
ас-ыу открывать
асыулан-ыу злиться, сердиться
асыш открытие
аҫ низ, нижняя часть
аҫҡа вниз
аҫҡы нижний
аҫта внизу
аҫтағы нижний
аҫтан снизу
аҫтыртын скрытный, тайный
аҫтынан из-под
аҫтында под
аҫыл драгоценный
аҫылташ драгоценный камень
ат I лошадь
ат II имя
ата-әсә родители
атай папа, отец
атаҡлы знаменитый
атал-ыу называться
аталы-уллы отец с сыном
атама название
ата-у называть
атҡаҙанған заслуженный
атлан-ыу садиться верхом
атлы I конный, верховой
атлы II по имени
ат-ыу стрелять
атыш стрельба, перестрелка
ау I ловушка, сети
ау II охота

аула-у охотиться
аусы охотник
ауыҙ рот
ауыл деревня, село
ауылдаш односельчанин
ауыр тяжёлый; трудиый
ауырлыҡ тяжесть, вес; трудность
ауырттыр-ыу причинять боль
ауырт-ыу болеть
ауырыу больной; болезнь
ауыры-у болеть
ау-ыу валиться; опрокидываться
афәт бедствие, несчастье; катастрофа
ахмаҡ глупый
ахырыһы кажется
аш суп; еда, пища
аш бүлмәһе столовая
аш ҡалағы столовая ложка
аша через, сквозь
ашамлыҡ пища, еда, кушанье
ашат-ыу кормить
аша-у кушать, есть
ашап бөтөр-өү съесть, скушать
ашап ҡара-у попробовать, отведать
ашап туй-ыу наесться
ашҡаҙан желудок
ашлама удобрение
ашлыҡ зерно
ашнаҡсы повар
ашхана столовая
аш-һыу еда
ашъяулыҡ скатерть
ашыға-ашыға торопливо, быстро
ашығыс срочный; срочно
ашыҡ-ыу торопиться
аяғүрә стоя
аяҙ ясный
аяҙ-ыу проясняться
аяҡ нога
аяҡһыҙ безногий

Б

бабай дед, старик
бағана столб
бағышла-у посвящать
баҙ погреб
баҙар базар, рынок
бай богатый; изобилующий; богач
байлыҡ богатство
байраҡ знамя
байрам праздник
байрам ит-еү праздновать
байтаҡ значительно
байы-у I богатеть
байы-у II закатываться, заходить
баҡа лягушка
баҡса сад, огород

баҡсасы садовод, садовник
баҡыр медь; медный
бал мёд, медовуха
бал ҡорто пчела
бала дитя, ребенок
бала саҡ детство
балаҡ штанина
балалар дети; детский
балаларса по-детски
балан калина
бала-саға дети, детвора, ребята
балаҫ палас
балғалаҡ чайная ложка
балдаҡ кольцо
баллы медовый
баллы бәшмәк опёнок
балсыҡ глина
балта топор
балта оҫтаһы плотник
балыҡ рыба
балыҡ тот-оу рыбачить
балыҡ тәңкәһе чешуя
балыҡ һурпаһы уха
балыҡлы рыбный
балыҡсы рыбак
бар I есть
бар II весь
барла-у считать, подсчитывать
барлыҡ все, всякий
барлыҡҡа кил-еү возникать, появляться
бармаҡ палец
бары только
барыбер все равно, безразлично
бар-ыу идти
барыһы все, всего
барышлай мимоходом, по пути, попутно
баҫҡыс лестница
баҫма I мостик
баҫма II издание
баҫтыр-ыу ставить; издавать; подавлять
баҫым ударение; давление
баҫыу поле
баҫ-ыу вставать; ступать; печатать
батҡаҡ грязь
батша царь
батыр храбрый, смелый; герой, батыр
батырҙарса храбро, отважно, смело
батырлыҡ смелость, отвага, подвиг
батырсылыҡ ит-еү отважиться, решиться
батыр-ыу топить, погружать
бат-ыу тонуть
бау верёвка, шнур
бауыр печень
бауырһаҡ баурсак (нац. кушанье)
баһа 1) цена, стоимость; 2) оценка
баһадир богатырь; богатырский

баһадирлыҡ мужество, храбрость
баһала-у ценить, оценивать
баш голова
баш ҡала столица
башаҡ колос
башватҡыс головоломка
башҡа другой; кроме
башҡарма исполнительный
башҡар-ыу исполнять, совершать
башҡаса по-другому
башҡорт башкир
башҡортса по-башкирски
башланғыс начальный
башлан-ыу начинаться
башла-у начинать
башлы умный, способный
башлыҡ I шапка
башлыҡ II начальник, руководитель
башмаҡ башмак
башһыҙлыҡ глупость
башта вначале
баштан сначала
баштан-аяҡ с головы до ног; целиком
бая недавно, давеча
баянсы баянист
беҙ I мы
беҙ II шило
беҙгә нам, к нам
беҙҙе нас
беҙҙеке наш
беҙҙең наш
беҙҙеңсә по-нашему
беҙҙә у нас
беҙҙән от нас
бейеклек высота
бейеү танец, пляска
бейе-ү танцевать, плясать
бейеүсе танцор, танцовщица
бейәләй варежки
белгес специалист
белдереү объявление
белдер-еү извещать, уведомлять, объявлять
белем знание
белемле знающий, грамотный
белемһеҙ необразованный, неграмотный
белен-еү 1) быть заметным; 2) становиться известным
бел-еү знать, узнавать
белешмә справка
беләҙек браслет
беләк рука (от плеча до кисти)
бер один; раз; какой-то
бер аҙ немного
бер аҙҙан немного погодя
бер аҙналыҡ недельный
бер айлыҡ месячный
бер ваҡыт однажды
бер йәшлек годовалый

бер йыллыҡ однолетний; годичный, годовой
бер ҡайҙа ла нигде; никуда
бер ҡасан да никогда
бер ҡатлы наивный, бесхитростный
бер кем никто
бер нимә ничего, ничто
бер ниндәй никакой
бер нисек тә никак
бер нисә несколько
бер туған родной; родственник, родственница
бер үҙе один, одиноко
бер ярым полтора
бергә вместе
бергәләп сообща, вместе
беренсе первый
беренсенән во-первых
береһе один из них
берҙәм дружный, единодушный
берҙәмлек единство, сплоченность
берҙән-бер единственный
берле единица (оценка)
берлек I единица; рубль; единственное число
берлек II единство; общность
берләш-еү объединяться
берләшмә объединение, союз
берсә то ..., то ...
берәмек единица
берәр по-одному
берәү один; кто-то
бесәй кошка
бесәй балаһы котёнок
бесәй үләне валерьяна
бесән сено
бешер-еү варить; печь
беш-еү вариться; печься; поспевать
бешкән варёный; печёный; спелый
бигерәк слишком, очень
биҙәк узор
биҙән-еү краситься; наряжаться
бик I очень
бик II запор
бикле запертый
биклә-ү запирать
бил поясница, талия
билдә отметка; знак; примета
билдәле известный
билдәлә-ү отмечать; назначать
билдәһеҙ неизвестный
билмән пельмени
бина здание
бир-еү давать
бирле с, со
бирнә приданое
бирәсәк долг
бит I лицо
бит II страница
бит III ведь

битараф равнодушный, нейтральный

биш пять

биш йөҙ пятьсот

бишбармаҡ бишбармак (нац. блюдо)

бишек колыбель

бишенсе пятый

бишле пятёрка

боғаҙ горло

боҙ лёд

боҙ кит-еү ледоход

боҙло ледяной

боҙоҡ испорченный, неисправный

боҙол-оу портиться; нарушаться

боҙ-оу 1) ломать, разрушать; 2) портить

бойҙай пшеница

бойоғ-оу (бойоҡ-) грустить, печалиться

бойоҡ грустный, печальный

бойороҡ приказ

болан олень

болғансыҡ мутный

болғат-ыу мешать, размешивать; болтать, взбалтывать

болға-у 1) махать; 2) мешать, размешивать

болдор крыльцо

болон луг

болот облако, туча

болотло облачный

болотһоҙ безоблачный

борғо горн

борол-оу поворачиваться

боролош поворот, перелом

борон в древности

борон-борон заманда давным-давно

боронғо древний

борос перец

борос һауыты перечница

бор-оу поворачивать; вращать; закручивать

борсаҡ горох

борсол-оу тревожиться, беспокоиться

борсо-у беспокоить, волновать

борсоулы тревожный, беспокойный

бот I бедро

бот II пуд

ботаҡ ветка, ветвь

бөгөн сегодня

бөгөнгө сегодняшний

бөҙрә кудрявый

бөҙрәләт-еү завивать

бөҙрәхана парикмахерская

бөжәк насекомое

бөйөк великий

бөйөр почка (анат.)

бөклә-ү загибать

бөкрө горбатый

бөкө пробка

бөркөт орёл

бөрк-өү брызгать, прыскать

бөркөү душный

бөрлөгән: **ҡара бөрлөгән** ежевика, **ҡыҙыл бөрлөгән** костяника

бөрө почка (бот., биол.)

бөртөк крупица; зерно

бөтнөк мята

бөтөнләй совсем, совершенно

бөтөнләйгә навсегда; насовсем

бөтөр-өү заканчивать, завершать

бөт-өү кончаться, завершаться

бөтә весь

бөтә донъя всемирный, мировой

бөтә нәмә всё

бөтәһе все; итого, всего

бөхтә аккуратный; аккуратно, опрятный

буғай кажется, видимо

буй рост; длина; полоса

буйҙаҡ холостой

буйлап по

буйһондор-оу подчинять, покорять

буйһон-оу подчиняться, покоряться

буйы по, вдоль; в течение

буйынса по

булдыҡлы способный, деловой

булдыҡһыҙ неспособный, бесдарный

бул-ыу быть; иметь; оказаться; происходить

бур вор

бура сруб

буран буран, вьюга

бурһыҡ барсук

буталсыҡ запутанный, сложный

бута-у путать; мешать

бутҡа каша

буш свободный, пустой; бесплатный

бушҡа попусту, зря

бушлай бесплатно, даром

буяу краска

буя-у красить

буяусы красильщик; маляр

бүлек отдел; глава, раздел; отделение

бүленеш деление; распределение

бүлеп ал-ыу отгораживать, отделять

бүлеп бир-еү разделить

бүл-еү делить, разделять

бүлмә комната

бүлә правнук

бүләк подарок

бүләк ит-еү дарить; награждать

бүләсәр правнучка

бүре волк

бүре балаһы волчонок

бүрек шапка
бүрәнә бревно
бүтән другой, иной; больше, кроме
быҙау телёнок
быйылғы нынешний
был этот, это, эта
былай так
былар эти
былау плов
былбыл соловей
былтыр в прошлом году
былтырғы прошлогодний
бына вот
бынан отсюда
бында здесь; сюда
бындағы здешний
бындай такой
бырау бурав; сверло
бураула-у бурить
быраулаусы бурильщик
бысаҡ нож; ножевой
бысҡы пила
бысҡы вағы опилки
бысраҡ грязный; грязно
бысран-ыу пачкаться, загрязняться
бысрат-ыу пачкать
быу пар
быуа пруд
быуат век, столетие
быуын поколение
быу-ыу душить, давить; прудить
бышылда-у шептать
быяла стекло
бәҙрәф туалет
бәйге состязание
бәйет баит
бәйләнеш связь, контакт
бәйлә-ү связать, завязать
бәйләүес послелог
бәке складной ножик
бәлеш пирог
бәлки может быть, наверно
бәлә беда
бәләкәй маленький
бәпкә: **ҡаҙ бәпкәһе** гусёнок, **өйрәк бәпкәһе** утёнок
бәпәй дитя, ребёнок; младенец
бәр-еү ударять; бросать, кидать
бәреп сығ-ыу (**сыҡ-**) пробиться; выбиться
бәреп төшөр-өү сбить
бәрхәт бархат
бәрәмәс ватрушка
бәрәңге картофель
бәрәс: **һарыҡ бәрәсе** ягнёнок, **кәзә бәрәсе** козлёнок
бәхет счастье
бәхеткә ҡаршы к счастью
бәхетле счастливый
бәхетһеҙ несчастный
бәхетһеҙлек несчастье, беда
бәхилләш-еү прощаться

бәхәс спор

бәхәсле спорный; проблематичный

бәхәсләш-еү спорить

бәхәсһеҙ бесспорный

бәшмәк гриб

В

вазифа должность

ваҡ мелкий, маленький

ваҡ аҡса мелочь

ваҡиға событие

ваҡла-у размельчать, крошить; разменивать

ваҡсыл мелочный

ваҡ-төйәк мелкий; несущественный; мелочь

ваҡыт время; пора, срок

ваҡытлы временный

ваҡытлы матбуғат периодическая печать

ваҡытлыса временно

ваҡыты менән временами

ваҡытында вовремя, своевременно

валсыҡ крошка

вариҫ наследник

васыят завещание

васыят ит-еү завещать

ватан родина

ватандаш соотечественник

ватыҡ сломанный, неисправный; разбитый

ватыл-ыу биться; ломаться

ват-ыу ломать, разрушать

вафат бул-ыу умереть; скончаться

вәғәҙә обещание; обет

вәғәҙә бир-еү обещать

вәғәҙә ит-еү обещать

вәкил представитель

Г

гармун гармонь

гармунсы гармонист

гел постоянно

генә только, лишь

гөл букет

гөл цветок

гөлйемеш шиповник

гөнаһ грех

гөнаһлы грешный

гөнаһһыҙ безгрешный, безвинный

гөрлә-ү ворковать; журчать, шуметь

гүзәл прекрасный; изящный, роскошный

гүйә как будто, словно

гәзит газета

гәлсәр хрусталь

гәрәбә янтарь

гәүһәр бриллиант; жемчужина

Ғ

ғазап мука; пытка; страдание

ғазап сигеү терпеть пытки, истязания

ғазаплан-ыу мучиться, терзаться

ғазапла-у мучить, терзать

ғазаплы мучительный

ғаилә семья

ғалим учёный

ғаләм космос, вселенная, мир

ғариза заявление

ғашиҡ влюблённый, любящий

ғашиҡ бул-ыу влюбиться

ғибәҙәт богослужение, молитва

ғилем наука, знание

ғилми научный

ғинуар январь

ғорур гордый

ғорурлан-ыу гордиться

ғорурлыҡ гордость

ғөмүмән в целом, в общем

ғөрөф-ғәҙәт обычаи, нравы

ғүмер жизнь; жизненный

ғүмер буйына всю жизнь

ғүмер ит-еү жить, проживать

ғүмергә вечно, навеки, навсегда

ғына только, лишь

ғәҙел справедливый

ғәҙәт привычка, обычай

ғәҙәти обычный, обыкновенный

ғәҙәткә ин-еү войти в привычку

ғәҙәтлән-еү привыкать

ғәҙәттә обычно

ғәжәп удивительный, странный

ғәжәплән-еү удивляться, поражаться

ғәйбәт сплетня

ғәйбәт һат-ыу сплетничать

ғәйбәтсе сплетник, сплетница; клеветник

ғәйеп вина, проступок

ғәйеп ит-еү осуждать

ғәйепле виновный, виноватый

ғәйепләү обвинять

ғәйепһеҙ невиновный, невинный

ғәмәл употребление, применение; действие

ғәмәлгә ашыр-ыу претворять в жизнь

ғәмәлдән сығар-ыу изъять из употребления; аннулировать

ғәмәли практический

ғәрәп араб; арабский
ғәрәпсә по-арабски
ғәрип калека, урод
ғәфү итегеҙ извините
ғәфү үтен-еү извиняться

Д

дала степь
дан слава, известность
дан ҡаҙан-ыу прославиться
дана штука, экземпляр
дарыу лекарство
дарыухана аптека
дауала-у лечить
дауам продолжение
дауам ит-еү продолжать
дауамында в течение
дауыл буря, шторм
даһи гений
дегәнәк репей, лопух
дин религия
донъя мир, свет
дорфа грубый
дошман враг
дөгө рис
дөйә верблюд
дөрөҫ правильный; верно
дөрөҫлөк истина, правдивость
дөрөҫлә-ү исправлять, подтверждать
дөрөҫөн әйткәндә по правде говоря
дүрт четыре
дүрт йөҙ четыреста
дүртенсе четвёртый
дүртле четвёрка
дуҫ друг
дуҫ йәшә-ү жить дружно
дуҫ-иш друзья
дуҫлаш-ыу подружиться, мириться
дуҫлыҡ дружба
дуҫтарса по-дружески
дүшәмбе понедельник
дәлил доказательство
дәлиллә-ү доказывать
дәрес урок
дәрес бир-еү вести урок
дәреслек учебник
дәрт страсть; душевный подъём
дәрәжә звание, степень
дәрәжәле авторитетный, престижный
дәүләт государство
дәүләтселек государственность
дәфтәр тетрадь

Ҙ

ҙур большой
ҙурай-ыу увеличиваться; расти, взрослеть

ҙурла-у чтить, почитать

ҙурлыҡ величина, размер, величие

Е

ебегән 1) намокший; 2) мямля

ебет-еү мочить, замачивать

ебе-ү мокнуть, намокать

ебәк шёлк

ебәр-еү посылать, отправлять

егерме двадцать

егерменсе двадцатый

егет юноша, молодой человек

егет саҡ молодость, юность

ег-еү (ек-) запрягать

еҙ латунь; латунный

еҙнә зять (муж старшей сестры или родственницы)

ейән внук

ейәнсәр внучка

екән рогоз, камыш озёрный

ел ветер

елберлә-ү развеваться, колыхаться

ел-дауыл буря, ураган

елем клей

елкә затылок

елкән парус

елле ветреный

елһеҙ безветреный

еләк ягода

еләкле ягодный

еләклек ягодник

еләҫ прохладный, ветреный

емелдә-ү мерцать, мигать; блистать, сверкать

емерек разрушенный; развалина

емерел-еү разрушаться, ломаться

емер-еү ломать, разрушать

емеш плод, фрукт; плодовый; продукт

ен бес, чёрт

енес пол

енси половой

ентекле тщательный, подробный

енәйәт преступление

енәйәтсе преступник

еҢ рукав

еңгә невестка (жена старшего брата или родственника)

еңел лёгкий, простой

еңелеү поражение

еңел-еү терпеть поражение

еңелсә слегка; налегке

еңеү победа

еҢ-еү побеждать
еҢеүсе победитель
еп нить, нитка, пряжа
епшек мокрый
ер 1) Земля, Земной шар; 2) земля, почва
ер еләге клубника
ер тетрәү землетрясение
ерле местный
ерлә-ү хоронить
ерән рыжий
ерән бәшмәк рыжик
ерәнес омерзительный, отвратительный
ерән-еү брезговать
есем тело
еҫ запах
еҫкә-ү нюхать
еҫле душистый; пахнущий
еҫле һабын туалетное мыло
етди серьёзный
ете семь
ете йөҙ семьсот
етеҙ быстрый
етен лён
етенсе седьмой
ет-еү достигать; хватать
етештер-еү производить
еткән совершеннолетний
етмеш семьдесят
етмешенсе семидесятый
етмәһә более того, к тому же
етәклә-ү водить; руководить
етәксе руководитель
етәкселек руководство
етәкселек ит-еү руководить
еүеш мокрый

З

заман время, эпоха
замандаш современник
заманса по-современному
зарар вред
зарар килтер-еү причинять вред
зарар юҡ не беда, ничего
зарарлы вредный
затлы драгоценный, благородный
зауыҡ вкус
зауыҡлы со вкусом
зинһар пожалуйста
зирәк смышлёный
зифа стройный
зифа буйлы стройный; статный
зөбәржәт изумруд
зыялый интеллигент
зыян вред, ущерб
зыян ит-еү приносить вред; вредить
зыярат кладбище
зәғиф 1) калека; 2) слабый

зәйтүн олива; оливковый
зәйтүн майы оливковое масло
зәйтүн емеше маслина
зәңгәр голубой, синий
зәңгәр күҙле голубоглазый
зәңгәр сәскә василёк
зәңгәрһыу голубоватый

И

игеҙ двойня
игеҙәктәр близнецы
иген хлеб, зерно
игенсе хлебороб
иғлан объявление, афиша
иғлан ит-еү объявлять
иғтибар внимание
иғтибар ит-еү обратить внимание
иғтибар менән внимательно
иғтибарлы внимательный
иғтибарһыҙ невнимательный, небрежный
идара управление, правление
идара ит-еү управлять
иҙ-еү мять, месить; угнетать, гнать
иҙән пол
иҙән аҫты подпол
ижад творчество
ижади творческий
ижек слог
ижтимағи общественный, социальный
ижтимағи-сәйәси общественно-политический
изге святой
изге сәғәттә в добрый час
ике два
ике йөҙ двести
ике йөҙлө двуличный
ике кешелек двухместный
ике ҡат два раза, дважды
ике мәртәбә два раза, дважды
ике нөктә двоеточие
ике тапҡыр два раза, дважды
ике теллелек двуязычие
ике яҡлы двусторонний; двойной
икеле I двойка
икеле II сомнительно, маловероятно
икелән-еү сомневаться
икенсе второй
икенсенән во-вторых
икмәк хлеб
икән оказывается
иҡтисад экономика
ил страна
илаҡ плакса
ила-у плакать
илле пятьдесят
илленсе пятидесятый

илләә-мәгәр однако
илсе посол
илт-еү доставлять
илһам вдохновение
иләк сито
иләә-ү I прясть
иләә-ү II просеивать
имеш будто бы, как будто
имән дуб
имән бармаҡ указательный палец
имән бәшмәге дубовик
имән сәтләүеге жёлудь
имәнлек дубняк
имсәк грудь, сосок
имтихан экзамен
инглиз англичанин, английский
инде теперь; уже, уж, же
ине быть (вспомогательный глагол)
ин-еү входить; вступать; вмещаться
инеш I введение
инеш II речка, ручей
инҡар отрицание
инҡар ит-еү отрицать
интег-еү (**интек-**) мучиться; страдать
инәй тётя, женщина старше родителей
иң I самый
иң II плечо; ширина
иң кәрәкле насущный
иң яҡшы наилучший, самый лучший
иптәш товарищ; приятель
иптәш ҡыҙ подруга
ир муж; мужчина
ир бала мальчик
ир-ат мужчина
ирек свобода, воля
ирек ал-ыу освободиться
ирек бир-еү позволять
ирекле свободный
ирен губа
ирен-еү лениться
ирҙәрсә по-мужски
иркен свободный; просторный
иркә ласковый, изнеженный
иркәләү ласкать, баловать
ирле замужняя
ирле-ҡатынлы муж с женой
иртә утро; рано
иртәгә завтра
иртә-кис утром и вечером; весь день
иртән утром
иртәнге утренний
иртәнге аш завтрак
иртәнге аш аша-у завтракать
иртәнсәк утром
иртәнән бирле с утра
иртәнән һуң(ға) послезавтра

исем I имя, название
исем II имя существительное
исем ҡуш-ыу- давать имя
исем ҡылым имя действия
исем туйыы именины
исемендәге имени
исемле по имени
исемлек список
исмаһам хотя бы
иҫ память, сознание
иҫ киткес удивительно, поразительно
иҫ кит-еү удивляться
иҫбатла-у доказывать
иҫерек пьяный
иҫер-еү пьянеть
иҫ-еү дуть, веять
иҫке старый, ветхий
иҫкергән устаревший, изношенный
иҫкер-еү изнашиваться, устареть
иҫкесә по-старому
иҫкә төшөр-өү вспоминать
иҫкәрмә примечание
иҫтә тот-оу помнить
иҫтәлек воспоминание; память
иҫтәлекле памятный
иҫтән сығар-ыу забыть
иҫән живой; здоровый
иҫәнлек здоровье; целость
иҫәнләш-еү здороваться
иҫән-һау здоровый, цел и невредим, жив-здоров
иҫәп численность, счёт
иҫәплә-ү считать
ит мясо
итек сапоги
итексе сапожник
ит-еү делать; в значении вспомогательного глагола ит-
итле мясной; мясистый
итсе мясник
итәғәтле послушный, покорный
итәк подол
ихлас искренний
ихтимал возможно, вероятно
ихтирам уважение
ихтыяр воля
иһә же, а
иш пара; товарищ
ишара жест; знак; намек
ишек дверь
ишек төбө преддверие
ишел-еү I обрушиваться, обваливаться
ишел-еү II закручиваться
ишетел-еү доноситься; слышаться
ишет-еү слышать; услышать
иш-еү I обрушивать, обваливать

иш-еү II свивать; закручивать

иш-еү III грести

ишкәк весло

ишкәксе гребец

ишәк осёл

Й

йоғонто влияние

йоғ-оу (**йоҡ-**) заразиться

йоғошло заразный

йоҙаҡ замок

йоҙроҡ кулак

йоҡа тонкий; худой

йоҡла-у спать

йоҡлап ҡал-ыу проспать

йоҡо сон

йоҡо бүлмәһе спальня

йоҡоға кит-еү засыпать, уснуть

йоҡомһора-у дремать

йола обычай; обряд

йома пятница

йомаҡ загадка

йомарт щедрый

йомғаҡ клубок; итог

йомғаҡ яһа-у подытоживать, обобщать

йомоҡ закрытый, сомкнутый

йомортҡа яйцо

йомортҡа ағы белок

йомортҡа һал-ыу нести яйца

йом-оу закрывать

йомош 1) нужда, потребность; 2) поручение

йомран суслик

йомро круглый

йомшаҡ мягкий

йондоҙ звезда

йор проворный, остроумный

йорт дом; двор

йорт эте дворовая собака

йотом глоток

йот-оу глотать

йөҙ I сто

йөҙ II лицо

йөҙлөк I сторублевка

йөҙлөк II наличник, брус

йөҙөк кольцо, перстень

йөҙөм виноград, изюм

йөҙөнсө сотый

йөҙөп бар-ыу плыть

йөҙөп йөр-өү плавать

йөҙөп кил-еү приплыть

йөҙөп кит-еү уплыть

йөҙөп сығ-ыу (**сыҡ-**) переплыть

йөҙ-өү плавать

йөҙөүсе пловец

йөҙ түбән вниз лицом

йөй шов

йөк воз, груз

йөк бушат-ыу выгружать

йөклө беременная

йөкмәтке содержание
йөн шерсть; волос
йөр-өү ходить; ездить
йөрөш ход
йөрәк сердце
йөрәк тибеше пульс
йүгер-еү бегать
йүкә липа
йүләр дурной, глупый
йүнәл-еү направляться
йүнәлеш направление
йүнле толковый, путный
йүнһеҙ бестолковый
йүткер-еү кашлять
йүтәл кашель
йүтәллә-ү кашлять
йығыл-ыу падать, валиться
йығ-ыу (йыҡ-) валить, сваливать
йыйнаҡ аккуратный
йыйыл-ыу собираться
йыйылыш съезд, собрание
йыйын сход; сходка; этн. джиин
йыйырсыҡ морщина
йый-ыу собирать
йыл год
йыл буйына целый год, за год
йыл һайын каждый год
йылан змея
йылан балаһы змеёныш
йылға река
йылға тамағы устье
йыллыҡ годичный, годовой
йылмайыу улыбка
йылмай-ыу улыбаться
йылъяҙма летопись
йылы теплый, тепло
йылы аш горячее блюдо
йылы һүҙ тёплое (доброе) слово
йылын-ыу греть, согреваться
йылыт-ыу греть, нагревать
йыназа панихида
йыр песня
йыраҡ далёкий; далеко
йырла-у петь
йырсы певец, певица
йыртҡыс хищник, хищный
йыртыҡ дырявый, рваный
йырт-ыу рвать
йыуа дикий лук
йыуан толстый
йыуанай-ыу толстеть
йыуаш кроткий, смирный
йыуындыр-ыу умывать, купать
йыуын-ыу умываться, мыться
йыһаз обстановка, мебель; утварь
йыһазла-у обставить мебелью; оборудовать
йыш часто, густо
йышлыҡ частота

йә I ну
йә II или, либо
йәбеш-еү прилипать, липнуть
йәғни то есть
йәиһә или
йәй лето
йәй көнө летом
йәйге летний
йәйғор радуга
йәйен I сом
йәйен II летом
йәй-еү расстилать, раскатывать
йәймә I лепёшка
йәймә II покрывало, простыня
йәйә I лук (оружие)
йәйә II скобка
йәйәү пешком
йәйәүле пеший; пешеход
йәки или
йәкшәмбе воскресеиье
йәл жаль
йәлләү жалеть
йәмғиәт общество
йәме ладно
йәмле красивый, живописный
йәмһеҙ некрасивый, неприглядный
йәмәғәт общество, общественный
йәмәғәтселек общественность
йән душа
йәнле живой, оживлённый; образный
йәнлек зверь
йәннәт рай
йәнһеҙ 1) мёртвый; 2) бездушный
йәнәһе будто бы, якобы
йәнәшә рядом
йәр возлюбленный
йәрминкә ярмарка
йәрәбә жребий
йәрәхәт рана
йәрәш-еү помолвить
йәсмин жасмин
йәтим сирота
йәһүд еврей; еврейский
йәш I молодой, юный
йәш II год
йәш III слеза
йәшел зелёный
йәшелсә овощ, овощи
йәшелсә баҡсаһы огород
йәшен молния; гроза
йәшенле грозовой
йәшерен тайный, секретный, скрытный
йәшерен һайлау тайное голосование
йәшерен-еү прятаться
йәшер-еү прятать, скрывать
йәшкелт зеленоватый
йәшлек молодость, юность
йәштән смолоду

йәштәр молодёжь, молодёжный
йәштәрсә по-молодёжному
йәштәш ровесник, сверстник
йәшәр-еү I молодеть
йәшәр-еү II зеленеть
йәшә-ү жить, существовать, обитать

К

камил совершенный
камиллаштыр-ыу усовершенствовать
карауан караван
карауат кровать
кейем одежда
кейен-еү одеваться
кей-еү одевать, надевать
кейәү зять, жених
кейәүгә бир-еү выдать замуж
кейәүғә сыҒ-ыу (сыҡ-) выходить замуж
кейәүҙә замужем
кем кто
кемгә кому
кемде кого
кемдеке чей
кемдең чей
кемдер кто-то
кемдә у кого
кемдән от кого
кенә только, лишь
кер I бельё
кер II грязь
кер йыу-ыу стирать
керем доход, поступление
керпек ресницы
керән хрен
кесаҙна четверг
кесе младший, маленький
кесе йома четверг
кесе тел язычок
кесерткән крапива
кескәй маленький
кеҫә карман
кеҫәл кисель
кеҫәртке ящерица
кеүек как, как будто, словно
кеүәҫ квас
кеше человек
кешелек человечество
кешелекле человечный
килен сноха, невестка
килендәш жёны родных братьев
кил-еү приходить, приезжать
килеш падеж
килешеү договор, соглашение
килеш-еү I соглашаться, мириться; договариваться
килеш-еү II быть к лицу, понравиться, подходить

килтер-еү приносить, приводить
киләсәк будущий
киләсәк заман будущее время
кинәт вдруг, внезапно
киң широкий
киң күңелле добрый
киптер-еү сушить, засушивать
кирбес кирпич
кире обратный; отрицательный
кире ал-ыу вернуть, получить обратно
кире бир-еү возвратить, отдать обратно
кире ҡаҡ-ыу (ҡаҡ-) отвергать
киреһенсә наоборот
кис вечер
кисен вечером
кисер-еү прощать
киске вечерний
киске аш ужин
киске аш аша-у ужинать
кискә к вечеру
кистән с вечера
кисә I вчера
кисә II вечер
кисәге вчерашний
киҫ-еү резать, разрезать
киҫкен резкий
киҫәк кусок; часть
киҫәксә частица
китап книга
китап һөйөүсе книголюб
китапхана библиотека
китапханасы библиотекарь
кит-еү уходить, уезжать, отбывать
кишер морковь
көҙ осень
көҙ көнө осенью
көҙгө I зеркало
көҙгө II осенний
көҙгә к осени
көҙөн осенью
көй I мелодия, песня
көй II порядок, лад
көйҙөр-өү обжигать, жечь, палить
көйлә-ү I петь, напевать
көйлә-ү II налаживать
көй-өү подгорать, пригорать; горевать, печалиться
көйә моль
көйәнтә коромысло
көкөрт сера
көл зола, пепел
көл һауыты пепельница
көлдөр-өү смешить, рассмешить
көлкө 1) смех; 2) смешной
көл-өү смеяться
көлсә лепёшка
көлтә сноп

көләс приветливый, ласковый, улыбчивый

көмөш серебро, серебряный

көн день

көнбағыш подсолнух; семечки

көнбағыш майы подсолнечное масло

көнбайыш запад

көндөҙ днём

көндөҙгө дневной

көндәлек I дневник

көндәлек II ежедневный

көндән-көн с каждым днём

көндәш соперник, соперница

көнләш-еү ревновать, завидовать

көнсөл ревнивый, завистливый

көнсығыш восток

көн-төн день и ночь

көньяҡ юг

көньяҡ-көнбайыш юго-запад

көньяҡ-көнсығыш юго-восток

көпшә стебель, трубка

көрт сугроб

көрәк лопата

көрән коричневый

көрә-ү грести, разгребать

көрәш борьба

көрәш-еү бороться

көрәшсе борец

көс сила

көскә с трудом, еле

көслө сильный, мощный

көсөк щенок

көтмәгәндә неожиданно

көтөү стадо

көт-өү I ждать, ожидать

көт-өү II пасти

көтөүлек пастбище

көтөүсе пастух

күбек пена

күбеһенсә преимущественно, главным образом

күбәй-еү множиться, размножаться

күбәләк бабочка

күгелйем голубоватый, синеватый, сизый

күгәр-еү 1) синеть, голубеть; 2) плесневеть

күгәрсен голубь

күгәүен овод

күҙ глаз

күҙ ағы белок

күҙ алдында перед глазами

күҙ врачы окулист

күҙ ҡараһы зрачок

күҙалла-у представлять

күҙгә-күҙ с глазу на глаз

күҙ-ҡолаҡ (булыу) присматривать

күҙлек очки; точка зрения

күҙлекле в очках

күҙәт-еү наблюдать
күк I небо
күк II синий
күк күкрәй гром гремит
күкәй яйцо
күкрәк грудь
күкрә-ү греметь
күл озеро
күлдәк платье, рубашка
күләгә тень
күләм объём
күмер уголь
күм-еү хоронить; закапывать
күмәк много
күмәс булочка, булка
күн кожа, кожаный
күнегеү навык, тренировка; упражнение
күнег-еү (**күнек-**) привыкать
күн-еү соглашаться; привыкать
күңел душа; настроение
күңел ас-ыу веселиться
күңелдә в уме; в памяти
күңелле весёлый
күңелһеҙ скучный, неинтересный
күп много
күп йыллыҡ многолетний
күпер мост
күпкә надолго
күплек множественное число
күпме сколько
күпселек большинство
күптән давно
күптәнге давний
күптәр многие
күргәҙмә выставка
күренекле видный
күрен-еү показываться, видеться, видеться
күренеш вид; картина
күр-еү видеть
күреш-еү здороваться
күркә индюк
күрһәт-еү показывать
күрше сосед
күрше-тирә соседи
күрә ввиду, вследствие того
күрәһең видимо, очевидно
күсен-еү переходить, переезжать
күсер-еү перемещать, переставлять
күсермә копия
күс-еү переходить, переселяться
күстәнәс гостинец
күсән кочан
күҫәк дубина
күтәрел-еү подниматься; вставать
күтәр-еү поднимать, повышать
күшег-еү (**күшек-**) промокать насквозь
кәбеҫтә капуста

кәбисә високосный
кәбән стог
кәзә коза
кәзә бәрәсе козлёнок
кәйеф настроение
кәйеф ас-ыу веселиться
кәйеф кит-еү настроение испортилось
кәйефле весёлый, радостный
кәйефһеҙ невесёлый, нерадостный
кәкре кривой
кәкүк кукушка
кәләш невеста
кәм меньше
кәме-ү уменьшаться
кәмселек недостаток
кәмһет-еү унижать
кәмә лодка
кәңәш совет
кәңәш бир-еү советовать
кәңәш ит-еү советовать, советоваться
кәңәшмә совещание
кәңәшсе советчик, советник
кәрзин корзина
кәрт карты
кәртә жердь, ограда
кәртә ҡуй-ыу препятствовать
кәрәҙ соты
кәрәҙле бал сотовый мёд
кәрәк надо, нужно, необходимо
кәрәкле нужный
кәрәк-яраҡ необходимые вещи
кәсеп занятие, промысел, ремесло
кәстрүл кастрюля
кәтлит котлета
кәтүк катушка
кәүҙә тело, туловище
кәштә полка

Ҡ

ҡабаҡ I тыква
ҡабаҡ II веко
ҡабарт-ыу пушить, взбивать; надувать
ҡабат опять, снова
ҡабатла-у повторять; умножать
ҡабул итеү принимать
ҡабыҙ-ыу зажигать, включать
ҡабыҡ кора, луб; кожура, скорлупа
ҡабырға ребро
ҡаб-ыу (**ҡаб-**) брать в рот, кусать
ҡағиҙә правило
ҡағыҙ бумага
ҡағыл-ыу задевать, трогать, касаться

ҡағыу забивать; стучать; трясти

ҡаҙ гусь

ҡаҙаҡ I казах; казахский

ҡаҙаҡ II гвоздь

ҡаҙаҡ III фунт

ҡаҙан котёл

ҡаҙа-у 1) втыкать; 2) колоть, укалывать

ҡаҙна казна, казённый

ҡаҙы-у копать, рыть

ҡайғы горе

ҡайғылы печальный, скорбный

ҡайғыр-ыу горевать, печалиться

ҡайғы-хәсрәт печаль, горести-печали

ҡайҙа где

ҡайҙалыр где-то

ҡайҙан откуда

ҡаймаҡ сметана, сливки

ҡайнаған кипячёный

ҡайнар горячий

ҡайнар сәләм пламенный привет

ҡайна-у кипеть

ҡайны 1) тесть; 2) свекор

ҡайсы ножницы

ҡайтар-ыу возвращать, вернуть

ҡайт-ыу возвращаться, вернуться

ҡайһы который

ҡайһы бер некоторый, иной

ҡайһы ваҡытта иногда

ҡайын берёза

ҡайын бәшмәге подберёзовик

ҡайын еләге земляника

ҡайын һыуы берёзовый сок

ҡайынбикә 1) старшая золовка; 2) старшая свояченица

ҡайынлыҡ березняк

ҡайыр-ыу 1) закручивать; 2) поворачивать

ҡайыш ремень

ҡаҡ пастила

ҡала город

ҡалай жесть; жестяной

ҡалаҡ ложка

ҡалас калач

ҡалдыр-ыу оставлять; пропускать

ҡалпаҡ колпак, шляпа

ҡалтыра-у дрожать

ҡалын толстый

ҡал-ыу оставаться; отставать

ҡама выдра

ҡамасаула-у мешать

ҡамыр тесто

ҡамыш камыш

ҡан кровь

ҡанат крыло

ҡана-у кровоточитъ

ҡанун закон

ҡап коробка

ҡапҡа ворота

ҡапҡас крышка

ҡапҡасы вратарь

ҡапла-у покрывать; закрывать

ҡар снег

ҡар бөртөгө снежинка

ҡара I чёрный

ҡара II чернила

ҡара алтын чёрное золото, нефть

ҡара ҡарға грач

ҡара ҡашлы чернобровый

ҡара күҙле черноглазый

ҡарабаш турғай синица

ҡарабойҙай гречиха, гречка

ҡарағат смородина

ҡараҡ вор

ҡаралама черновик

ҡара-у смотреть; ухаживать; относиться

ҡарауыл караул

ҡарауылсы охрана, сторож

ҡарсыға ястреб

ҡарсыҡ старуха

ҡаршы 1) навстречу; 2) противоположный; 3) против, напротив

ҡаршы ал-ыу встречать

ҡаршы сығ-ыу (сыҡ-) выйти навстречу; возразить

ҡаршы тор-оу противостоять

ҡаршы төш-өү препятствовать

ҡаршыһында напротив, перед

ҡасаба посёлок

ҡасан когда

ҡасандыр когда-то

ҡас-ыу убегать, бежать, сбежать

ҡат этаж; слой; раз

ҡатнаш-ыу участвовать; смешиваться

ҡаты твёрдый, крепкий; твёрдо, крепко

ҡатыҡ катык

ҡатын женщина; жена

ҡатын-ҡыҙ женщина

ҡауаҡ перхоть

ҡауҙы аист

ҡауын дыня

ҡауыш-ыу встречаться; вступать в брак

ҡаш бровь

ҡая скала

ҡеүәтле мощный

ҡиммәт 1) ценность, стоимость, значимость; 2) дорогой

ҡиммәтле дорогой, драгоценный

ҡиәфәт вид, внешность

ҡоҙа сват

ҡоҙағый сваха

ҡоҙала-у сватать

ҡойҡа студень, холодец

ҡойма забор, ограда

ҡоймаҡ блин
ҡойо грязь
ҡойол-оу 1) литься; 2) сыпаться; 3) падать
ҡойон-оу обливаться, купаться
ҡой-оу 1) лить; 2) сыпать; 3) впадать
ҡойроҡ хвост
ҡол раб
ҡола саврасый
ҡолаҡ ухо
ҡолға шест, жердь
ҡолон жеребёнок
ҡом песок
ҡомаҡ крыса
ҡомло песчаный
ҡомһоҙ жадный
ҡондоҙ бобр
ҡор тетерев
ҡорал оружие; инструмент; средство
ҡорбан жертва
ҡорҙаш сверстник, ровесник
ҡоро сухой
ҡоролоҡ засуха
ҡоролтай съезд, курултай
ҡором сажа
ҡорос сталь
ҡор-оу I строить, сооружать
ҡор-оу II сохнуть, высыхать
ҡорт пчела; червь
ҡорһаҡ живот
ҡосаҡла-у обнимать
ҡосаҡлаш-ыу обниматься
ҡоҫ-оу рвать
ҡот осҡос ужасный; ужасно
ҡотҡар-ыу спасать; освобождать
ҡотла-у поздравлять
ҡотол-оу освобождаться, спасаться
ҡотоп полюс
ҡош птица
ҡош балаһы птенец
ҡош теле хворост
ҡош-ҡорт птицы
ҡояш солнце
ҡояш байыу закат солнца
ҡояш ҡалҡыу (сығыу) восход солнца
ҡояшлы солнечный
Ҡөрьән Коран
ҡуҙаҡ стручок
ҡуҙғалаҡ щавель
ҡуйы густой
ҡуйы йәшел тёмно-зелёный
ҡуйы ҡыҙыл тёмно-красный
ҡуй-ыу ставить; назначать
ҡул рука
ҡул ҡуй-ыу подписывать
ҡул саб-ыу (сап-) аплодировать
ҡулай удобно; удобный

ҡул-аяҡ руки-ноги
ҡулбаш плечо
ҡулға ал-ыу арестовать
ҡулһыҙ безрукий
ҡултыҡ подмышки; залив
ҡултыҡла-у брать под руку
ҡулъяҙма рукопись
ҡулъяулыҡ носовой платок
ҡунаҡ гость
ҡунаҡ бүлмәһе гостиная
ҡунаҡсыл гостеприимный
ҡунаҡхана гостиница
ҡун-ыу I ночевать
ҡун-ыу II садиться
ҡуңыҙ жук
ҡупшы нарядный
ҡурай курай
ҡурған курган
ҡурғаш свинец
ҡурҡаҡ трус, трусливый
ҡурҡыныс 1) страх; 2) страшный
ҡурҡ-ыу бояться, пугаться
ҡурсаҡ кукла
ҡур-ыу жарить, поджаривать
ҡусты младший брат
ҡуш парный, двойной
ҡушамат прозвище, кличка
ҡушыл-ыу 1) мешаться; 2) сливаться, соединяться
ҡушымта приложение
ҡуш-ыу I 1) соединять; 2) мешать; 3) складывать
ҡуш-ыу II велеть, приказать
ҡуян заяц
ҡуян балаһы зайчонок
ҡыҙ девушка, девочка; дочь
ҡыҙамыҡ краснуха
ҡыҙар-ыу краснеть
ҡыҙғаныс жалкий
ҡыҙғылт-һары оранжевый
ҡыҙҙыр-ыу 1) накаливать; 2) жарить; поджаривать
ҡыҙмаса навеселе
ҡыҙыҡ интересно
ҡыҙыҡлы интересный, забавный
ҡыҙыҡһын-ыу интересоваться
ҡыҙыл красный
ҡыҙыл юл красная строка
ҡыҙыллыҡ краснота; румянец
ҡыҙылтүш зяблик
ҡыҙын-ыу загорать, греться
ҡыҙыу 1) калёный, раскалённый; 2) горячий, жаркий
ҡыҙ-ыу 1) накаляться, нагреваться; 2) горячиться
ҡыйбат дорого
ҡыйбатлы дорогой, дорогостоящий

ҡыйыҡ крыша
ҡыйын трудный, тяжёлый
ҡыйынлыҡ трудность
ҡыйыу смелый, отважный
ҡыйыуһыҙ несмелый, нерешительный
ҡыл 1) струна; 2) волос
ҡылсыҡ косточки, мелкие кости
ҡылый косой
ҡылым глагол
ҡымыҙ кумыс
ҡына только, лишь
ҡыңғырау звонок; колокол, колокольчик
ҡыр поле
ҡыр бок, грань
ҡырағай дикий
ҡырау заморозки
ҡырҡ сорок
ҡырҡынсы сороковой
ҡырҡ-ыу 1) резать; 2) рубить; 3) стричь
ҡырмыҫҡа муравей
ҡырыҫ суровый, строгий
ҡыр-ыу I скоблить, тереть; брить
ҡыр-ыу II истреблять, разрушать
ҡысыт-ыу чесаться
ҡыҫала рак
ҡыҫҡа короткий
ҡыҫҡа ваҡытлы кратковременный
ҡыҫҡа тун полушубок
ҡыҫҡартыу укорачивать, сокращать
ҡыҫҡаса коротко
ҡыҫҡаһы короче
ҡыҫтыбый кыстыбый
ҡыҫ-ыу 1) жать, сжимать; 2) теснить
ҡытыҡла-у щекотать
ҡытыршы шероховатый
ҡыуаҡ куст, кустарник
ҡыуаныс радость
ҡыуыҡ пузырь
ҡыу-ыу гнать, гонять
ҡыуыш 1) дупло; 2) шалаш
ҡыш зима
ҡыш көнө зимой
ҡышҡы зимний
ҡышла-у зимовать
ҡышын зимой
ҡыя косой; наклонный
ҡыяр огурец
ҡәбер могила
ҡәбәхәт мерзкий, подлый
ҡәҙер почтение, уважение
ҡәҙерле дорогой, ценный
ҡәҙер-хөрмәт почет; авторитет
ҡәҙәр до
ҡәйнә свекровь; тёща
ҡәләм карандаш; перо
ҡәләм һауыты пенал
ҡәнәғәт довольный; доволен
ҡәнәғәт бул-ыу быть довольным

ҡәнәғәтләнерлек удовлетворительный
ҡәнәфер гвоздика

Л

ла тоже, также
лайыҡ достойный
лапаҫ навес, сарай
ләйсән ямғыры первый весенний мелкий дождь
ләкин но, однако
ләлә тюльпан
лә тоже, также

М

мажара приключение
май масло; сало; мазь
май яҙ-ыу сбивать масло
майҙан площадь
майла-у смазывать, намасливать, подмасливать
майлы масляный, жирный
майлы бәшмәк маслёнок
маймыл обезьяна
маҡсат цель
маҡтансыҡ хвастливый, хвастун
маҡтан-ыу хвастаться, гордиться
маҡта-у хвалить, прославлять
маҡтау ҡағыҙы грамота, похвальный лист
маҡтаулы почётный
мал 1) скот, скотина; 2) богатство
мал аҙбары скотный двор
мал аҙығы корм, фураж
мал ҡараусы скотник
малай мальчик
малсы животновод
мал-тыуар скотина
мамыҡ хлопок
манара минарет; башня
маңлай лоб
матбуғат печать
матди материальный
матдә вещество
матур красивый
матурлыҡ красота
махсус специальный
маяҡ маяк
мейе мозг
мейес печь
мендәр подушка
мендер-еү поднимать, посадить
мен-еү подниматься; восходить
менән с; и
мең тысяча
меңенсе тысячный
меҫкен жалкий, несчастный

миҙгел время, сезон
миҡдар количество; содержание, объем
милек нмущество, собственность
милли национальный
милләт нация
милләт-ара межнациональный
милләтсе националист
миләүшә фиалка
миләш рябина
мин я
миндә у меня
мине меня
минеке мой
минең мой
минеңсә по-моему
минән от меня
миң родинка
миңле с родинкой
миңә мне, ко мне
мираҫ наследство, наследие
мискә бочка
мисәт печать
миҫал пример
моғайын наверное
моң мелодия
моңай-ыу печалиться; грустить
моңло печальный; мелодичный
моңһоу грустный, грустно
мосолман мусульманин
мөгөҙ рог, рога
мөғәмәлә обращение
мөдир заведующий
мөйөш угол
мөлкәт имущество, богатство
мөләйем обаятельный, симпатичный
мөмкин можно, возможно, вероятно
мөмкин түгел невозможно, не может быть
мөмкинлек возможность, вероятность
мөмкинлек бир-еү дать возможность
мөнәсәбәт отношение, связь
мөңрә-ү мычать
мөрйә труба
мөрәжәғәт обращение
мөстәҡил самостоятельный
мөстәҡиллек независимость, суверенность
мөфти муфтий
мөхит среда, окружение
мөхәббәт любовь
мөхәррир редактор
мөһабәт величественный, величавый
мөһим важный, важно
муйыл черёмуха
муйын шея
муйындан по горло
муйынсаҡ ошейник

мул обильный
муллыҡ изобилие, достаток
мунса баня
мунса ин-еү мыться в бане
мүк мох
мыйыҡ усы
мыйыҡлы усатый
мылтыҡ ружьё
мышы лось
мышы балаһы лосёнок
мышы ите лосиное мясо, лосятина
мыяула-у мяукать
мә на
мәғариф просвещение
мәғлүмәт информация
мәғрифәт просвещение, образование
мәғәнә значение, смысл
мәҙрәсә медресе
мәҙәк шутка, забава
мәҙәни культурный
мәҙәниәт культура
мәжбүр обязанный, вынужденный
мәжбүр бул-ыу быть вынужденным
мәжбүр ит-еү обязывать, принуждать
мәжбүри обязательно
мәйет покойник
мәк мак
мәке прорубь
мәктәп школа
мәҡәл пословица
мәҡәлә статья
мәңге вечный, вечно
мәрйен бусина, коралл
мәрмәр мрамор
мәрхүм покойный
мәсет мечеть
мәсьәлә вопрос, задача
мәҫәл басня
мәҫәлән например
мәтрүшкә душица
мәшәҡәт забота

Н

нағыш узор
нағыш һал-ыу вышивать узор
наҙан неграмотный; невежественный
наҙлы нежный, ласковый
намаҙ намаз, молитва
намыҫ честь
намыҫлы честный, порядочный
намыҫһыҙ нечестный, бесчестный
нарат сосна
насар плохой
насар сифатлы недоброкачественный
нескә тонкий; нежный, чувствительный

нескә күңелле впечатлительный, с нежной душой

нефтсе нефтяник

ни что

ни өсөн почему, зачем

ни өсөндөр почему-то, зачем-то

ни рәүешле как, каким образом

ни сәбәпле почему, отчего

ни эшлә-ү что делать

нигеҙ основа, суть, фундамент

нигеҙҙә в основном

нигеҙлә-ү обосновывать

никах бракосочетание

нимә что

нимәлер что-то

ниндәй какой

ниндәйҙер какой-то

ниңә зачем, для чего, почему

ниңәлер зачем-то, почему-то

нисек как

нисектер как-то

нисә сколько

нисәлер сколько-то

нисәнсе который

нисәү сколько

нисәшәр по сколько

нишләп почему, зачем

ниһайәт наконец

нөктә точка

нөсхә экземпляр

нур луч

ныға-у крепнуть

нык крепкий, прочный

нәҙер обет

нәк именно; как, точь-в-точь

нәҫел род, наследственность; порода

нәҫел ағасы родословная

нәтижә следствие, результат; вывод

нәтижәлә в результате

нәфис 1) изящный; 2) нежный; 3) художественный

нәфрәт ненависть

нәшриәт издательство

О

оҙайт-ыу 1) продлевать; 2) затягивать

оҙаҡ долго

оҙаҡҡа надолго

оҙаҡламай скоро

оҙат-ыу провожать, сопровождать

оҙатыусы провожающий

оҙон длинный, долгий; протяжный

оҙон буйлы высокого роста

оҙонлоҡ длина

ожмах рай
ойоҡ чулок, чулки
ойоҡбаш носок, носки
ойо-у I кваситься
ойо-у II дремать
ойошма организация
ойоштор-оу организовать
оҡша-у походить; понравиться
оҡшаш похожий, подобный; созвучный
олатай дедушка; дядя (родственник старше родителей)
оло старший; взрослый, пожилой
олоғай-ыу повзрослеть, стареть
олола-у уважать, почитать
он мука
онот-оу забывать
онотолмаҫ незабываемый
орлоҡ семя
ос конец; вершина; край
ос-оу летать
осҡолоҡ икота
осҡолоҡ тотоу икать
осла-у 1) точить; 2) завершать
осор период, эпоха
осош полёт
осоусы лётчик, пилот
осраҡ случай
осраҡлы случайный
осра-у встречаться
осраш-ыу встречаться, видеться
остаз наставник, учитель
осһоҙ дешёвый
оҫта мастер; умелец
оҫталыҡ мастерство
оҫтахана мастерская
от-оу выигрывать; выгадывать; запоминать
отош выигрыш
оттор-оу проигрывать
офоҡ горизонт
ошаҡсы доносчик, ябедник
ошо этот, это, эта
ошолар эти
ошонан отсюда
ошонда здесь, тут
оя гнездо
ояла-у гнездиться, пристраиваться
оялсан застенчивый, робкий
оял-ыу стыдиться, стесняться
оят стыд
оятка ҡал-ыу опозориться
оятһыҙ бесстыжий

Ө

өгөтлә-ү наставлять; уговаривать
өҙләг-өү получать осложнение

өҙөк отрывок
өҙөл-өү рваться, отрываться
өҙ-өү рвать; прервать; сорвать; размыкать
өй дом, изба
өй туйы новоселье
өй түбәһе крыша
өйлә полдень
өйләнгән женатый
өйләндер-еү женить
өйлән-еү жениться
өйрә суп (без мяса)
өйрәк утка
өйрәк бәпкәһе утёнок
өйрәк ите утятина
өйрән-еү учиться; изучать; привыкать
өйрәнсек ученик, подручный
өйрәт-еү учить, обучать
өй-өү складывать, слагать, собирать
өйөм куча; кипа
өйөр табун, косяк; толпа
өйөрмә вихрь
өйәнәк приступ; эпилепсия
өйәңке ветла
өлгө образец, пример
өлгөр быстрый; проворный
өлгөргәнлек зрелость
өлгөр-өү успевать; созревать, поспевать
өлкә область
өлкән старший; взрослый
өлкәнәй-еү взрослеть; стареть
өлөкөгөн позавчера
өлөш часть; доля
өлөшләтә частично
өләсәй бабушка
өләш-еү раздавать
өмөт надежда
өмөтлән-еү надеяться
өмә помощь; субботник
өн звук
өндә-ү уговаривать; призывать
өндәш-еү откликать, обращаться
өң нора
өрөк абрикос, урюк
өр-өү I дуть; веять
өр-өү II лаять
өрәк привидение, призрак
өс три
өс йөҙ триста
өслө тройка
өсмөйөш треугольник
өсөн для, чтобы, ради; из-за
өсөнсө третий
өсөнсө көн позавчера
өсөнсөнән в-третьих
өҫ верх, верхняя часть
өҫ кейеме одежда
өҫ-баш одежда
өҫкө верхний
өҫкә наверх

өҫтөндә над
өҫтөнән над
өҫтә наверху
өҫтәге верхний
өҫтәл стол
өҫтән сверху
өҫтә-ү добавлять, прибавлять
өҫтәүенә вдобавок, к тому же
өтөр запятая
өшкөр-өү заговаривать
өшөт-өү обмораживать
өшө-ү мёрзнуть

П

парлап попарно
пеләш плешивый
планлаштыр-ыу планировать
полкташ однополчанин
пәйғәмбәр пророк

Р

рам рама
рамаҙан рамазан
раҫла-у подтверждать; утверждать
раштыуа рождество
риза согласен
риза бул-ыу соглашаться
ризалыҡ согласие
ризыҡ пища
риүәйәт легенда
ришүәт взятка
рөхсәт разрешение
рөхсәт ит-еү разрешить
рух дух, душа
рухани духовное лицо
рухи духовный; нравственный, моральный
рәйес председатель
рәнйе-ү сильно обижаться
рәсем рисунок, изображение; рисование
рәсми официальный
рәссам художник
рәт I ряд; строй; порядок
рәт II раз
рәттән подряд
рәүеш I вид, образ, облик
рәүеш II наречие
рәхим итегеҙ добро пожаловать
рәхмәт спасибо
рәхәт наслаждение, удовольствие
рәшәткә решётка, ограда

С

сабаҡ плотва, сорога
сабата лапти

сабый дитя, младенец
сабыр терпеливый
сабыр ит-еү терпеть
сабырлыҡ терпение
саб-ыу (сап-) I косить; рубить
саб-ыу (сап-) II скакать; нестись, мчаться
саған клён
саға-ыу (саҡ-) жалить, кусать
сағыштыр-ыу сравнивать
сәҙаҡа подаяние, милостыня
сайҡа-у I полоскать
сайҡа-у II качать, раскачивать
саҡ I время, пора
саҡ II еле, едва
саҡлы до
саҡрым верста
саҡырыу приглашение, пригласительный
саҡыр-ыу звать; приглашать; призывать
сал седой
салбар брюки
салғы коса
салҡан лицом кверху, навзничь
самалап в меру
самауыр самовар
самаһы около
сана сани
сандыр худощавый
саң пыль
саң һурҙырғыс пылесос
саңғы лыжи
саңғысы лыжник
сара средство, способ; мера
сатҡы вспышка, искра
сатыр 1) шатёр; 2) зонт
сауҙа торговля
сауҙа ит-еү торговать
саф I чистый, свежий
саф II ряд, строй, шеренга
сая бойкий, смелый
саян скорпион
себен муха
сей сырой, неспелый
сейле-бешле 1) недопечённый; 2) недозрелый; 3) сырой
сеймал сырьё
сейә вишня
селпәрәмә вздребезги
селтәр кружево; тюль; сетка; сеть
селән цапля
селәүсен червь
семте-ү щипать
сепей, **себеш** цыпленок
сепрәк тряпка
сер тайна, секрет
серек гнилой; гниль
сере-ү гнить, разлагаться
серҙәш наперсник, наперсница
серле таинственный, загадочный
серәкәй комар

сибәр красивый
сиген-еү отступать, пятиться
сиг-еү (сик-) вышивать
сиған цыган
сиҙәм целина
сик граница
сикә 1) щека, 2) висок
силәк ведро
синфи классовый
синыф класс
синыфташ одноклассник
синерткә кузнечик
сир болезнь
сират очередь
сиратлап по-очереди
сирек четверть
сиркәү церковь
сирле больной
сирлә-ү болеть
сисен-еү раздеваться
сис-еү развязывать; расстёгивать; решать
сит I край, окраина
сит II чужой, посторонний
сит илдәр зарубежные страны
сит тел иностранный язык
ситек ичиги, сапожки
сифат I качество
сифат II имя прилагательное
сифат ҡылым причастие
сифатлы качественный
сихри волшебный
сихырсы колдун, колдунья
соҡор яма; ров
солан сени; чулан
солға-у окружать; завертывать
сөгөлдөр свёкла
сөгә стерлядь
сөй гвоздь
сөнки так как, потому что
сөскөр-өү чихать
сөсө пресный
спортсы спортсмен
суйын чугун
суҡын-ыу креститься; принимать христианство
сулаҡ однорукий, безрукий
сулпы накосник
сум-ыу нырять, погружатьсяя
суртан щука
суҫҡа свинья
суҫҡа балаһы поросёнок
суҫҡа ите свинина
сүг-еү (сүк-) приседать
сүкеш молоток
сүл пустыня
сүл бүреһе шакал
сүлмәк горшок
сүмес ковшик, черпак
сүмәлә копна
сүп мусор; сорняк
сүплек свалка
сүплә-ү I сорить, засорять

сүплә-ү II собирать; клевать

сүпрә дрожжи

сыбар пёстрый

сыбыҡ прутик, проволока

сыбыртҡы кнут

сығарылыш выпуск

сығар-ыу выводить; выпускать

сығым расход

сығ-ыу (**сыҡ-**) выходить, вылезать

сығыш выступление, речь; происхождение

сыҙам выносливый

сыйырсыҡ скворец

сылбыр цепь, цепочка

сылтыра-у звенеть; журчать

сынаяҡ чашка

сырай лицо

сырхау больной; болезнь

сысҡан мышь

сысҡан балаһы мышонок

сыуаш чуваш; чувашский

сәбәп причина; повод

сәбәпле из-за, по причине

сәбәпһеҙ без причины

сәғәт час, время; часы

сәй чай

сәйер странный

сәйнүк чайник

сәйнә-ү жевать

сәйхана чайная

сәйәси политический

сәйәсәт политика

сәйәхәт путешествие

сәйәхәт ит-еү путешествовать

сәйәхәтсе путешественник

сәк-сәк чак-чак

сәкән хоккейная клюшка

сәләм привет

сәләм бир-еү приветствовать

сәләмәт здоровый

сәләмәтлек здоровье

сәләмәтлән-еү поправляться

сәнғәт искусство

сәнсе-ү колоть, вкалывать, вонзать

сәнске вилка

сәнскеле колючий

сәнәғәт промышленность

сәс волос, волосы

сәсел-еү рассыпаться, рассеиваться

сәс-еү сеять, высеивать

сәсеүлек посев

сәскә цветок

сәскә ат-ыу цвести, расцветать

сәскә үҫтереүсе цветовод

сәсрә-ү брызгать

сәтләүек орех

сәүкә галка

сәфәр поездка, путешествие

сәхнә сцена

Т

та тоже, также
таба сковорода
табаҡ I чаша
табаҡ II лист
табан I стопа, ступня; подошва
табан II к, по направлению к
табиб врач
табут гроб
табын накрытый стол; угощение, застолье
таб-ыу (тап-) находить, обнаруживать; рожать
табыш находка; прибыль
тағы еще, опять
тағ-ыу (таҡ-) прицеплять; привязывать
таҙа чистый
таҙарт-ыу чистить
тай жеребёнок
тай ите жеребятина
тайғаҡ скользкий
тай-ыу поскользнуться
таҡмаҡ частушка
таҡыр укатанный, утоптанный
таҡыя тюбетейка
тал ива, верба
талантлы талантливый
талап требование
талапсан требовательный
тала-у грабить
тал-ыу уставать
тальян (гармун) тальянка
тамаҡ горло; устье
тамаҡ ҡыр-ыу покашливать, откашливаться
тамам окончательно, совсем; конец
тамамлан-ыу оканчиваться, заканчиваться
тамамла-у заканчивать, оканчивать
тамаша зрелище, представление
тамашасы зритель
тамға знак, клеймо, тавро
тамсы капля
тамсы там-ыу капать
тамуҡ ад
тамыҙ-ыу капать
тамыр корень
там-ыу капать
тана тёлка
танау нос
тантана торжество
танһыҡ желанный
таныҡлыҡ свидетельство
танылған известный
таны-у узнавать
таныш знакомый
таныш-белеш знакомые
танышыу знакомство
таныш-ыу знакомиться
таң рассвет, заря (утренняя)
таң алдынан под утро

таң атҡанда на рассвете
таң йондоҙо утренняя звезда, венера
таң ҡал-ыу поражаться
тап пятно
тапа-у топтать, вытаптывать
тапҡыр I находчивый, остроумный
тапҡыр II раз
тапшырыу передача
тапшыр-ыу передавать, сдавать, вручать
тар узкий
тараҡ расчёска, гребень
тараҡан таракан
тарал-ыу расходиться; распространяться
тарат-ыу распространять; распускать, раздавать
тара-у расчёсывать
тараф сторона, направление
тарих история
тарихи исторический
тарихсы историк
тарҡал-ыу разлагаться, распадаться
тарҡау рассеянный; разбросанный
тартма коробка, ящик
тартынҡы согласный
тарт-ыу тянуть; притягивать; курить
тары просо
тары бутҡаһы пшённая каша
тары ярмаһы пшено
тасуирла-у изображать
таҫма лента
таҫтамал полотенце
татар татарин; татарский
татарса по-татарски
татлы сладкий; вкусный
татыу дружный
тау гора
таулы горный
таушал-ыу мяться
тауыҡ курица
тауыҡ ите курятина
тауыҡ кетәге курятник
тауыш голос; звук
тауыш бир-еү голосовать
тауышҡа ҡуй-ыу поставить на голосование
таш камень
ташбаҡа черепаха
таш күмер уголь
ташландыҡ заброшенный
ташсы каменщик
таш-ыу переливаться, литься
ташы-у таскать
таяҡ палка
таяныс опора
теге тот, та, то
тегеләр те
тегендә там
тегенсе швея, портниха
тегенән оттуда

тег-еү (тек-) шить

теҙел-еү выстраиваться в ряд

теҙ-еү выстраивать; нанизывать

тейен белка

тей-еү задеть, касаться; попадать

тейеш должен, обязан

тейешенсә как следует

тейешле должный

тей-әү грузить

текә крутой

тел язык

тел белгесе языковед

тел ғилеме языкознание

телдән устно

телем ломоть

телемләп ломтиками

теләк желание

телә-ү желать, хотеть

телсе языковед, лингвист

телсән разговорчивый

телһеҙ немой

тере живой

терел-еү поправляться, оживать

теркә-ү фиксировать, регистрировать

теркәүес союз

терһәк локоть

терпе ёж

терәк опора, поддержка

теүәл точный

теүәллек точность

теш зуб

теш врачы зубной врач

теш сығ-ыу прорезываться (о зубах)

тешлә-ү кусать

тешһеҙ беззубый

тиб-еү (тип-) пинать

тигеҙ ровный, гладкий

тиҙ быстро, скоро

тиҙҙән скоро

тиҙлек скорость

тик I однако, только, лишь

тик II так просто; без движения

тиккә напрасно, зря

тиклем до

тикшереү ревизия; контроль

тикшер-еү проверять, исследовать

тикшереүсе проверяющий, контролер

тиле глупый, дурной

тилмер-еү мучиться, томиться, страдать

тимер железо

тимер юл железная дорога

тимерсе кузнец

тимер сыбык проволока, провод

тимрәү лишай

тимәк значит

тин копейка

тиң 1) равный, одинаковый; 2) ровня

тир пот

тире кожа
тиреҫ навоз
тирле потный
тирлә-ү потеть
тирмән мельница
тирәк тополь
тирәһендә вокруг, около
тирә-яҡ окрестность
тиҫкәре обратный; отрицательный упрямый;
тишек дыра, отверстие; дырявый
тишел-еү рваться
тиш-еү дырявить, прокалывать
тишкес пробойник, дырокол, дрель
тоҙ соль
тоҙ һауыты солонка
тоҙла-у солить
тоҙло солёный
тоҙһоҙ несолёный, пресный
тойғо чувство
тоҡ мешок
тол вдовец, вдова
толом коса
толоп тулуп
тома совершенно, вовсе, совсем
томан туман
томанлы туманный
томбойоҡ лилия водяная, кувшинка
тоноҡ тусклый
тон-оу отстаиваться
тонсоғ-оу задыхаться
тора-бара постепенно
торба труба
торғоҙ-оу поднимать
торғонлоҡ застой
торлаҡ жилище
торма редька
тормош жизнь
тормош көт-өү жить-поживать
тормош юлы жизненный путь
тормошҡа сығ-ыу (сыҡ-) выходить замуж
тормош-көнкүреш житье-бытье
торна журавль
тор-оу вставать; стоять; жить
тотҡа ручка
тотҡон заключенный, узник
тотлоғ-оу (тотлоҡ-) заикаться
тотон-оу держаться; приниматься
тот-оу держать; ловить
тояҡ копыто
төбәк местность; район
төҙ прямой; меткий
төҙәт-еү исправлять; поправлять
төҙөк исправный
төҙөлөш строительство
төҙө-ү строить; сооружать

төҙөүсе строитель; составитель
төйлөгән коршун
төймә пуговица
төйнә-ү завязывать узлом
төйөн узел
төйөнсөк узелок, свёрток
төйөр комок, бугорок
төй-өү толочь, растирать
төкөрөк плевок
төкөр-өү плевать(ся)
төлкө лиса
төлкө балаһы лисёнок
төн ночь
төнгө ночной
төндә ночью
төнөн ночью
төньяҡ север
төньяҡ-көнбайыш северо-запад
төньяҡ-көнсығыш северо-восток
төп I дно
төп II основной, главный; коренной
төпһөҙ бездонный
төргәк свёрток
төрки тюрки; тюркский
төркмән туркмен; туркменский
төркөм группа
төрлө разный, разнообразный
төрлөсә по-разному
төрмә тюрьма
төрөк турок; турецкий
төрөксә по-турецки
төрөн-өү закутываться
төр-өү завёртывать; обёртывать; упаковывать
төрт-өү тыкать; толкать
төҫ цвет
төҫлө I цветной
төҫлө II как, как будто, словно
төтөн дым
төш I сон
төш II косточка; семя
төш ваҡыты полдень; обед
төш күреү сновидение
төшкө аш обед
төшкө аш аша-у обедать
төшөнкө опущенный; подавленный
төшөн-өү понять, постигать
төшөнсә понятие
төшөр-өү понижать, опускать; высаживать
төш-өү спускаться, опускаться; сниматься;
тубыҡ колено
тубыҡлан-ыу вставать на колени
туған родственник; родной
туған тел родной язык
тугандар родные
туғанлаш-ыу родниться
туғанлыҡ родство

туған-тыумаса родственники, родня

туғыҙ девять

туғыҙ йөҙ девятьсот

туғыҙынсы девятый

туҙ береста

туҙан пыль

туҙан ултыр-ыу запылиться

туҙанлы пыльный

туҙбаш уж

туҙ-ыу изнашиваться; трепаться

туй свадьба

туйғансы досыта; вдоволь

туйҙыр-ыу кормить, накормить

туйын-ыу 1) питаться; 2) наедаться

туй-ыу наедаться, насыщаться

туҡ сытый

туҡлан-ыу питаться

туҡмас лапша

туҡма-у бить

туҡтал-ыу остановиться

туҡталыш остановка

туҡта-у остановиться; прекращаться

туҡтауһыҙ непрестанно

туҡһан девяносто

туҡһанынсы девяностый

туҡыма ткань

туҡыусы ткач(иха)

тулайым 1) общий, валовой; 2) оптовый; 3) оптом

тулҡын волна

тулҡынлан-ыу волноваться

тултырма варёная колбаса с ливером и крупой

тултыр-ыу наполнять, заполнять

тулы полный

тул-ыу наполняться, исполниться

тулыһынса полностью

тумыртҡа дятел

тун шуба

туна-у обдирать, сдирать, драть

туң мёрзлый, мороженый

туң май сало

туңдырма мороженое

туң-ыу замерзать, застывать

туп I мяч

туп II орудие, пушка

тупаҫ 1) тупой, ненаточенный; 2) грубый, невежливый

тупаҫлыҡ грубость

тупла-у собирать, сосредоточивать; копить

тупраҡ почва, земля

тура прямой

тура кил-еү совпадать

тура телмәр прямая речь

тура һүҙле прямой, откровенный

турала о, об, обо

туранан прямиком, прямо

туранан-тура непосредственно, прямо
тура-у крошить, разрезать, разрубать
тураһында о, об, обо
турғай воробей
тут ржавчина, пигментация
тутыйғош попугай
тутыҡ ржавчина; ржавый
түбә крыша
түбән низкий, низ, нижняя часть
түбәнге нижний
түбәнгә вниз
түбәндә внизу
түбәндәге следующий; нижний
түбәндән снизу
түбәнлек низость, подлость
түбәтәй тюбетейка
түгел не, нет
түг-еү (түк-) лить, выливать; высыпать
түҙемле терпеливый
түҙ-еү терпеть; выдерживать
түлә-ү платить; расплачиваться
түләүле платный
түләүһеҙ бесплатный
түңәрәк круглый, полный; кружок
түр почётное место
түрә начальник, чиновник
түтәл грядка
түшәк постель
түшәм потолок
тығыҙ тесный, тугой, плотный
тығыл-ыу соваться; лезть; застревать
тығ-ыу (тыҡ-) совать, втыкать, затыкать
тыйнаҡ скромный; сдержанный
тый-ыу запрещать
тыҡрыҡ переулок
тылсымлы волшебный
тымау насморк
тын I дыхание
тын II тихий, спокойный
тын юлдары дыхательные пути
тынғыһыҙ беспокойный
тынлыҡ тишина, покой
тынсыу душный
тыныс спокойный
тыныс йоҡо спокойной ночи
тынысландыр-ыу успокаивать
тыныслыҡ 1) покой, спокойствие; 2) мир
тын-ыу утихать, затихать
тыныш билдәләре знаки препинания, пунктуация
тыңла-у слушать, слушаться
тыңлаусан послушный
тыңлаусы слушатель

тырма грабли

тырма-у бороновать; сгребать

тырнаҡ ноготь; коготь

тырна-у царапать

тырыз короб из бересты

тырыш старательный, прилежный

тырышлыҡ усердие, старание

тырыш-ыу стараться

Тыуған ил Родина

тыуған көн день рождения

тыуған-үҫкән родной

тыуҙыр-ыу рождать, рожать, создавать

тыумыштан от рождения, от роду

тыуып-үҫкән отчий

тыуыу рождение

тыу-ыу рождаться; возникать

тыш I 1) наружная сторона; обложка; переплет; 2) двор

тыш II кроме, сверх

тышҡы внешний, наружный

тә тоже, также

тәбиғәт природа

тәбиғи естественный

тәбриклә-ү поздравлять

тәбәнәк низкий, низкорослый

тәгәрлә-ү катиться

тәгәрмәс колесо

тәғлимәт учение

тәғәйен предназначенный, определенный

тәҙрә окно

тәжрибә опыт

тәжрибәле опытный

тәҡдим предложение

тәҡдим ит-еү предлагать

тәкә: **кәзә тәкәһе** козёл, **һарыҡ тәкәһе** баран

тәкәббер высокомерный

тәлгәш кисть, гроздь

тәм вкус

тәмле вкусный

тәмһеҙ невкусный

тәмәке табак, курево

тәмәке тарт-ыу курить

тән тело

тәнҡит критика

тәнҡит ит-еү критиковать

тәнәфес перерыв

тәңкә 1) рубль; 2) чешуя

Тәңре Бог, Всевышний

тәпке мотыга

тәрбиә воспитание

тәрбиәле 1) воспитанный; 2) ухоженный

тәрбиәлә-ү воспитывать

тәрбиәсе воспитатель

тәре крест

тәржемә перевод

тәржемәсе переводчик

тәрилкә тарелка

тәртип порядок

тәртипле дисциплинированный, воспитанный

тәртипһеҙ невоспитанный, беспорядочный

тәртә оглобля

тәрән глубокий

тәрәнлек глубина

тәүбә покаяние, исповедь, раскаяние

тәүге первый

тәүлек сутки

тәүәккәл решительный

тәьмин ит-еү обеспечивать; снабжать

тәьҫир влияние, воздействие

тәьҫир ит-еү влиять, воздействовать

тәьҫорат впечатление

У

убырлы ҡарсыҡ баба-яга

уға ему, ей

уҙған прошлый, прошедший

уҙған йыл прошлый год, в прошлом году

уҙ-ыу 1) проходить, проезжать; 2) протекать; 3) миновать

ужым озимь, озимый

уй мысль

уйғыр уйгур; уйгурский

уйламағанда неожиданно

уйлап таб-ыу (тап-) придумать; изобрести

уйлап табыусы изобретатель

уйла-у думать

уймаҡ напёрсток

уйна-у играть

уйын игра

уйынсыҡ игрушка

уҡ I стрела

уҡ II же, сразу же

уҡлау скалка

уҡымышлы образованный, интеллигентный

уҡып сығ-ыу (сыҡ-) прочитать

уҡыт-ыу обучать

уҡытыусы учитель, преподаватель

уҡы-у читать; учиться

уҡыу чтение; учёба

уҡыу йорто учебное заведение

уҡыусы ученик; читатель

ул I он (она, оно); тот, та, то, те

ул II сын

ул ваҡытта в то время

улай так; этак, эдак

улайһа в таком случае; если так

улар они

уларға им

уларҙа у них

уларҙан от них

уларҙы их
уларҙыҡы их
уларҙың их
уларса по их мнению
ултырғыс стул
ултырт-ыу сажать; ставить
ултыр-ыу сидеть, садиться
ултырыш заседание
умарта улей
умарталыҡ пасека
умартасы пчеловод
умрау һөйәге ключица
умырзая подснежник
умыртҡа позвоночник
ун десять
ун алты шестнадцать
ун бер одиннадцать
ун биш пятнадцать
ун дүрт четырнадцать
ун ете семнадцать
ун ике двенадцать
ун өс тринадцать
ун туғыҙ девятнадцать
ун һигеҙ восемнадцать
унан от него, от неё; оттуда
унда у него, у неё; там
ундай такой
уны его, её
уныҡы его, её
унынсы десятый
уның его, её
уныңса по его мнению
уң I правый; лицевой
уң II удачный
уңай 1) положительный, удобный; 2) случай, повод
уңайлы удобный
уңайлыҡ удобство
уңайһыҙлан-ыу стесняться, смущаться
уңайһыҙла-у беспокоить, тревожить
уңға направо
уңған 1) расторопный, дельный; 2) трудолюбивый
уңда направо, справа
уңдан справа
уң-ыу I уродиться, созреть; удаваться
уң-ыу II линять, выгорать
уңыш урожай
уңыш ҡаҙан-ыу добиться успеха
уңышлы успешный, урожайный
ураҙа ураза (мусульманский пост)
ураҙа байрамы праздник уразы
ураҙа тот-оу поститься, соблюдать пост
ураҡ серп
урам улица
ура-у мотать, наматывать, обматывать; обходить
урла-у красть, воровать

урман лес
урман ҡарауылсыһы лесник
урман ҡырҡыусы лесоруб
урман хужалығы лесное хозяйство
урмансы лесник
урта середина
урта йәштәге средних лет
уртаҡ общий
уртаҡ ҡылым инфинитив
уртала на середине
урталай надвое
уртансы средний
уртаса средний; посредственный
уртаһында в середине, в центре
урын место, местность
урынбаҫар заместитель
урында на месте
урын-ер 1) место, местность; 2) постель
урынлаш-ыу устраиваться; располагаться; помещаться
урынлы уместный
урынһыҙ неуместный
урынына на место
урып-йыйыу уборка
урып-йый-ыу убирать, жать, косить
ур-ыу жать
ус ладонь; горсть
усаҡ очаг
услап горстями, пригоршнями
уҫаҡ осина, осиновый
уҫал злой
уҫаллыҡ зло, злость
ут огонь
утар хутор, усадьба
ута-у полоть
утрау остров
утыҙ тридцать
утыҙынсы тридцатый
утын дрова
уян-ыу просыпаться
уят-ыу будить

Ү

үб-еү целовать
үбеш-еү целоваться
үгеҙ бык
үгәй неродной
үгәй атай отчим
үгәй бала неродное дитя
үгәй әсәй мачеха
үгәй инә үләне мать-и-мачеха
үгәй ҡыҙ падчерица
үгәй ул пасынок
үҙ свой; сам
үҙ аллы самостоятельно
үҙ ваҡытында своевременно

үҙ һүҙле упрямый; настойчивый
үҙ-ара взаимно, обоюдно
үҙгәреш изменение, перемена
үҙгәрт-еү менять, изменять
үҙе он сам, она сама, оно само; сам по себе
үҙем я сам, я сама
үҙенсә по-своему
үҙенсәлек особенность; своеобразие
үҙең ты сам, ты сама
үҙешмәкәр самодеятельный
үҙҡиммәт себестоимость
үҙәк центр
үҙән долина, русло
үзбәк узбек; узбекский
үк же, сразу же
үкенес раскаяние, сожаление
үкен-еү каяться, сожалеть
үкер-еү 1) реветь, рычать; 2) рыдать
үксә каблук; пятка
үкһе-ү громко плакать, рыдать
үле мёртвый
үлек покойник, мертвец
үлем смерть
үл-еү умереть
үлсәм размер; мера
үлсәү весы
үлсә-ү мерить; взвешивать
үлтер-еү убивать
үлтереүсе убийца
үлән трава
үңәс горло
үпкә I лёгкое, лёгкие
үпкә II обида
үпкәсел обидчивый
үр подъем; высота
үрел-еү тянуться, стремиться
үр-еү I плести; вить
үр-еү II прорастать
үрмәксе паук
үрмәлә-ү лезть вверх
үрнәк образец
үрсем приплод, расплод
үрсет-еү разводить, размножать, выращивать
үрсе-ү размножаться; плодиться
үрә прямо; торчком
үс месть
үҫемлек растение; растительный
үҫ-еү расти; вырастать; развиваться
үҫеш развитие; рост; сдвиг
үҫмер подросток
үҫтер-еү растить, выращивать; развивать
үт желчь
үтек утюг
үтеклә-ү гладить
үтенес просьба, ходатайство

үтен-еү просить, умолять
үт-еү проходить, пролегать; миновать
үткер острый; бойкий; пронизывающий
үткән прошлый, прошедший
үткән заман прошедшее время
үткәр-еү проводить; пропускать
үтмәҫ тупой
үтәлеш выполнение
үтә-ү исполнять, выполнять

Ф

фажиғә трагедия
файҙа польза, выгода
файҙалы полезный, прибыльный
файҙаһыҙ бесполезный, невыгодный, напрасный
фараз предположение, гипотеза
фараз ит-еү предполагать, представлять
фарсы перс; персидский
фатир квартира
фатир хаҡы квартирная плата
фекер мысль, идея
фекер алыш-ыу обменяться мнениями
фекер-ләү мыслить, размышлять
фил слон
фирҡә партия
фирүзә бирюза
фәҡир бедный, убогий
фәҡәт только, лишь
фәлсәфә философия
фән наука
фәнни научный
фәрештә ангел

Х

хазина клад; сокровище
хайуан животное; скот
хайуандар донъяһы мир животных
хакимиәт власть; администрация
хаҡ I правильный, истинный
хаҡ II право
хаҡ III плата; цена, стоимость
хаҡлы 1) законный; 2) правый, справедливый
хаҡта о, об
хаҡында о, об
халыҡ народ
халыҡ ижады народное творчество, фольклор
халыҡ-ара международный

ханлыҡ ханство
ханым ханум, госпожа
хас присущий, свойственный
хат письмо
хат ташыусы почтальон
хата ошибка
хата яһа-у сделать ошибку
хатта даже
хеҙмәт труд
хеҙмәт ит-еү служить
хеҙмәткәр служащий; сотрудник
хеҙмәтсе слуга
хеҙмәттәш коллега, сослуживец
хикәйә рассказ
хис чувство, эмоция
хисап счет, расчет
Хоҙай Бог, Господь
хоккейсы хоккеист
хоҡуҡ право
хоҡуҡи правовой
холоҡ характер, нрав
холоҡһоҙ несдержанный, дурной
хосуси частный
хосуси милек частная собственность
хосусилаштырыу приватизация
хөкөм приговор
хөкөм итешеү судиться
хөкүмәт правительство
хөрмәт уважение, почёт
хөрмәт ит-еү уважать
хөрмәтле уважаемый
хужа хозяин
хужалыҡ хозяйство
хужаһыҙ безхозный; беспризорный
хупла-у одобрять
хур булы-у осрамиться
хурлыҡ позор; срам; унижение
хуш прощай; до свидания
хуш еҫле ароматный
хуш килдегеҙ добро пожаловать
хушлаш-ыу прощаться
хушығыҙ до свидания, прощайте
хыял мечта, фантазия
хыяллан-ыу мечтать, фантазировать
хыянат предательство, измена
хәбәр весть, известие
хәбәр ит-еү сообщать, извещать
хәбәрҙар осведомлённый
хәбәрсе корреспондент; вестник
хәбәрһеҙ без вести
хәҙер сейчас, теперь
хәҙерге современный, настоящий
хәҙерге заман настоящее время; современность
хәҙергә пока

хәйер милостыня, подаяние
хәйер һора-у попрошайничать
хәйерле благополучный, счастливый, добрый
хәйерле иртә доброе утро
хәйерле кис добрый вечер
хәйерле көн добрый день
хәйерле сәғәттә в добрый час
хәйерле юл счастливого пути
хәйерлегә булһын пусть всё будет хорошо
хәйерсе нищий
хәйерселек нищета
хәйлә хитрость
хәйләкәр хитрый
хәҡиҡәт истина, правда
хәл положение, состояние; обстоятельство, случай
хәл бел-еү справиться о состоянии
хәл ит-еү решить
хәл ҡылым деепричастие
хәлүә халва
хәлһеҙ слабый, немощный
хәләл ефет супруг, супруга
хәрби военный
хәреф буква
хәреф таны-у уметь читать
хәрәкәт движение, действие
хәсрәт печаль, горе
хәстәхана больница
хәтер память
хәтергә төшөр-өү вспоминать, напоминать
хәтерҙә тот-оу помнить
хәтерҙән сыҒ-ыу (сыҡ-) забыть
хәтерлә-ү помнить; вспоминать
хәтирә воспоминание
хәтлем до
хәтәр опасный

Һ

һабаҡ I стебель, ботва
һабаҡ II урок
һабаҡташ одноклассник
һабан плуг; пахота
һабан һөр-өү пахать плугом
һабантуй сабантуй
һабантурғай жаворонок
һабын мыло
һағыҙ сера; смола; жвачка
һағыҙаҡ оса
һағын-ыу тосковать
һағыш тоска, грусть
һаҙ болото
һаҙлыҡ болото
һай мелкий
һайлап ал-ыу отобрать

һайлау выборы
һайла-у выбирать; избирать
һайлау алды предвыборный
һайлаусы избиратель
һайра-у петь
һайын каждый раз
һайыҫҡан сорока
һаҡ I осторожный, бдительный
һаҡ II охрана, пост
һаҡал борода
һаҡау косноязычный, картавый
һаҡлап ҡал-ыу уберечь
һаҡлау охрана
һаҡла-у хранить, сохранять; беречь; оборонять
һаҡлыҡ осторожность; сберегательный
һаҡсы охранник, сторож
һаҡсыл экономный, бережливый
һал плот
һалам солома
һалҡын холод; холодный
һалҡын ҡорал холодное оружие
һалҡын тей-еү простудиться
һалҡынса прохладный; прохладно
һалма лапша
һалым налог
һалым һал-ыу обложить налогом
һал-ыу класть,засыпать; наливать; снимать
һаман всё ещё
һан I число; количество
һан II имя числительное
һана-у считать
һандуғас соловей
һандыҡ сундук
һаңғырау глухой
һаңғырау бәшмәк дождевик
һаңғырау тартынҡы глухой согласный
һап черенок, рукоятка
һапла-у вдевать нитку; насаживать черенок
һарай дворец, замок; сарай
һаран жадный, скупой
һарғай-ыу желтеть
һары жёлтый
һары май топлёное масло
һары мәтрүшкә зверобой
һарыҡ овца
һарыҡ аҙбары овчарня
һарыҡ бәрәсе ягнёнок
һарыҡ ите баранина
һарыҡ тиреһе овчина
һарыҡ тәкәһе баран
һарымһаҡ чеснок
һаҫыҡ вонючий
һаҫы-у тухнуть, портиться
һаташ-ыу бредить
һатып ал-ыу покупать

һатып алыусы покупатель

һат-ыу продавать; предавать

һатыусы продавец

һау здоровый

һауа воздух; погода

һауа торошо прогноз погоды

һаубуллашыу прощание

һаубуллаш-ыу прощаться

һаулыҡ здоровье

һаулыҡ һаҡлау здравоохранение

һаумы(һығыҙ) здравствуй(те)

һау-сәләмәт жив-здоров; живой-невредимый

һауым удой

һауыт посуда

һауыт-һаба посуда

һауыу доить

һеҙ вы

һеҙгә вам, к вам

һеҙҙе вас

һеҙҙеке ваш

һеҙҙең ваш

һеҙҙеңсә по-вашему

һеҙҙә у вас

һеҙҙән от вас

һелкен-еү шататься, шевелиться; трястись

һелке-ү махать, качать

һелтә-ү махать, размахивать

һеләүһен рысь

һеңер жила

һеңле младшая сестра

һепер-еү мести, подметать

һепертке метла; веник

һеркә уксус

һиб-еү (һиб-) сыпать, посыпать; поливать

һибәлә-ү моросить

һигеҙ восемь

һигеҙ йөҙ восемьсот

һигеҙ йыллыҡ восьмилетний

һигеҙенсе восьмой

һиҙел-еү ощущаться, чувствоваться, замечаться

һиҙен-еү чувствовать; догадываться

һиҙ-еү чувствовать, ощущать; догадываться

һиҙмәй ҡал-ыу не заметить

һикереп мен-еү вскочить

һикереп төш-өү спрыгнуть

һикереү прыжок

һикер-еү прыгать

һикһән восемьдесят

һикһәненсе восьмидесятый

һимеҙ жирный; полный, толстый

һимер-еү поправляться, полнеть

һин ты

һинд индиец; индийский

һиндә у тебя

hине тебя
hинеке твой
hинең твой
hинеңсә по-твоему
hинән от тебя
hиңә тебе
hипкел веснушки
hирәк редкий
hис бер никакой
hис кайҙа нигде, никуда
hис кайҙан ниоткуда
hис касан никогда
hис кем никто
hис ниндәй никакой
hис нисек никак
hис hүҙhеҙ беспрекословно
hис шикhеҙ несомненно
hоҡлан-ыу восхищаться; восторгаться
hоло овёс
hоло буткаhы овсяная каша
hоло ярмаhы овсяная крупа
hорау вопрос; просьба
hора-у спрашивать; просить
hорау ал-ыу допрос
hоро серый
hөжүм наступление, нападение
hөжүм ит-еү нападать, атаковать
hөҙ-өү I бодать
hөҙ-өү II цедить
hөҙәк пологий; покатый
hөйгән любимый
hөйкөмлө обаятельный, симпатичный
hөйләм предложение
hөйләп бир-еү рассказать, изложить
hөйлә-ү говорить; рассказывать
hөйләү теле разговорный язык
hөйләүсе говорящий
hөйләш говор
hөйләшеү договор, переговоры; разговор
hөйләш-еү разговаривать; договариваться
hөйөклө любимый; милый
hөйөнсө вознаграждение (за радостную весть)
hөйөнөс радость
hөйөнөслө радостный
hөйөн-өү радоваться
hөйөү любовь
hөй-өү любить
hөйрә-ү тянуть, тащить, волочить
hөйәк кость
hөйәл-еү прислоняться
hөйә-ү прислонять, подпирать
hөлгө полотенце
hөнәр ремесло, промысел
hөнәрсе ремесленник; мастер
hөрмә сурьма

һөрөм копоть
һөр-өү I пахать
һөр-өү II высылать; выгонять
һөрт-өү вытирать; мазать
һөт молоко
һөт һауыты молочница
һөт өҫтө сливки
һөт теше молочный зуб
һуған лук
һуғ-ыу (**һуҡ-**) ударять, бить
һуғыш война, битва, сражение; драка
һуғышсы воин, боец
һуҙынҡы гласный
һуҙ-ыу тянуть; протягивать, затягивать
һуйыр глухарь
һуйы-у резать
һуҡмаҡ тропинка
һуҡыр слепой
һуҡыр сысҡан крот
һуҡыр эсәк слепая кишка, аппендикс
һуҡырай-ыу слепнуть
һул левый
һулаҡай левша
һула-у дышать
һулға налево
һулда налево, слева
һулдан слева
һум I рубль
һум II цельный, сплошной
һуң I поздно
һуң II после
һуңғы последний; заключительный
һуңла-у опаздывать
һуңынан после
һурпа бульон
һушһыҙ без сознания
һүген-еү ругаться, браниться
һүҙ слово
һүҙ ал-ыу брать слово
һүҙ байлығы лексическое богатство, лексикон
һүҙ башла-у завести разговор
һүҙ башы предисловие
һүҙ бир-еү дать слово
һүҙ уйнатыу игра слов
һүҙлек словарь
һүҙмә-һүҙ дословно
һүҙсән разговорчивый
һүҙьяһалыш словообразование
һүлпән вялый, медлительный
һүн-еү угасать, потухать
һүрәт рисунок; изображение, снимок
һүрәт төшөр-өү рисовать
һүрәтлә-ү изображать
һүт-еү пороть, распарывать; расплетать
һыбыҙғы свисток
һығ-ыу выжимать
һыҙған-ыу засучивать
һыҙғыр-ыу свистеть

һыҙла-у ныть, болеть; ломить
һыҙлауыҡ чирей, фурункул
һыҙыҡ черта, линия, тире
һыҙыҡса чёрточка, дефис
һыҙым чертёж
һыҙ-ыу чертить, разлиновывать
һый угощение; пир
һыйла-у угощать
һый-хөрмәт угощение, застолье
һыйыр корова
һыйыр аҙбары коровник
һыйыр ите говядина
һыла-у мазать, обмазывать; массировать
һылыу красивый, пригожий
һымаҡ как, как будто, словно
һын туловище, стан; образ, фигура
һынау испытание, проверка; экзамен
һына-у испытывать, проверять
һындыр-ыу ломать
һынлы сәнғәт изобразительное искусство
һыныҡ 1) кусок, ломоть, обломок; 2) сломанный
һын-ыу ломаться, переламываться
һыңар один (из двух парных предметов)
һыр I резьба, резной узор
һыр II морщина
һыра пиво
һыу вода
һыу баҫыу наводнение
һыу башы исток
һыу буйы прибрежье
һыу ин-еү купаться
һыу инәһе водяной
һыу һиб-еү (**һип-**) поливать
һыуһа-у испытывать жажду, хотеть пить
һыуыҡ холод, мороз
һыуын-ыу остыть
һыуытҡыс холодильник
һәйбәт хороший
һәйкәл памятник
һәләк бул-ыу погибнуть, умереть
һәләтле способный
һәм и
һәммә весь, каждый
һәнәк вилы
һәр каждый
һәр бер каждый
һәр ваҡыт всегда, постоянно
һәр ҡайҙа везде, всюду
һәр ҡайһы каждый из них
һәр кем каждый, всякий, любой
һәр төрлө всякий, разнообразный

һәр хәлдә во всяком случае
һәр яҡлап всесторонне
һәүәҫкәр самодеятельный

Ш

шағир поэт
шағирә поэтесса
шаҙра рябой
шайтан чёрт, бес, дьявол
шайтан таяғы чертополох
шаҡмаҡ кубик; клетка
шаҡмаҡлы в клетку; пилёный
шаҡтай довольно, заметно
шаҡшы поганый, мерзкий, гадкий
шалҡан репа
шалтыра-у звенеть, звякать, греметь
шарт условие
шартлау взрыв
шартла-у трескаться, лопаться; взрываться
шаршамбы среда
шаршау занавеска
шат радостный
шатлыҡ радость
шатлыҡлы радостный
шау-шыу шум, шумиха
шахматсы шахматист
шаһит свидетель
шаш-ыу беситься
шаян шутливый, озорной
шаяр-ыу шутить, шалить, баловаться
шелтә 1) выговор; 2) упрёк
шеш опухоль, шишка, нарыв
шеш-еү пухнуть, опухать
шешә бутылка
шиғриәт поэзия
шиғыр стихотворение
шик подозрение
шикелле как, как будто, словно
шикле подозрительный
шикәйәт жалоба
шиң-еү вянуть, увядать
шифа исцеление; лекарство
шифахана санаторий
шишмә родник, ключ
шишәмбе вторник
шом опасение, тревога
шомло тревожный
шөбһә сомнение, подозрение
шөрөп шуруп
шуға күрә поэтому
шуҡ шаловливый, озорной
шул тот, та, то
шул арала тем временем
шул арҡала из-за
шул ваҡытта в это время
шул кәрәк так и надо
шул ҡәҙәр настолько
шул сәбәпле из-за

шулай так
шулай уҡ также
шулаймы ни разве, неужели
шулар те
шунан оттуда; потом, затем
шунда там; туда
шундағы тамошний
шундай такой
шунлыҡтан поэтому
шүрәле шурале, леший
шығрым тулы битком набито
шыйыҡ жидкий
шыҡһыҙ невзрачный, неприглядный
шылтырат-ыу звонить
шылтыра-у 1) бренчать, звякать; 2) звонить
шыма гладкий
шырпы спички
шыршы ель, ёлка
шыршы байрамы ёлка (праздник)
шытырла-у трещать
шыт-ыу прорастать, пускать ростки
шыу-ыу скользить; катиться
шәжәрә родословная
шәкәр сахар
шәл шаль
шәльяулыҡ платок (большой)
шәмбе суббота
шәмәхә фиолетовый
шәп быстрый; быстро
шәрбәт шербет; сладости
шәреҡ восток
шәриғәт шариат
шәрә голый
шәүлә изображение, силуэт, отблеск
шәфҡәт туташы сестра милосердия, медсестра
шәфҡәтле милосердный; доброжелательный
шәфәҡ заря (вечерняя)
шәхес личность
шәхси личный
шәшке норка

Ы

ығы-зығы суматоха
ыҙан межа
ыҙғыш раздор, ссора
ыҙғыш-ыу ссориться, поссориться
ыласын сокол
ылыҫ хвоя
ым жест; мимика; знаки
ымлыҡ междометие
ыңғыраш-ыу стонать
ынйы жемчуг
ынйы сәскә ландыш
ырғыт-ыу бросать, кидать
ырҙын гумно, ток

ырым примета, средство

ырыу род

ыҫҡын-ыу срываться; отцепляться

ысул способ, приём, метод

ысыҡ роса

ысын действительный, истинный, настоящий

ысын күңелдән от всей души, искренне

ысынбарлыҡ действительность, реальность

ысынлап та на самом деле, действительно

ыҫ дым, копоть

ыҫланған копчёный

ыҫла-у коптить

ыҫмала смола

ыҫпай опрятный, аккуратный

ыҫылда-у шипеть

ыуылдырыҡ икра

ыу-ыу тереть; растирать

ышаныс вера, доверие; надежда

ышаныс ҡағыҙы доверенность

ышаныу поверье

ышан-ыу верить; надеяться, убеждаться

ышҡы-у тереть

ыштан штаны

ышыҡ укрытие, прикрытие

Э

эҙ след

эҙлә-ү искать

эҙһеҙ бесследно

эйе да

эйел-еү наклоняться, нагибаться

эй-еү клонить, наклонять

эйә хозяин, владелец; подлежащее

эйәк подбородок

эйәләш-еү привыкать

элгес вешалка

элек прежде, раньше

элекке прошлый, прежний

элеккесә по-прежнему

электән с давних пор

элемтә связь

элемтә бүлеге отделение связи

эләг-еү (**эләк-**) цепляться; попадать; доставаться

эләктер-еү зацеплять; подцеплять; захватывать

энә иголка; спица; хвоя

энәғараҡ стрекоза

энәлек боярышник

эңер вечерние сумерки

эре крупный

эремсек творог

эрен гной

эре-ү творожиться, свёртываться

эс живот; внутренность

эс бошорғос скучный; монотонный
эсемлек напиток
эсенән в душе; про себя
эсер-еү поить
эс-еү пить; выпивать
эске внутренний
эскесе пьяница, алкоголик
эскәмйә скамья
эслек подкладка
эстән про себя; изнутри
эсәк кишка
эҫе горячий, жаркий; жарко
эҫкерт скирда
эҫкәк пинцет
эт пёс; собака
эт-еү толкать
эш работа
эш көнө рабочий день
эш ҡағыҙҙары деловые бумаги
эш хаҡы заработная плата
эшҡыуар предприниматель
эшлекле деловой, деятельный
эшлекһеҙ бездельник, лодырь; неспособный к работе
эшләпә шляпа
эшлә-ү работать, трудиться; делать
эшмәкәр деятель
эшсе рабочий
эшсән трудолюбивый, работящий
эшһеҙ безработный

Ә

ә а (союз)
әбей старуха; тётя
әбейҙәр сыуағы бабье лето
әгәр если
әҙ мало
әҙер готовый
әҙерлек подготовка; готовность
әҙерлә-ү готовить; приготовить
әҙип писатель, литератор
әҙәби литературный
әҙәбиәт литература
әҙәбиәтсе литератор, литературовед
әҙәм человек
әҙәп учтивость, вежливость
әҙәпле воспитанный, вежливый
әҙәпһеҙ невоспитанный, невежливый
әжер вознаграждение
әжәл смерть
әйбер вещь
әйҙә айда

әйләндер-еү вертеть; переворачивать; превращать

әйлән-еү вертеться; поворачиваться; превращаться

әйтем поговорка; фраза, изречение

әйтерһең будто, как будто, словно

әйт-еү говорить, сказать

әкиәт сказка

әкрен медленный; медленно

әлбиттә конечно

әле сейчас; пока

әлегә пока

әлифба азбука, букварь

әллә I или, либо; то ли, то ли

әллә II разве

әллә кем кто-то

әллә күпме сколько-то

әллә ҡайҙа где-то

әллә ҡайһы какой-то

әллә ҡасан давно

әллә нимә что-то

әллә ниндәй какой-то

әллә нисек как-то

әллә нисә сколько-то

әммә но, однако

әңгәмә беседа, разговор

әрем полынь

әрлә-ү ругать, бранить

әрне-ү болеть, ныть, щемить

әрсе-ү очищать, чистить

әрһеҙ беззастенчивый, неприхотливый

әрәм напрасно, зря

әрәм ит-еү тратить понапрасну

әрәмтамаҡ дармоед, тунеядец

әрәмә урёма

әсбап пособие, принадлежность

әсе кислый, горький

әсет-еү квасить, заквашивать

әсе-ү киснуть; бродить

әсир пленный; пленник

әсә мать

әсәй мама, мать

әҫәр произведение

әтәс петух

әүлиә святой; предсказатель

әүәл прежде, раньше; сначала

әфлисун апельсин

әфәнде господин

әхлаҡ мораль, нравственность

әһәмиәт значение, важность

Ю

юғалт-ыу терять, утрачивать

юғал-ыу теряться, исчезать, пропадать

юғары высокий, возвышенный

юғарыға вверх

юғарыла наверху

юғарынан сверху

юғиһә иначе

юйғыс резинка, ластик

юҡ нет, не имеется

юҡ бул-ыу исчезать

юҡ ит-еү уничтожать, ликвидировать

юҡҡа напрасно, зря

юҡҡа сыға-ыу (сыҡ-) исчезать, пропадать

юҡһа иначе

юл дорога, путь

юл бир-еү уступать

юл ыңғайында по пути, по дороге

юлбарыҫ тигр

юлсы путник

юрамал специально

юра-у толковать, предсказывать

юрған одеяло (стёганое)

юридик юридический

юртаҡ рысак

юрый нарочно, преднамеренно

Я

ябалаҡ сова

ябыҡ I закрытый

ябыҡ II худой

ябын-ыу накрываться, покрываться; надевать, одевать

яб-ыу (яп-) закрывать, покрывать; запирать

яғымлы ласковый, нежный, приветливый

яғ-ыу I растапливать, топить

яғ-ыу II мазать

яғыулыҡ топливо

яҙ весна

яҙ көнө весной

яҙғы весенний

яҙма письменный

яҙмыш судьба, участь

яҙыл-ыу записываться, подписываться

яҙын весной

яҙыу письмо, письменность

яҙ-ыу I писать

яҙ-ыу II расправлять; сбивать

яҙыусы писатель

яза кара, наказание

яза бир-еү наказать

яй лад, порядок

яйла-у налаживать, регулировать

яйлы удобный, благоприятный
яйһыҙ неудобный
яҡ сторона, край
яҡа воротник
яҡла-у защищать, заступаться
яҡташ земляк
яҡты светлый, яркий, ясный
яҡтылыҡ свет, освещение
яҡтыр-ыу светать, светлеть, сиять
яҡут I яхонт
яҡут II якут; якутский
яҡшы хороший
яҡшылыҡ добро; благодеяние
яҡын близкий; близко
яҡынай-ыу приближаться
яҡында вблизи, поблизости
яҡындан близко
яҡынса приблизительный, примерный
яҡын-тирә вокруг, окрестность
ял I отдых; выходной
ял II грива
ял ит-еү отдыхать
яла клевета
ялағай подхалим, подлиза
ялан поле
яланғас голый, обнаженный, нагой
яла-у лизать, облизывать
ялбар-ыу умолять, просить
ялған ложь, неправда
ялғанла-у лгать, врать
ялғансы лжец, лгун
ялғау окончание
ялға-у присоединять, соединять
ялҡау ленивый
ялҡын пламя, жар
ялла-у нанимать
ялтырауыҡлы блестящий, глянцевый
ялын-ыу умолять, упрашивать
яман плохой
яман шеш рак
яманат дурная слава
яманһыу тоскливо, грустно
яма-у латать, нашивать
ямғыр дождь
ямғырлы дождливый
янау угроза
яна-у угрожать, грозить
янғын пожар
янғын һүндереүсе пожарник
яндыр-ыу сжигать, зажигать
януар дикий зверь
янъял скандал
янына к; ко
янында у, около, возле
ян-ыу гореть

яңаҡ щека
яңаҡ һөйәге челюсть
яңғыҙ одинокий
яңғыҙлыҡ одиночество
яңғырау тартынҡы звонкий согласный
яңы новый
яңылыҡ новость
яңылыш ошибочный
яңылышлыҡ ошибка
яңылыш-ыу ошибаться
яңыр-ыу обновляться, возрождаться
яңыса по-новому
япраҡ лист
япраҡ яр-ыу распускать листья
яр берег
яра рана
ярай ладно, хорошо; можно
яраҡһыҙ негодный
яралан-ыу быть раненым, пораниться
яралы раненый
ярамай нельзя
яран герань
ярар ладно
яратыу любовь
ярат-ыу I любить
ярат-ыу II создавать, творить
яра-у годиться; соответствовать, подходить
ярҙам помощь
ярҙам ит-еү помогать
ярҙамсы помощник
ярҙамсыл отзывчивый
ярлы бедный
ярма крупа
ярты половина
яртылаш наполовину, пополам
яры плёнка; связка
ярыҡ щель; трещина
ярым пол-, полу-; половина
ярымутрау полуостров
ярымшар полушарие
яр-ыу разбивать, раскалывать; колоть
ярыш соревнование
яҫтыҡ подушка
ят чужой, посторонний
ят кеше незнакомец
ятаҡ общежитие
ятла-у заучивать, выучивать наизусть
ят-ыу лежать; ложиться; валяться
яуап ответ
яуап бир-еү отвечать
яуаплы ответственный
яуапһыҙ безответственный
яулыҡ платок
яусы сват; сваха
яуыз злой
яуызлыҡ зло, злость
яуым-төшөм осадки
яу-ыу идти; падать
яфа мука, страдание
яһаҡ ясак, дань
яһалма искусственный
яһа-у делать, изготовлять

КРАТКИЙ РУССКО-БАШКИРСКИЙ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИЙ СЛОВАРЬ

А

ахиллесова пята йомшаҡ урын

Б

без ножа резать бысаҡһыҙ һуйыу
без пяти минут тиҙҙән, оҙаҡламай, бына-бына
без ума бик ныҡ, сиктән тыш
битком набит төйөп тултырылған кеүек
бить баклуши ел ҡыуыу, эт һуғарыу
бок о бок иңгә-иң терәп
больное место ауыртҡан урын, йомшаҡ ер
бросать слова на ветер һүҙҙе елгә ташлау
бросаться в глаза күҙгә ташланыу
бубнить под нос ауыҙ эсендә бутҡа бешереү
буря в стакане воды юҡтан оло ғауға сығарыу; бушҡа ҡабыҡ туҡмау

В

в двух словах бер һүҙ менән әйткәндә
в двух шагах ике аҙымда
в один голос бер тауыштан
в подмётки не годится тырнаҡ осона ла тормай
в пух и прах пыр туҙҙырыу

валить с ног аяҡтан йығыу
валиться из рук ҡулға эш бармау
вариться в собственном соку үҙ ҡаҙанында ҡайнау
вертеться на языке тел осонда тороу
вешать голову башты эйеү
взять быка за рога тотҡан ерҙән һындырыу
взять в руки ҡулға алыу
взять верх еңеү, өҫкә сығыу
взять за душу йөрәккә үтеү, йөрәккә төшөү
взяться за ум аҡылға килеү
видеть на три аршина под землей ер аҫтында йылан көйшәгәнен белеү
видеть насквозь үтәләй күреү
винтиков не хватает йөҙгә берәү тулмаған
вкладывать душу йәнен биреп эшләү
войти в привычку ғәҙәткә инеү
вставлять палки в колеса тәгәрмәскә таяҡ тығыу
встать с левой ноги һул аяҡтан тороу
втирать очки күҙ буяу
входить в положение хәлгә инеү
выбиться из сил хәлдән тайыу
выбросить из головы баштан сығарып ташлау
выйти сухим из воды һыуҙан ҡоро сығыу

Г

гладить по шерсти ыңғайына һыпырыу
глаза на лоб полезли күҙе маңлайына менде, күҙе дүрт булды
глаза на мокром месте балауыҙ һығыу
глаза разбегаются күҙ ҡамашыу
глаза слипаются күҙ йомолоу, йоҡо килеү
глазом не моргнуть күҙ ҙә йоммау

глядеть в могилу бер аяғы ҡәберҙә булыу

гнаться за двумя зайцами ике кәмәнең ҡойроғон тотоу; ике ҡуянды бер юлы атыу

голова на плечах башы бар

гора с плеч елкәнән тау төшкән кеүек булыу

грош цена кәрәге бер тин

гроша ломаного не стоит һуҡыр бер тин тормай

Д

давать маху мах биреү, бирешеү

давать себя знать үҙенең кем икәнлеген күрһәтеү

далеко ходить не надо алыҫтан эҙләргә түгел

два сапога пара бер ҡалыптан һуғылған, ишәй менән ҡушай

делать из мухи слона сүпте сүмәлә итеү, төймәләйҙе дөйәләй итеү

делить шкуру неубитого медведя атмаған айыуҙың тиреһен тунау

дело в шляпе эш бөттө, эш көйлө

держать камень за пазухой асыу тотоу

держать язык за зубами телде тыйыу

держи карман шире тот ҡапсығыңды

днем с огнём көндөҙ сыра яндырыу

до последней капли крови һуңғы тамсы ҡанына тиклем

душа в пятки ушла йөрәк табанға төшөү

Е

ездить верхом елкәгә ултырыу, елкәне кимереү

Ж

ждать не дождаться көтә-көтә көтөк булыу
ждать у моря погоды алма беш, ауыҙыма төш
жевать мочалку ауыҙ эсендә бутҡа бешереү
жить душа в душу иңгә-иң терәп йәшәү

З

за семью замками ете ҡат ер аҫтында
за словом в карман не лезет теле телгә йоҡмай
за тридевять земель Ҡаф тау артында
заблудиться в трёх соснах өс быҙауға кәбәк айыра белмәү
задеть за живое ауыртҡан еренә тейеү
задним умом крепок аҡылы төштән һуң
зарубить на носу ҡолаҡҡа киртеп ҡуйыу
засорять глаза күҙгә төтөн ебәреү
засучив рукава ең һыҙғанып
затаив дыхание тын да алмай
зимой снега не выпросишь ҡырҡһаң, ҡаны сыҡмаҫ
знать как свои пять пальцев биш бармағың кеүек белеү
знать своё место үҙ урыныңды белеү

И

и бровью не ведет ҡолағына ла элмәй
и в грош не ставить һанға һуҡмау
и след простыл һыуға батҡан кеүек
и ухом не ведёт иҫе лә китмәй
иголку негде воткнуть энә төртөр урын юҡ

идти в ногу со временем заман менән бергә барыу, тормоштан ҡалмау
идти на лад яйға һалыныу
идти навстречу ыңғайына килеү
идти своей дорогой үҙ юлы менән барыу
из кожи вон лезть йән көскә тырышыу
изливать душу эсте бушатыу
иметь зуб асыу тотоу, үс һаҡлау
ищи ветра в поле елдәр иҫкән

К

как в воду канул һыуға батҡан кеүек
как в воду опущенный балтаһы һыуға төшкәндәй
как ветром сдуло ай күрҙе, ҡояш алды
как воды в рот набрал ауыҙына һыу уртлағандай
как грибы после дождя ямғырҙан һуң сыҡҡан бәшмәк кеүек
как две капли воды ике тамсы һыу кеүек
как зеницу ока күҙ ҡараһы кеүек
как ни в чём не бывало бер ни булмағандай
как на иголках энә осондағы кеүек
как на ладони ус төбөндәге кеүек
как об стенку горох ҡолағына ла элмәү
как рыба в воде һыуҙағы балыҡ кеүек
как сквозь землю провалился күҙҙән юғалыу
кататься как сыр в масле бал да май эсендә йөҙөү
кот наплакал бик аҙ, тырнаҡ осондай
куда глаза глядят баш һуҡҡан яҡҡа

Л

лизать пятки табанын ялау
лить воду на мельницу тирмәнгә һыу ҡойоу
лить как из ведра күнәкләп ҡойоу
лица нет төҫө ҡасҡан
лицом к лицу йөҙгә йөҙ
лоб в лоб ҡара-ҡаршы
ловить мух ел ҡыуыу
лодыря гонять эт һуғарыу
ломать голову баш ватыу
львиная доля иң күп өлөшө, иң ҙур өлөшө

М

мастер на все руки алтын ҡуллы
махнуть рукой ҡул һелтәү
между двух огней ике ут араһында
между небом и землёй ер менән күк араһы
мелко плавать һай йөҙөү
мотать на ус ҡолаҡҡа киртеп ҡуйыу
мухи не обидит тырнаҡ осо менән дә ҡағылмау

Н

на все четыре стороны дүрт яғың ҡибла
на дороге не валяется аяҡ аҫтында ятмай
на край света ер ситенә
на седьмом небе күктең етенсе ҡатында
наступать на пятки үксәһенә баҫыу

не верить своим глазам үҙ күҙенә үҙе ышанмау
не видеть дальше своего носа танау аҫтынан ары күрмәү
не все дома аҡылға бер төрлө
не лыком шит төшөп ҡалғандарҙан түгел
не покладая рук бил яҙмай
не сомкнуть глаз керпек тә ҡаҡмау
ни жив, ни мёртв ни үле, ни тере түгел
ни кола, ни двора ауыҙын асһа, үпкәһе күренә
ни свет, ни заря таң һарыһынан, ҡара таңдан
ни слуху, ни духу өнө лә, тыны ла юҡ
ноги не будет ике аяғының береһен баҫмау
ноль внимания бар тип тә белмәү
носить воду решетом иләк менән һыу ташыу
носить на руках өрмәгән ергә ултыртмау
нужен как собаке пятая нога кәрәкле кишер япрағы

О

обвести вокруг пальца төп башына ултыртыу, кәкре ҡайынға терәтеү
облить грязью ҡара яғыу
одного поля ягоды икеһе бер ҡалып, бер сыбыҡтан ҡыуылған
оказать медвежью услугу ҡаш төҙәтәм тип, күҙ сығарыу
остаться в дураках төп башына ултырыу
остаться с носом тишек кәмәгә ултырыу
от горшка два вершка итек башындай
от греха подальше бәләһенән баш-аяҡ
отвести глаза күҙ буяу
отвести душу эс бушатыу
откуда ни возьмись күктән төшкәндәй

П

падать духом төшөнкөлөккә бирелеү

палец о палец не ударить ҡыл да ҡыбырлатмау, арҡыры ятҡанды буй һалмау

палка о двух концах таяҡ ике осло

пальцем не тронуть тырнаҡ осо менән дә ҡағылмау

пальцем не шевельнуть ҡыл да ҡыбырлатмау

пальчики оближешь теленде йоторлоҡ

перегибать палку тотҡан ерҙән һындырыу

переливать из пустого в порожнее ҡомдан арҡан ишеү

перемывать косточки энә күҙенән үткәреү

пересчитать ребра иҙмәһен иҙеү; тетмәһен тетеү

пить кровь елеген һурыу; ҡанын эсеү

плевать в потолок бот күтәреп ятыу

плясать под дудку ҡурайына бейеү

по пятам бер аҙым ҡалмай

по уши муйындан

поджать хвост ҡойроҡто ҡыҫыу

подливать масло в огонь утҡа кәрәсин һибеү

подставить ножку аяҡ салыу

показывать пятки табан ялтыратыу

попадать в точку тап өҫтөнә баҫыу

попадать пальцем в небо дуға менән бесән сабыу

после дождичка в четверг ҡыҙыл ҡар яуғас

почем фунт лиха донъяның эсеһен-сөсөһөн татыу

при царе горохе хан заманында

прикусить язык телде тешләү

проглотить пилюлю таш йотоу

прощупывать почву ҡылын тартып ҡарау

прятать концы эҙҙе юйыу

пускать пыль в глаза күҙ буяу

пустить козла в огород кәзәгә кәбеҫтә ҡарауылларға ҡушыу

пуще глаза күҙ ҡараһы кеүек
пятое колесо в телеге артыҡ бүрәнә башы

Р

раз и навсегда әйттем бөттө
разбивать в лепёшку йән көскә тырышыу
развешивать уши ауыҙ асып тыңлау
развязывать язык теле сиселеү
раз-два и обчёлся бармаҡ менән һанарлыҡ
разделывать под орех ҡыҙған табаға баҫтырыу
разжёвывать да в рот класть ауыҙына сәйнәп ҡаптырыу
распускать нюни балауыҙ һығыу; зарланыу
распускать язык тел болғау
рот до ушей ауыҙы ҡолағына етеү
рука не поднимается ҡул бармай
руки не доходят ҡул теймәй
рукой подать ус төбөндә
рыть яму соҡор ҡаҙыу

С

с головой уйти башы менән сумыу
с головы до ног баштанаяҡ
с горем пополам көс-хәл менән
с жиру беситься туйып һикереү
садиться на мель кәмәһе ҡомға терәлеү
садиться на шею елкәһенә менеп ултырыу
сам чёрт ногу сломит шайтан ботон һындырыр
сами с усами төшөп ҡалғандарҙан түгел
сапоги всмятку туҙға яҙмаған

сводить концы с концами осон осҡа ялғау
сгорать со стыда ер тишегенә инерҙәй булыу
седьмая вода на киселе ете ят
семь потов сошло ете ҡат тир сығыу
сердце кровью обливается йөрәккә ҡан һауыу
сизифов труд иләк менән һыу ташыу
сию минуту күҙ асып йомғансы
скатертью дорога ана бара юлың, дүрт яғың ҡибла
слова не идут с языка тел әйләнмәй
сложа руки ҡул ҡаушырып
сломать шею ауыҙ бешеү
сломя голову йән-фарман; уңды-һулды ҡарамай
слюнки текут ауыҙ һыуы ҡойолоу
смазывать пятки ҡойроҡто һыртҡа һалыу; табан ялтыратыу
смотреть в оба күҙҙән ысҡындырмау
смотреть сквозь пальцы бармаҡ аша ҡарау
собаку съел теше ҡойолған; сәсе ағарған
стереть в порошок көлөн күккә осороу
стереть с лица земли ер йөҙөнән һепереп ташлау
стоять на одном месте бер урында тапаныу
стоять на своём үҙенекен итеү
стоять над душой теңкәгә тейеү
стоять одной ногой в могиле бер аяғы ерҙә, икенсеһе гүрҙә
строить воздушные замки ҡомдан арҡан ишеү
схватиться за соломинку һаламға йәбешеү

Т

тащить за уши ҡолағынан тартып йөрөтөү
тёртый калач үтеп сыҡҡан; йылан аяғын киҫкән
толочь воду в ступе бушты юҡҡа ауҙарыу

только пятки сверкают табаны ғына ялтырап ҡалыу

точить зубы теш ҡайрау

тютелька в тютельку теп-теүәл

тянуть жилы елеген һурыу

тянуть за язык һүҙен ауыҙынан тартып алыу

У

у черта на куличах ер ситендә; ете диңгеҙ аръяғында

убивать время юҡты бушҡа ауҙарыу

убивать двух зайцев ике ҡуянды бер юлы атыу

ум за разум заходит баш етмәй

уму непостижимо башҡа һыймай

унести ноги табан ялтыратыу; ҡойроҡто һыртҡа һалыу

уши вянут ҡолаҡҡа ятмаҫ

Ф

филькина грамота буш ҡағыҙ, мәғәнәһеҙ документ

Х

хвататься за голову башты ташҡа бәрерҙәй булыу

хвататься за соломинку һаламға тотоноу

хлебнуть лиха әсеһен-сөсөһөн татыу

хлопать глазами ауыҙ асып тороу

ходить вокруг до около бер урында тапаныу; уратып-суратып һөйләү

хоть бы хны бар тип тә белмәү

хоть глаз выколи күҙгә төртһәң күренмәҫлек
хоть завались эт тубығынан
хоть кол на голове теши үҙ туҡһаны туҡһан
хоть отбавляй быуа быуырлыҡ
хоть пруд пруди иҫәбе-һаны юҡ
хоть шаром покати буп-буш
хуже горькой редьки йәнгә тейгес, үтә ялҡытҡыс

Ц

целая история үҙе бер тарих
цены нет баһалап бөткөһөҙ

Ч

чем бог послал бары менән байрам
через час по чайной ложке онотҡанда бер
чёрным по белому аҡҡа ҡара менән
чёрт носит әллә ҡайҙа йөрөй
чесать язык тел сарлау; ғәйбәт һатыу
читать между строк әйтеп бөтмәгәнде тотоп алыу

Ш

шаг за шагом әкренләп
шевелить мозгами башты эшләтеү
шито-крыто эҙе-юлы юҡ
шишка на ровном месте тигеҙ ерҙәге түмгәк

Э

эзопов язык кинәйәле һүҙ

Я

яблоку негде упасть энә төртөрлөк тә урын юҡ
язык без костей тел һөйәкһеҙ
язык заплетается тел көрмәлеү
язык не поворачивается тел әйләнмәй
язык проглотишь телеңде йоторлоҡ
язык развязался теле сиселеү
язык сломаешь тел әйләнмәй
язык хорошо подвешен теле телгә йоҡмау; телгә бөткән
язык чешется теле тик тормау

ҠЫҪҠАСА БАШҠОРТСА-РУССА ФРАЗЕОЛОГИК ҺҮҘЛЕК

А

ай күрҙе, ҡояш алды как ветром сдуло
аҡ эттең бәләһе ҡара эткә валить с больной головы на здоровую
аҡҡа ҡара менән яҙылған чёрным по белому
аҡылға бер төрлө без царя в голове
аҡылға ултырыу браться за ум
аҡылдан яҙыу сойти с ума
алма беш, ауыҙыма төш ждать у моря погоды
араларына ҡыл да һыймай и водой не разольёшь
аранан ҡара бесәй үтеү черная кошка пробежала
арҡырыны буй һалмау палец о палец не ударить
арт һабағын уҡытыу дать урок
асыҡ ауыҙ раззява
ауыҙ асып тороу хлопать глазами
ауыҙ ҡолаҡҡа етеү рот до ушей
ауыҙ һыуы ҡороу слюнки текут
ауыҙға һыу уртлау играть в молчанку
ауыҙы менән ҡош тотоу считать ворон
ауыҙын асһа, үпкәһе күренә ни кола, ни двора
ауыҙыңдан ел алһын типун тебе на язык
ауыртҡан ергә ҡағылыу задеть за живое
аяҙ көндә йәшен һуҡҡан кеүек булыу как гром в ясную погоду
аяҡ салыу подставлять ножку
аяҡ тартмау ноги не идут
аяҡ терәп упираясь ногами и руками
аяҡҡа баҫыу встать на ноги
аяҡтан йығыу свалить с ног

Б

бал-май эсендә йөҙөү кататься как сыр в масле
бармағы үҙенә кәкре загребать под себя
бармаҡ аша ҡарау смотреть сквозь пальцы
баш бирмәү не подчиняться
баш күтәрмәй эшләү работать не покладая рук
баш ҡатырыу морочить голову
башҡа һыйҙыра алмау не укладываться в голове
башты ҡайҙа ҡуйырға белмәү не знать куда себя девать
башты ташҡа ороу хоть головой об стенку
бер алдына, бер артына төшөү лебезить
бер балыҡ башын сәйнәү сказка про белого бычка
бер ҡалаҡ һыуға һалып йоторлоҡ краса ненаглядная
бер ҡолағынан инеп икенсеһенән сығыу и ухом не вести
бер сыбыҡтан ҡыуылған одним миром мазаны
бер табаҡтан ашау есть из одной тарелки
бер тиғән отличный
бер тәртәгә егелеү быть в одной упряжке
бер урында тапаныу топтаться на одном месте
бер һүҙгә килеү найти общий язык
бер юлы ике кәмәнең ҡойроғон тотоу гоняться за двумя зайцами
бил бөгөү гнуть спину
биш тинлек ҡуян, ун тинлек зыян овчинка выделки не стоит
бот күтәреп ятыу считать мух
бото бер тин грош цена
бысаҡһыҙ һуйыу без ножа резать
быуа быуырлыҡ хоть пруд пруди

В

ваҡ иләктән иләү перемывать косточки

Г

гәп һатыу разглагольствовать
гүр эйәһе булыу уйти из жизни, умереть

Ғ

ғәйбәт һатыу чесать язык, сплетничать

Д

дилбегәне бушатыу распускать вожжи
дилбегәне үҙ ҡулына алыу прибрать вожжи к рукам
диңгеҙ тубыҡтан море по колено
донъяға килеү появиться на свет
донъянан китеү переселиться в мир иной
донъяның әсеһен-сөсөһөн татыу почём фунт лиха
дуға менән бесән сабыу попадать пальцем в небо
дүрт күҙ менән көтөү глядеть во все глаза
дүрт яғың ҡибла катись на все четыре стороны

Ҙ

ҙурға китеү принять серьёзный оборот

Е

ел иҫкән яҡҡа ауыу держать нос по ветру
елдәр иҫкән и след простыл
еҥ һыҙғаныҧ засучив рукава
еҥел холоҡло ветреный
еҥел һөйәкле легкий на подъём
ер йотҡан кеүек как сквозь землю провалился
ер менән күк араһы между небом и землёй
ер менән тигеҙләү сравнять с землёй
ер тишегенә инерҙәй булыу готов был провалиться сквозь землю
ете ҡат тиреһен тунау драть шкуру
ете ят седьмая вода на киселе
ете ятып бер төшкә инмәү ни разу не вспомнить

З

зар илау горько плакать
зиһене таралыу стать рассеянным

И

ике аяҡтыҥ береһен баҫмау ноги не будет
ике йөҙлө двуличный; волк в овечьей шкуре
ике күҙе дүрт булыу глаза на лоб полезли

ике тамсы һыу кеүек как две капли воды
ике ут араһында между двух огней
ике һүҙҙең береһендә то и дело
ике ятып бер төшкә инмәү не горит да не болит
иҫке ауыҙҙан яңы һүҙ вот тебе и на

Й

йән атыу жаждать
йән дуҫы закадычный друг
йән көйөгө обуза, бремя
йәнгә тейеү надоедать
йәнде ашау терзать
йәне теләгән йылан ите ашаған охота пуще неволи
йәне һөймәү недолюбливать
йәнең ни теләй что душа пожелает
йәһәннәм аръяғында за тридевять земель
йәшен тиҙлеге менән молниеносно
йөҙгә берәү тулмаған олух царя небесного
йөрәк етмәү духу не хватает

К

кәкре ҡайынға терәтеү обвести вокруг пальца
керпек тә ҡаҡмау не сомкнуть глаз
кеше елкәһендә йәшәү жить за чужой счет

Ҡ

ҡабырғаһын һанау пересчитать ребра
ҡаш төҙәтәм тип күҙ сығарыу оказать медвежью услугу
ҡойроғона баҫыу висеть на хвосте
ҡойроҡ болғау вилять хвостом
ҡойроҡто һыртҡа һалыу давать стрекача
ҡолаҡ итен ашау прожужжать все уши
көн кеүек асыҡ ясно как день
көтә-көтә көтөк булыу высмотреть все глаза
күҙ асып йомғансы в мгновение ока
күҙ ҙә йоммау не моргнуть глазом
күҙ маңлайға менеү глаза на лоб полезли
күҙгә ташланыу броситься в глаза
күҙгә төртһәң күренмәҫлек хоть глаз выколи
күҙе дүрт булыу глаза на лоб полезли
күңелдә кер һаҡлау держать камень за пазухой

Ҡ

ҡурайына бейеү плясать под дудку
ҡуш ҡуллап обеими руками
ҡыҙған табаға баҫтырыу давать жару, крепко отругать
ҡыҙыл ҡар яуғас после дождичка в четверг
ҡыл өҫтөндә тороу на краю пропасти, на волоске
ҡылын тартып ҡарау прощупывать почву
ҡырҡҡа ярылыу разрываться на части
ҡырҡһаң ҡаны сыҡмаҫ зимой снега не выпросишь

Л

ләм-мим өндәшмәү набрать в рот воды

М

ай эсендәге бөйөр кеүек как сыр в масле
мең бәлә менән с большими трудностями

Н

ни үле, ни тере ни жив, ни мертв
нужа ҡалас ашата голод не тётка

О

оҙон һүҙҙең ҡыҫҡаһы короче говоря
ойотҡо һалыу подстрекать
онотҡанда бер через час по чайной ложке
осо-ҡырыйы күренмәү конца-края не видно
осона сығыу дойти до сути

Ө

өнө лә тыны ла юҡ ни слуху, ни духу
өрмәгән ергә ултыртмау носить на руках

П

пар күгәрсендәр кеүек как голубки

Р

рәте сираты юҡ семь пятниц на неделе

С

сер бирмәү не подавать вида
сиртһәң һытылырға тора кровь с молоком
сәс үрә тороу волосы встали дыбом

Т

табан ялтыратыу давать стрекача
тамаҡка таш булып ултырыу стать поперёк горла
танау аҫтында под носом
танауға сиртеү обставить
таяҡ ике осло палка о двух концах
тел осонда ғына тора вертится на языке
тел сиселеү язык развязался
телгә бөткән язык подвешен
телде йоторлоҡ пальчики оближешь
телде тешләү прикусить язык
теле телгә йоҡмай говорит без запинки
терһәкте тешләрҙәй булыу раскаиваться
теш ҡайрау точить зубы; иметь зуб

теше тешкә теймәү зуб на зуб не попадает
теше үтмәү не по зубам
тигеҙ ғүмер итеү жить в согласии
тот ҡапсығыңды держи карман шире
тотҡан ерҙән һындырыу перегибать палку
төйөп тултырылған битком набито
төклө аяғың менән с лёгкой ноги
төкөрөп тә бирмәү хоть трава не расти
төн йоҡоһо күрмәү не сомкнуть глаз
төп башына ултыртыу оставить в дураках
төҫө ҡасҡан лица нет
туҙға яҙмаған чушь несусветная
туҙға яҙмағанды һөйләү молоть чепуху
түбәһе күккә тейерҙәй булыу быть на седьмом небе
тын да алмайынса не дыша
тырнаҡ аҫтынан кер эҙләү придираться к мелочам
тырнаҡ менән дә сиртмәү пальцем не тронуть

У

ус төбөндәге кеүек как на ладони
ут ҡапҡандай как угорелый
утҡа кәрәсин һибеү подлить масла в огонь
уттан алып, һыуға һалыу из огня да в полымя

Ү

үҙ туҡһаны туҡһан хоть кол на голове теши
үтеп сыҡҡан тёртый калач

Ф

фәлсәфә һатыу пустословить

Х

хан заманында при царе Горохе
хәбәр һатыу болтать
хәлдән тайыу сильно уставать
хәтер ҡалыу обижаться

Һ

һалҡын ҡан менән хладнокровно
һалпы яҡка һалам ҡыҫтырыу играть на слабой струнке
һауанан алып һөйләү выдумывать
һеркәһе һыу күтәрмәү обидчивый
һөмһөрө ҡойолоу расстроиться
һүҙҙе елгә осормау не бросать слова на ветер
һуҡыр бер тин тормау гроша медного не стоит
һул аяғы менән торған встал с левой ноги
һыныҡка һылтау предлог
һыуға батҡандай как в воду канул
һыуҙағы балыҡ кеүек как рыба в воде
һыуҙан ҡоро сығыу выйти сухим из воды

Ш

шаҡ ҡатыу сильно удивиться
шул ике арала в мгновение ока
шыр ебәреү сильно испугаться

Ы

ығы-зығы килеү суетиться
ыжлап та бирмәү как с гуся вода

Э

эҙе лә ҡалмау и след простыл
энә менән ҡойо ҡаҙыу каторжная работа
энә төртөрлөк урын юҡ яблоку негде упасть
энәһенән ебенә тиклем до мельчайших подробностей, от а до я
эсендәге тышында душа нараспашку
эстә бүреләр олоу сильно проголодаться
эт бәйләһәң, торғоhoҙ холодно
эт менән бесәй кеүек как кошка с собакой
эт тубығынан хоть завались
эт һуғарыу бить баклуши
эттән алып эткә һалыу на все корки

Ә

әлифте таяҡ тип белмәү ни бельмеса не знает
әсеһен-сөсөһөн татыу хлебнуть лиха
әүен баҙарына китеү уснуть

Ю

юҡты бушҡа ауҙарыу бить баклуши
юлдан яҙыу сойти с пути
юрғаныңа ҡарап аяғыңды һуҙыу по одёжке протягивать ножки

Я

яҡын барырлыҡ түгел не подступиться
ялап алған кеүек как корова языком слизала
яраға тоҙ һибеү травить душу

Башкирская грамматика в таблицах

Башкирский алфавит

А а	**Б б**	**В в**	**Г г**	**Ғ ғ**	**Д д**	**Ҙ ҙ**
Е е	**Ё ё**	**Ж ж**	**З з**	**И и**	**Й й**	**К к**
Ҡ ҡ	**Л л**	**М м**	**Н н**	**ң**	**О о**	**Ө ө**
П п	**Р р**	**С с**	**ҫ**	**Т т**	**У у**	**Ү ү**
Ф ф	**Х х**	**Һ һ**	**Ц ц**	**Ч ч**	**Щ щ**	**Ш ш**
ъ	**Ы ы**	**ь**	**Э э**	**Ә ә**	**Ю ю**	**Я я**

Гласные звуки

Гласные	Написание	Примеры
мягкие (переднего ряда)	ә, ө, ү, е (э), и	әсәй, өй, үгеҙ, эт, ит
твердые (заднего ряда)	а, о, у, ы	атай, оло, ут, ысыҡ

Закон сингармонизма

Виды сингармонизма	Примеры
гармония по ряду а-ә, у-ү, о-ө, ы-е (э)	бала + лар + ға, бәлә + ләр + гә; ул + дар + ҙан, үр + ҙәр + ҙән; оло + лар + ҙа; өс + тәр + ҙә, ысыҡ + тар; эт + тәр
губная гармония о – о – о ө – ө – ө	ҡолон + о + ноң көҙгө + һө + нөң

Специфические согласные

Ҙ	звонкий, межзубной, похожий – **з**	ҙур, күҙ
Ҫ	глухой, межзубной, похожий – **с**	баҫ, күҫәк
Һ	гортанный, похожий немецкому и английскому **h**	һөт, барһа
Ғ	звонкий, заднеязычный, щелевой, близок к **г**	Ғәли, тағы
Ҡ	глухой, заднеязычный, смычный, близок к звуку **к**	ҡан, яҡты
Ң	носовой, образуется на задней части языка, близок к **н**	моң, киң

Изменение имен существительных по числам

Если корень (основа) существительного оканчивается на:	Варианты окончаний множественного числа		Примеры
	Существ. с твердыми гласными	Существ. с мягкими гласными	
а, ә, ы, е, о, ө, я	**-лар**	**-лəр**	бала**лар** – дети кеше**лəр** – люди
л, м, н, ң, з, ж	**-дар**	**-дəр**	гараж**дар** – гаражи кейем**дəр** – одежда
б, в, г, д, к, ҡ, п, с, ç, т, ф, х, һ, ц, ч, ш, щ	**-тар**	**-тəр**	китап**тар** – книги еләк**тәр** – ягоды
ҙ, й, р, у, ү, и, ю	**-ҙар**	**-ҙəр**	ҡыҙ**ҙар** – девочки күҙ**ҙəр** – глаза

Падежные окончания

Падежи	
Именительный падеж	кем? нимә? ни? нимәләр? ниҙәр? (кто? что?)
Притяжательный падеж (родительный)	кемдең? нимәнең? ниҙең? (кого? чего?)
Дательно-направительный падеж	кемгә? нимәгә? нигә? (кому? чему?)
Винительный падеж	кемде? нимәне? ниҙе? кем? нимә? ни? (кого? что?)
Местно-временной падеж	кемдә? (у кого?) нимәлә? ниҙә? (в чем? где?) ҡасан? (когда?)
Исходный падеж	кемдән? (от кого?) нимәнән? ниҙән? (от чего?) ҡайҙан? (откуда?)

Варианты падежных окончаний и чисел

Последняя буква слова в имен. п.	Падежи					Ок-ие мн. числа
	Притя-жат. п.	Дат.-напр. п.	Винит. п.	Мест.-врем. п.	Исходн. п.	
а (я), ә, ы, э, ә, о, ө	-ның -нең	-ға -гә	-ны -не	-ла -лә	-нан -нән	-лар -ләр
л, м, н, ң, з, ж	-дың -дең -доң -дөң	-ға -гә	-ды -де -до -дө	-да -дә	-дан -дән	-дар -дәр
б, в, г, д, к, ҡ, п, с, ҫ, т, ф, х, һ, ц, ч, ш, щ	-тың -тең -тоң -төң	-ҡа -кә	-ды -те -то -тө	-та -тә	-тан -тән	-тар -тәр
ҙ, й, р, у (ю), и	-ҙың -ҙең -ҙоң -ҙөң	-ға -гә	-ҙы -ҙе -ҙо -ҙө	-ҙа -ҙә	-ҙан -ҙән	-ҙар -ҙәр

Склонение имен существительных в единственном числе

	бала- ребенок	бүлмә- комната	тормош- жизнь	өлгө- образец
Именит. п.	бала	бүлмә	тормош	өлгө
Притяжат. п.	бала**ның**	бүлмә**нең**	тормош**тоң**	өлгө**нөң**
Дат.-напр. п.	бала**ға**	бүлмә**гә**	тормош**ҡа**	өлгө**гә**
Винит. п.	бала**ны**	бүлмә**не**	тормош**то**	өлгө**нө**
Мест.-вр. п.	бала**ла**	бүлмә**лә**	тормош**та**	өлгө**лә**
Исход. п.	бала**нан**	бүлмә**нән**	тормош**тан**	өлгө**нән**

Склонение имен существительных во множественном числе

	балалар- дети	бүлмәләр- комнаты	өндәр- звуки
Именит. п.	балалар	бүлмәләр	өндәр
Притяжат. п.	балалар**ҙың**	бүлмәләр**ҙең**	өндәр**ҙең**
Дат.-напр. п.	балалар**ға**	бүлмәләр**гә**	өндәр**гә**
Винит. п.	балалар**ҙы**	бүлмәләр**ҙе**	өндәр**ҙе**
Мест.-вр. п.	балалар**ҙа**	бүлмәләр**ҙә**	өндәр**ҙә**
Исход. п.	балалар**ҙан**	бүлмәләр**ҙән**	өндәр**ҙән**

Принадлежность

Таблица аффиксов принадлежности

число	лицо	После корня (основа), оканчив. на гласные		После корня (основа) оканчив. на согласные	
		афф. принад.	примеры	афф. принад.	примеры
Единственное число	I	**-м**	бала**м** – мой ребенок алма**м** – мое яблоко сәскә**м** – мой цветок	**-ым** **-ем** **-ом** **-өм**	ҡулым – моя рука күҙем – мой глаз тормошом – моя жизнь көнөм – мой день
	II	**-ң**	бала**ң** – твой ребенок алма**ң** – твое яблоко сәскә**ң** – твой цветок күрше**ң** – твой сосед	**-ың** **-ең** **-оң** **-өң**	ҡулың – твоя рука күҙең – твой глаз тормошоң – твоя жизнь көнөң – твой день
	III	**-һы** **-һе** **-һо** **-һө**	бала**һы** – его ребенок сәскә**һе** – его цветок һоҫҡо**һо** – его совок өлгө**һө** - его образец	**-ы** **-е** **-о** **-ө**	ҡулы – его (ее) рука күҙе – его (ее) глаз тормошо – его (ее) жизнь көнө – его (ее) день

Множественное число	I	**-быҙ**	бала**быҙ** – наш ребенок	**-ыбыҙ**	ҡулы**быҙ** – наша рука
		-беҙ	сәскә**беҙ** – наш цветок	**-ебеҙ**	күҙ**ебеҙ** – наш глаз
		-боҙ	һоçҡо**боҙ** – наш совок	**-обоҙ**	тормош**обоҙ**– наша жизнь
		-бөҙ	өлгө**бөҙ** - наш образец	**-өбөҙ**	көн**өбөҙ** – наш день
	II	**-ғыҙ**	бала**ғыҙ** – ваш ребенок	**-ығыҙ**	ҡул**ығыҙ** – ваша рука
		-геҙ	сәскә**геҙ** – ваш цветок	**-егеҙ**	күҙ**егеҙ** – ваш глаз
		-ғоҙ	һоçҡо**ғоҙ** – ваш совок	**-оғоҙ**	тормош**оғоҙ**– ваша жизнь
		-гөҙ	өлгө**гөҙ** - ваш образец	**-өгөҙ**	көн**өгөҙ** – ваш день
	III	**-һы**	бала**һы** – их ребенок	**-ы**	ҡулы – их рука / их руки
		-һе	сәскә**һе** – их цветок	**-е**	күҙе – их глаз / их глаза
		-һо	һоçҡо**һо** – их совок	**-о**	тормошо – их жизнь
		-һө или	өлгө**һө** - их образец	**-ө** или	көнө – их день
		-лары	бала**лары** – их ребенок	**-тары**	тормош**тары** – их жизнь
		-ләре	сәсәкә**ләре** – их цветок	**-тәре**	эш**тәре** –их работа
				-ҙары	ҡыҙ**ҙары** – их дочь
				-ҙәре	өй**ҙәре** – их дома
				-дары	урман**дары** – их леса
				-дәре	белем**дәре** – их знания

Склонение имен существительных с аффиксом принадлежности

В ед. числе	**1-ое лицо**	**2-ое лицо**	**3-е лицо**
Именит.п.	ҡулым	ҡулың	ҡулы
Притяжат.п.	ҡулым**дың**	ҡулың**дың**	ҡулы**ның**
Дат.-напр.п.	ҡулым**а**	ҡулың**а**	ҡулы**на**
Винит.п.	ҡулым**ды**	ҡулың**ды**	ҡулы**н**
Местн.-вр.п.	ҡулым**да**	ҡулың**да**	ҡулы**нда**
Исходн.п.	ҡулым**дан**	ҡулың**дан**	ҡулы**нан**

Во множ.числе	**1-ое лицо**	**2-ое лицо**	**3-е лицо**
Именит.п.	ҡулыбыҙ	ҡулығыҙ	ҡулы
Притяжат.п.	ҡулыбыҙ**ҙың**	ҡулығыҙ**ҙың**	ҡулы**ның**
Дат.-напр.п.	ҡулыбыҙ**ға**	ҡулығыҙ**ға**	ҡулы**на**
Винит.п.	ҡулыбыҙ**ҙы**	ҡулығыҙ**ҙы**	ҡулы**н**
Местн.-вр.п.	ҡулыбыҙ**ҙа**	ҡулығыҙ**ҙа**	ҡулы**нда**
Исходн.п.	ҡулыбыҙ**ҙан**	ҡулығыҙ**ҙан**	ҡулы**нан**

Разряды имен числительных

Количественное числительное	Порядковое числительное	Разделительное числительное	Приблизительное числительное	Собирательное числительное
бер	бер-енсе	бер-әр	—	бер-әү
ике	ике-нсе	ике-шәр	ике-ләп (бер-ике)	ик(е)-әү
өс	өс-өнсө	өс-әр	өс-ләп (ике-өс)	өс-әү
алты	алты-нсы	алты-шар	алты-лап (биш-алты)	алт(ы)-ау
ун	ун-ынсы	ун-ар	ун-лап (туғыҙ-ун)	ун-ау
илле	илле-нсе	илле-шәр	илле-ләп (илле-алтмыш), иллеләгән	—

Разряды местоимений

Личные	Указательные	Вопросительные	Определенные	Неопределенные	Отрицательные	Притяжательные
мин	был	кем	һәр	әллә кем	һис	минең
һин	теге	нимә	һәр кем	әллә нимә	һис кем	һинең
ул	шул	ни	бөтәһе	әллә ҡайҙа	һис нәмә	уның
беҙ	ошо	ҡайһы	бары	әллә ҡасан	бер кем	беҙҙең
һеҙ	бынау	нисә	үҙе		бер нәмә	һеҙҙең
улар	анау	ниндәй	һәр нәмә			уларҙың
		ҡайҙа				
		ҡасан				

Склонение местоимений

Падежи	Местоим. единст. число		
Именит. п.	мин	һни	ул
Притяжат. п.	минең	һинең	уның
Дат.-напр. п.	миңә	һиңә	уға
Винит. п.	мине	һине	уиы
Местн.-вр. п.	миндә	һиндә	унда
Исходн. п.	минән	һинән	унан

Падежи	Местоим. множ. число		
Именит. п.	беҙ	һеҙ	улар
Притяжат. п.	беҙҙең	һеҙҙең	уларҙың
Дат.-напр. п.	беҙгә	һеҙгә	уларға
Винит. п.	беҙҙе	һеҙҙе	уларҙы
Местн.-вр. п.	беҙҙә	һеҙҙә	уларҙа
Исходн. п.	беҙҙән	һеҙҙән	уларҙан

Падежи	Местоим. единст. число		
Именит. п.	кем	нимә	теге
Притяжат. п.	кемдең	ннмәнең	тегенең
Дат.-напр. п.	кемгә	нимәгә	тегегә
Винит. п.	кемде	нимәне	тегене
Местн.-вр. п.	кемдә	нимәлә	тегендә
Исходн. п.	кемдән	нимәнән	тегенән

Падежи	Местоим. единст. число		
Именит. п.	минеке	һинеке	уныҡы
Притяжат. п.	минекенең	һинекенең	уныҡының
Дат.-напр. п.	минекенә	һинекенә	уныҡына
Винит. п.	минекен	һинекен	уныҡын
Местн.-вр. п.	минекендә	һинекендә	уныҡында
Исходн. п.	минекенән	һинекенән	уныҡынан

Падежи	Местоим. множ. число		
Именит. п.	беҙҙеке	һеҙҙеке	уларҙыҡы
Притяжат. п.	беҙҙекенең	һеҙҙекенең	уларҙыҡының
Дат.-напр. п.	беҙҙекенә	һеҙҙекенә	уларҙыҡына
Винит. п.	беҙҙекен	һеҙҙекен	уларҙыҡын
Местн.-вр. п.	беҙҙекендә	һеҙҙекендә	уларҙыҡында
Исходи. п.	беҙҙекенән	һеҙҙекенән	уларҙыҡынан

Падежи	Местоим. единст. число		
Именит. п.	үҙем	үҙең	үҙе
Притяжат. п.	үҙемдең	үҙеңдең	үҙенең
Дат.-напр. п.	үҙемә	үҙеңә	үҙенә
Винит. п.	үҙемде	үҙеңде	үҙен
Местн.-вр. п.	үҙемдә	үҙеңдә	үҙендә
Исходи. п.	үҙемдән	үҙеңдән	үҙенән

Падежи	Местоим. множ. число		
Именит. п.	үҙебеҙ	үҙегеҙ	үҙҙәре
Притяжат. п.	үҙебеҙҙең	үҙегеҙҙең	үҙҙәренең
Дат.-напр. п.	үҙебеҙгә	үҙегеҙгә	үҙҙәренә
Винит. п.	үҙебеҙҙе	үҙегеҙҙе	үҙҙәрен
Местн.-вр. п.	үҙебеҙҙә	үҙегеҙҙә	үҙҙәрендә
Исходи. п.	үҙебеҙҙән	үҙегеҙҙән	үҙҙәренән

Падежи	Местоим. единст. число		
Именит .п.	был	ул	шул
Притяжат. п.	бының	уның	шуның
Дат.-напр. п.	быға	уға	шуға
Винит. п.	быны	уны	шуны
Местн.-вр. п.	бында	унда	шунда
Исходн. п.	бынан	унан	шунан

Падежи	Местоим. множ. число		
Именит. п.	былар	улар	шулар
Притяжат. п.	быларҙың	уларҙың	шуларҙың
Дат.-напр. п.	быларға	уларға	шуларға
Винит. п.	быларҙы	уларҙы	шуларҙы
Местн.-вр. п.	быларҙа	уларҙа	шуларҙа
Исходн. п.	быларҙан	уларҙан	шуларҙан

Разряды наречий

Наречия образа действия	Наречия меры и степени	Наречия места	Наречия причины и цели	Наречия сравнения
кинәт йәйәү икәүләп	бик күп оҙаҡ	бында аҫта түбәндә	иртән кис быйыл былтыр	айыуҙай йәштәрсә минеңсә

Времена глаголов изъявительного наклонения и их окончания

Настоящее время

Множественное число

1-е л.	белә**беҙ** 'мы знаем'	ҡарай**быҙ** 'мы смотрим'
2-е л.	белә**һегеҙ** 'вы знаете'	ҡарай**һығыҙ** 'вы смотрите'
3-е л.	белә**ләр** 'они знают'	ҡарай**ҙар** 'они смотрят'

Будущее время

	Единственное число	Множественное число
1-е л.	белер**мен** 'буду знать'	белер**беҙ** 'будем знать'
2-е л.	белер**һең** 'будешь знать'	белер**һегеҙ** 'будете знать'
3-е л.	белер 'будет знать'	белер**ҙәр** 'будут знать'

Единственное число

1-е л.	аласаҡмын	'возьму (обязательно)'
2-е л.	аласаҡһың	'возьмешь (обязательно)'
3-е л.	аласаҡ	'возьмет (обязательно)'

Множественное число

1-е л.	аласаҡбыҙ	'возьмем (обязательно)'
2-е л.	аласаҡһығыҙ	'возьмете (обязательно)'
3-е л.	аласаҡтар	'возьмут (обязательно)'

Прошедшее время

Прошедшее определенное

	Единственное число	Множественное число
1-е л.	бар**ҙым** 'я ходил'	бар**ҙыҡ** 'мы ходили'
2-е л.	бар**ҙың** 'ты ходил'	бар**ҙығыҙ** 'вы ходили'
3-е л.	бар**ҙы** 'он ходил'	бар**ҙылар** 'они ходили'

Прошедшее неопределенное

Единственное чнсло

1-е л.	алғанмын	'я, оказывается, взял'
2-е л.	алғанһың	'ты, оказывается, взял'
3-е л.	алған	'он, оказывается, взял'

Множественное число

1-е л.	алғанбыҙ	'мы, оказывается, взяли'
2-е л.	алғанһығыҙ	'вы, оказывается, взяли'
3-е л.	алғандар	'они, оказывается, взяли'

Употребление послелогов

В башкирском языке в отличие от русского нет предлогов, их значения передаются окончаниями (урман 'лес' – урманда 'в лесу'), послелогами:

1. С именительным или притяжательными падежами: **менән** 'с, совместно с'; **өсөн** 'из-за, благодаря, для, ради, чтобы'; **кеүек, шикелле, һымаҡ, саҡлы, тиклем** 'как, подобно'; **ҡәҙәр, ҡәҙәре** 'подобно как'; **арҡыры, аша** 'через, благодаря, по';
2. С дательно-направительным падежом: **таба, табан, ҡарай** 'к, по, по направлению'; **тикле, тиклем, хәтле, хәтлем, саҡлы** 'до, вплоть до';
3. С исходным падежом: **бирле** 'с тех пор'; **башҡа, тыш** 'кроме'; **һуң** 'с, после, затем'.

Классификация частиц по значению

Вопросительныеные	Ограничительные	Усилительные	Предположительные	Потвердительные	Просьбы
-мы, -ме	**ғына**	**та, тә**	**-дыр/-дер**	**да баһа**	**-сы**
-мө, -мө	**генә**	**да, дә**	**-ҙыр/-ҙер**	**ҙа баһа**	**-се**
	ҡына	**ҙа, ҙә**	**-лор/-лер**	**ла баһа**	**-со**
	кенә	**лә, лә**		**та баһа**	**-сө**

Союзы

Һәм, тағы, шулай уҡ, ә, ләкин, әммә, йә, хатта, бәлки, сөнки, йәғни

Модальные слова

Утверждения	Отрицания	Необходимость	Возможность	Побуждение	Сомнение
эйе әлбиттә	юҡ түгел	кәрәк тейеш	мөмкин ярай	зинһар ғәфү итегеҙ	бәлки ахыры

Порядок слов в предложении

Порядок слов в башкирском предложении обычно таков: определения и подлежащие располагаются в начале, затем – обстоятельства, дополнения, а сказуемое, как правило, ставится в конце предложения.

Справочное издание

Хисамитдинова Фирдаус Гильмитдиновна

Муратова Римма Талгатовна

Русско-башкирский, башкирско-русский словарь

Подписано в печать 13.11.2013. Формат $60 \times 84^1/_{16}$.
Бумага офсетная. Гарнитура школьная. Печать офсетная.
Заказ 2.0182.13. Тираж 3000 экз.

Отпечатано с готовых файлов
в Государственном унитарном предприятии Республики Башкортостан
Уфимский полиграфкомбинат. 450001, г. Уфа, пр. Октября, 2.